

1978
GEGUŽĖ-MAY
Nr. 5

KARYS

KARYS

1978
Nr. 5 (1542)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"

BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

J. Rūtenis	viršelis
A. Budreckis — Jurgis Radvilas	177
Arėjas Vitkauskas — Motina	183
J. Abraitis — P.L.P. Karo Mokyklos XIX laida	184
Artileristas — Antroji Baterija	190
K. Algenis — Žygis į Degulius	194
J. Gediminėnas — Netikrovės debesys II	196
B.B. — Tolimieji Rytai ir Europa	198
Morkus Šimkus — Baltimorės lietuvių Dainos Draugija	199
A. Grinius — Pulko didvyris	202
TREMTIES TRIMITAS	203
A. Mikulskis — Pirmasis darbas Amerikoje	205
Vėjūnas — Nepriklausomai Lietuvai	210
KARINĖS ŽINIOS	213
K. J. — Mūsų spaudoje pasižvalgius	215
KRONIKA	216

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — K. JUŠKAITIS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKŪNAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS

VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
CLEVELAND, OH — F. Eidimtas
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas
MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 13 Orchid Road, Guildford,
NSW, 2161

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world
Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA
Printed by THE FRANCISCAN FATHERS PRESS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00. — **Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. 291500**

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĒNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1542)

GEGUŽĖ — MAY

1978

JURGIS RADVILAS

ALGIRDAS BUDRECKIS

Mes tikrai dar mažai nežinome apie senovės Lietuvos veikėjus ir jų darbus bei nuopelnus. Paimkime net jau geriau uždokumentuotus laikotarpius: išskyrus valdovus, kelis valstybininkus, kultūrininkus ir bažnytininkus, beveik nieko nežinome apie kitus. Pavarčius Šapokos *Lietuvos istorijos* puslapius, pastebėsime, pavyzdžiui, Jurgio Radvilo portreto reprodukciją¹. Vyras įtaigus, aristokratiškų bruožų (Radvilų aukšta kampuota kakta, ilga "aro" nosis, pilna barzda), ištisai šarvuotas, su šalmu. Portretas vaizduoja tikrą karžygi. O ar daug kas žino, kad jis yra laimėjęs net 30 kautynių? Tai jau neeilinis kariškis. Bet ką mes daugiau žinome apie jį? Ar turime jo tų laimėtų kautynių ir žygių aprašymą? Ne!

Pramintas Nugalėtoju, Jurgis Radvilas pasižymėjo kaip narsus karžygis, Lietuvos valstybingumo gynėjas ir Radvilų šeimos galybės grindėjas. Savo kilme jis buvo grynas lietuvis. Jis buvo jauniausias Mikalojaus I Senojo ir Sofijos Manivydaitės vaikas. Mikalojus I Senasis (miręs 1510 m.) vedybų ir įvairių valstybinių pareigų keliu susikrovė nemaža turto ir įsigijo politinės įtakos Didžiojoje Kunigaikštijoje. Jurgio vyresnieji broliai buvo Mikalojus II, Jonas ir Albertas Vaitiekus, kuris vėliau tapo Vilniaus vyskupu. Jurgio vyresnė sesuo Ona ištekėjo už mozūrų kunigaikščio Konrado. Pats Jurgis buvo gimęs 1480 m.

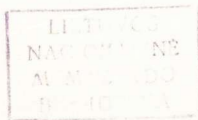
JO KARYBA

Jurgis Radvilas buvo karštesnis už savo brolius ir buvo tikras pramuštgalvis. Jis buvo nepolitiškas karys, nemėgo diplomatinių suktybių. Jis daugiau pasitikėjo šveitriu kardu, negu aksominiu žodžiu. Dar jaunas būdamas, dėl 30 laimėtų kovų jis buvo vadinamas "Victor" (Nugalė-

toju ar Pergalėtoju). Jis ypatingai pagarsėjo 1514 m. rugsėjo 8 d. Oršos mūšyje.

Jurgis Radvilas buvo veiklus dalyvis tų žiaurių karų tarp Lietuvos didžiosios kunigaikštijos ir Maskvos dėl viršenybės Rusioje. Tos nuolatinės varžybos prasidėjo Gedimino ir Ivano Kalitos laikais ir tęsėsi iki Lenkijos-Lietuvos padalinimų. Pradedant su caru pasiskelbusio Ivano III agresija, Maskvos didžioji kunigaikštija nuoseklią ekspansionistinę politiką vykdė Lietuvos valstybės sąskaiton. Maskvėnams 1514 m. įsibrovus į Lietuvos teritoriją, karalius ir DLK Žygimantas Senasis pašaukė lietuvius ir lenkus karan. Lietuvos kariuomenės branduolį sudarė pašauktieji didikai ir bajorai su "žemės tarnybos" privalomais kariais. Jų buvo apie 16,000. Lenkijos šlėkta nedalyvavo žygyje, nes nebuvo visuotinio išsirengimo. Karalių atlydėjo negausūs palankesnių magnatų poėtai². Jų galėjo būti du ar pustrėčio tūkstančių. Paties valdovo ir viešojo lenkų išdo lėšomis samdytos lenkų kariuomenės atžygiavo apie 14,000 (daugiausia čekai, sileziečiai, vokiečiai). Viso buvo sutelkta apie 35,000 karių. Nors buvo daugiausia raitininkijos, juos lydėjo ir pėsčininkai — šauliai ir artilerija. Žygimantas Senasis pats atžygiavo iš Vilniaus iki Borisovo, kur su 4,000 karių apsauga pasiliko laukti derybų ar kovų pasėkmių. Kariaunoms vadovavo Lietuvos didysis etmonas, kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis, neseniai pabėgęs iš septynis metus trukusios nelaisvės Maskvoje.

Lietuvių kariuomenei vadovauti kunigaikščiui Ostrogiškiui padėjo jaunas Jurgis Radvilas. Karaliaus dvaro daliniui vadovavo dvaro maršalka Vaitiekus Sempolinskis (lenkas), o lenkų samdiniam — Jonušas Svierčevskis (lenkas). Netoli Oršos, prie Dniepro, lietuvių kariuomenė susi-

KARYS

4

341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Siunčiu už monografiją

“Gen. POVILAS PLECHAVIČIUS” \$9.00

Pavardė

Adresas:

.....

Data: Parašas:

“KARYS” ADMINISTRACIJOJ GAUTA:

\$..... Data:

Knyga išsiųsta:

tiko su maskvėnų pagrindine kariuomene, kurią sudarė 80,000 raitelių. Maskvėnams vadovavo kunigaikštis Čeliadinas, Balčakovui Golicynui (lietuvių kilmės) padedant.

Oršos mūšio eigos smulkiai nedėstysime, kadangi generolas Stasys Dirmantas mums yra palikęs to mūšio išsamią studiją³. Lietuviams persikėlus per Dnieprą, DLK kariuomenė išsirikiavo dviem linijom. Kairiajam sparne abiejose linijose buvo pastatyti lengvosios raitijos tuntai, o dešiniau jų, paties Ostrogiškio priešaky ir vedami tiesioginiai, rikiavosi Lietuvos didikai ir bajorai. Jų užpakalyje, stovėjo Jurgio Radvilo komandoje likę bajorai ir kiek samdytos raitijos.

Nors maskvėnai puolė sutelkta raitininkų mase, geriau ginkluoti ir vikresni lietuviai bei lenkų samdiniai jų puolimus atmušė be didelių pastangų. Drausmė ir gera šarvuotė atsvėrė gausą ir varą! Mūšiui įpusėjus, Čeliadinas savo paskutines, gana gausias jėgas metė į lietuvių centrą, bet maskvėnus sutiko, iki tol nedalyvavę kautynėse, Jurgio Radvilo ir Svierčevskio daliniai bei smarkus ir galingas priešpuolis. Jurgis Radvilas smarkiai puolė dešiniame sparne su lietuvių rezerviniais pulkais. Jis pats skynė takus maskolių masėse savo kruvinu kardu. Maskvėnai Jurgio smūgio neatlaikė, palūžo, ėmė blaškytis ir pradėjo, ne trauktis atgal, o gaivališkai sprukte sprukti. Tūkstančiai maskvėnų buvo subadyti ietimis, sukapotė kardais, paimti nelaisvėn. Likusius pasilaukė sraunusis Dniepras ir Kropivnos upės balos, pelkės ir raistai.

Tai buvo didžiojo etmono Ostrogiškio didžiausia pergalė, o narsusis Jurgis Radvilas nuo tada pradėtas vadinti "Lietuvos Herkuliu". Radvilui tada buvo vos tik 34 metai amžiaus.

Jaunasis Jurgis Radvilas taipgi kovėsi ir prieš Kryžiuočių ordino likučius. 1516 m. pavasarį, kai karas tarp Lenkijos ir ordino vis labiau smarkėjo, kilo pasienio konfliktas tarp Žemaitijos ir Kryžiuočių. Vykstant Lenkijos karui su ordinu (1519-1521 m.) Lietuva liko oficialiai neutrali. Tačiau buvo lietuvių, kurie kovojo drauge su lenkais prieš kryžiuočius. Tame kare dalyvavo ir Jurgis Radvilas su savo lėšomis apginkluotų karių būriu. 1519 m. jis kovėsi su kryžiuočiais Varmijoje ir atmušė jų įsiveržimą į Žemaitiją.

Už jo narsumą karalius Žygimantas Senasis Jurgį paskyrė Lietuvos lauko etmonu, t.y., didžiojo etmono pavaduotoju. Tų pačių metų birželio mėn. jis buvo paskirtas pirmuoju Lietuvos dvaro etmonu. Dvaro etmono pareiga, skirtinga nuo didžiųjų etmonų, buvo vadovauti didžiojo kuni-

gaikščio rūmuose betarpiškai tarnaujantiems kariškiams.

Jurgis sumušė totorius prie Kijevo. Didžiosios kunigaikštijos pietų srityse (Ukrainoje) lietuviams teko dažnai kovoti su totoriais. Atremti Krymo totorių puldinėjimus, Knstantinas Ostrogiškis 1527 m. sudarė sąjungą su lietuvių didikais tėvynei gelbėti nuo tų antpuolių. "Susivienijimą" sudarė Ostrogiškis su Slucko kunigaikščiu Jurgiu, kunigaikščiu Teodoru Sanguška, kng. Jurgiu Radvilu, Jonu ir Aleksandru Čartoryskiu, Kijevo vaivada Andriumi Nemira ir su kazokų vadu, Čerkaso seniūnu Eustachu Daškevičium. Kiekvienas kunigaikštis (visi lietuvių kilmės) pažadėjo savo lėšomis išlaikyti, aprūpinti ginklais ir apmokyti kareivius pasienio tarnybai. Didžiajam etmonui Ostrogiškiui pašaukus, tie kareiviai privalėjo tuojau stoti ir vykti į karą. Netrukus pasitaikė proga panaudoti to didikų "susivienijimo" karius. Ibrahimas paša su 34,000 totorių ir turkų įsiveržė į Podolę. Tada etmonas Ostrogiškis surinko sąjungininkus Ostroge ir pasivijo namo besitraukiančius totorius. Staiga užklupta Ibrahimio kariuomenė buvo sutriuškinta. 24,000 totorių, drauge su savo paša, paguldė galvas tose kautynėse.

Jurgis Radvilas buvo Ostrogiškio artimas bendradarbis iki pastarojo mirties 1530 metais.

Karalius Žygimantas 1531 m. kovo 20 d. Jurgiui Radvilai įteikė Lietuvos didžiojo etmono buožę "su visomis privilegijomis, kurias turėjo kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis, o prieš jį karaliai Kazimieras, Aleksandras ir t.t., kaip karvedžiai. (Jurij M. Radziwill otrzymuje 20 marca 1531 przywilej: "na hetmaństwo naywyższe W. Ks. Lit. ze wszelkiemi attrbyucyjami, z któremi godność tę sprawował kniaź Konstany Ostrogski, a przed nim ona byla za królów Kazimierza, Aleksandra i td." žr. Jozef Wolff, *Senatorowie i Dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego, 1386-1795*, Krokua, 1885, 150 psl.). Tokiu būdu Jurgis Radvilas buvo didžiuoju atmonu iki savo mirties, 1541 metais.

Tretysis karas tarp Lietuvos ir Maskvos (1534-37 m.), priešingai kaip du pirmieji, prasidėjo Lietuvos puolimu. 1534 m. vasario-kovo mėn. Vilniaus seime buvo nutarta ruošti karo žygi prieš Maskvą.

Kai maskvėnų karvedys, Vosylius Šuiskis, paėmė Mstislaulio pilį, Lietuvos sąjungininkai, 15,000 Krymo totorių, padarė diversinį puolimą Maskvos teritorijoje. Lietuvos kariuomenė rinkosi prie Minsko. Karo žygyje buvo remtasi ne tiktai savais pašauktais bajorais, bet ir samdiniais. Buvo

sutelkta viso apie 25 tūkstančiai karių, kuriems vadovavo etmonas Jurgis Radvilas. Tačiau, Maskva irgi sugebėjo greitai pasiruošti karui. Pagaliau, lietuvius apvylė totoriai, kurie, įsivėlę į savitarpis kovas, nesuteikė veiksmingos paramos iš pietų.

Nepaisydamas to, Jurgis Radvilas ryžosi pulti maskolius. Iš pradžių karas sekėsi. Radvilas įsiveržė į maskolių Ukrainos sritį. Maskvos jauno valdovo regentas, Ivanas Ovčina Telepnevas-Obolenskis, telkė savo kariaunas netoli Starodubo. Starodubo link traukė ir Lietuvos kariuomenė. Prie jos prisidėjo Nemira su emigrantu Bielskiu; tų dviejų kariauna, atvykdama iš Kijevo, jau buvo paėmusi iš maskolių Gomelį.

Starodubo mūrus gynė Teodoras Obolenskis. Jurgio Radvilo lietuviai pakasė minas po pylimu ir po miesto sienom. Minų sproginimas išnešdino mūrus į orą ir lietuviai įsiveržė į miestą, bet Teodoras Obolenskis juos atstūmė atgal. Tačiau, netekdamas daug žmonių, Obolenskis turėjo, galų gale, pasiduoti. Paėmę Starodubą lietuviai užpuolė ir Telepnevo-Obolenskio stovyklą, kurią paėmė. Ten krito stovyklos vadas, kunigaikštis Petras Romadinovskis. Krito ir 13,000 maskvėnų. Daug rusų bajorų su savo kariuomene sudėjo ginklus. Laimėję pergalę lietuviai paėmė 72 špižines armotas. Po to, lietuviai traukė prieš Počapo tvirtovę, kurią tačiau maskvėnai patys sugedino. Toliau, Radvilo kariai, po smarkaus gynimosi paėmė Radogoščių, kur maskvėnų vadas Lykovas pateko į nelaisvę. Tada Radvilas padalino savo kariuomenę: Nemira traukė prieš Sieversko žemę, prieš Černigovą, o kiti lietuvių daliniai žygiavo prieš Smalenską, kurio priemiesčius jiems pavyko sudeginti. Tačiau, maskvėnų pasipriešinimas Smalenske buvo stiprus ir žiemai užėjus, lietuviai pasitraukė.

1534-35 m. žiemą trys maskvėnų armijos iš Pskovo, Smalensko ir Starodubo įsiveržė į Lietuvos teritoriją ir, susijungusios prie Maladečnos, nusiaubė etnografinės Lietuvos centrinę dalį iki pat Breslaujos, Vilniaus ir Naugarduko⁵. Anot Strijkovskio, "Ovčina (Telepnevas-Obolenskis) su didele kariuomene įsiveržė į Lietuvą, kur ugnimi ir kardu pridarė didelių, beveik pagoniškų, žiaurumų, nekaltus kūdikius ir moteris ant kuolų maudamas ir abiejų lyčių žmones žudydamas, kol apsigrėžė atgal būdamas tik penkiolika mylių nuo Vilniaus"⁶.

Lietuvos ponų taryba prašė iš lenkų pagalbos, bet nedaug jos tegavo. Žygmantui trūko pinigų išlaikyti samdytą kariuomenę. Lenkų šlėkta, 1535 m. Piotrkovo seime, rudenį nenutarė

Kunigaikštis Jurgis Radvilas — Nugalėtojas

padaryti nepaprastų rinkliavų. Todėl patys lietuviai, sutelkę daugiau lėšų ir karių, 1535 m. vėl atnaujino karo veiksmus. Jurgis Radvilas ir kiti vadai narsiai kariavo. Lenkija taip pat suteikė nedidelę karinę paramą, už atlyginimą dalyvavo ir Lenkijos etmonas Jonas Tarnovskis. Labiau sekėsi Lietuvos kariuomenei, žygiuojančiai Naugardo-Sieversko kryptimi. Buvo užimtas Uždnieprės Gomelis ir Starodubas ir nužygiuota iki Briansko. Netrukus lietuviai net užėmė visą Sieversko žemę, džiaugdamiesi tikrai dideliu laimėjimu. Bet atsiimtųjų sričių gyventojus ir Maskvos kariuomenę nepaprastai pykdė lenkų samdytosios kariaunos vado, Jono Tarnovskio, žiaurumas: jo įsakymu buvo išžudyta 1,400 rusų belaisvių, kurie buvo gynęsi iš paskutiniųjų. Buvo pasakojama, kad po to Tarnovskis neturėjęs ramybės, nes naktimis jam vaidenosi nelaimingosios aukos⁷.

Jurgiui Radvilai susirgus, Lietuvos kariuomenės vadovybė 1536 m. teko Nemirai. Su 20,000 kareivių jis puolė Siebiežiaus pilį, bet įveikti pilies jam nepavyko. Algininkams trūko lėšų. Karaliui Žygmantui iškilo naujas rūpestis: valakai pradėjo puldinėti pietinę Lenkiją, todėl lenkai nenorėjo kariauti Rusijoje. Lietuviams pritrūko lėšų išlaikyti algininkus-samdinius, o bajorai norėjo grįžti namo žiemai. Tokiu būdu Lietuvos kariuomenė pasiliko savo rankose tiktai Gomelį. Vėliau vyko tiktai pasienio susirėmimai ir pradėta tartis dėl taikos. Maskva irgi linko taikytis, nes tuo metu patyrė smūgių iš totorių. Tad,

Trakų vaivadijos vėliava XVI a. pabaigoje.

1537 m. kovo 25 d., su Maskva buvo padarytos paliaubos penkeriems metams⁸. Lietuva atgavo Gomelį, o Maskva pasilaikė Siebiežą ir Zavoločę.

JO POLITIKA

Jogailaičiams kunigaikščiaujant, valdovui teko dažniau viešėti Krokovoje ir Lietuvos didžiosios kunigaikštijos reikalus palikti vietininkams, o tie, savo ruožtu, įgaliodavo įvairius pareigonis-urėdus. Laikui bėgant tie urėdai tapo galingi ir didikų šeimos sumedžiodavo vis daugiau tokių pareigų savo vaikams ir giminėms, tuo būdu plėsdami šeimos politinę įtaką valstybėje. Jau nuo Vytauto laikų Radvilai išmoko kaip rankioti urėdus. Šis politinis žaidimas ypatingai sekėsi mūsų karžygiui. Nors ir buvo nepolitikas, tačiau Jurgis Radvilas ėjo įvairias valstybines pareigas ir susirankiojo įvairių dignitorių titulų, kas praskynė Radvilų giminei kelią iškilti ir įsigalėti didžiojoje kunigaikštijoje. 1507 m. jis buvo Veliuonos ir Maišiagalos vietininkas, 1508-14 m. jis buvo Veliuonos ir Merkinės vietininkas, 1510-12 — Utenos, o 1511-14 m. — Mozyriaus. 1510 balandžio mėn. karalius Jurgį paskyrė pataurininkiu (podczaszy). 1511-14 m. jis jau buvo Gardino seniūnas ir Kijevo vaivada⁹.

1522 m. rugsėjo mėn. (iki 1527 m.) jis buvo paskirtas Trakų kaštelionu, 1527-41 m. — Vilniaus kaštelionu¹⁰; 1528-41 m. jis buvo DLK dvaro maršalka, 1541 m. balandžio mėn. karalius jį paskyrė rūmų maršalka (nadworni marszałka)¹¹.

Kai 1521 m. Jurgis gavo Trakų vaivadiją, jis tapo Lietuvos senatorium ir dėl savo patriotiško nusistatymo įėjo į vadinamą, "slaptąją ponų tarybą", t.y., jis įėjo į Lietuvos valstybinės politikos sprendėjų ratelį. Tai slaptai tarybai priklausė Vilniaus vaivada Goštautas, Vilniaus vyskupas Jonas Jogailaitis, Trakų vaivada kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis ir Vilniaus kaštelionas Mikalojus Rudzinskis — visi geri lietuviai.

Jurgis Radvilas parodė didelę iniciatyvą 1526 m. kai mirė jo sūnėnas, paskutinysis Mozūrų Piastų kunigaikštis, Jonušas. Mozūrų valdovai-kunigaikščiai buvo paskutiniai lenkų vietiniai valdovai su vasalinėmis teisėmis. Lenkų karalius, nuo 1462 m., pamažu ėmė prijunginėti mozūrų sritis vieną po kitos, išmirus jų vasaliniams kunigaikščiams. 1495 m. Lenkijos karalius Jonas Albrechtas Jogailaitis, išgirdęs, kad Mozūrų Plocko kng. Jonušas mirė bevaikis, pasiuntė lenkų kariuomenę ir užėmė Mozūrų sostinę Plocką su daugeliu žemių, įjungdamas jas betarpiškai į Lenkiją ir iš jų sudarydamas Plocko vaivadiją. Mo-

zūrų žemių likučiuose apie Varšuvą tuo metu dar tebebuvo vienas sritinis Mozūrų kunigaikštis, Konradas III, vedęs Lietuvos kanclerio kng. Mikalojaus I Senojo Radvilo dukterį Oną. Jonas Albrechtas paliko Jonušą III Varšuvoje ir pripažino jį Čersko kunigaikščiu tik ligi gyvos galvos, bet jam mirus, jo našlės Onos Radvilaitės prašomas, paliko Mozūrijos likučius jų sūnams Stanislovui ir Jonušui. Stanislovui 1524 m. ir Jonušui 1526 m. mirus, pasibaigė Mozūrijos kunigaikščių Piastų linija¹².

Radvilas prisiminė Vytauto sumanymą — atskyrimą nuo Lenkijos ir Lietuvos, sustiprinimą vainikuojantis Lietuvos karaliumi. Jurgis veikė į mozūrų didikus, kad jų kunigaikštija nebūtų inkorporuota į Lenkiją, bet prijungta prie Lietuvos, kuri kartu su Mozūrija sudarytų naują Lietuvos karaliją, gaudama iš popiežiaus karališką vainiką. Jurgis Radvilas kartu su Vilniaus vyskupu Jonu Jogailaičiu buvo oficialūs Lietuvos ponų tarybos delegatai siųsti pas DLK Žygimantą Senąjį, tikslu prikalbinti jį vainikuotis Lietuvos karaliumi. Bet Žygimantas nedrįso, be lenkų magnatų žinios, ir lenkų atstovai, nežiūrind pačių mozūrų prašymo ir net karalienės Bonos pritarimo, tą sumanymą palaidojo, prijungdami Mozūriją prie Lenkijos 1527 m.¹³.

Kai tais pat metais Habsburgai pasiūlė Maskvos didžiajam kunigaikščiuvi Vosyliui tikybinę uniją su Roma, už tai žadėdami jam parūpinti karališką karūną, Ostrogiškis, Jurgis ir Stanislovas Radvilai šoko griežtai prieš tą sumanymą ir dėjo pastangas trukdyti austrų užmojus. Lietuvos ponų taryba pasiuntė savo atstovus, Vilniaus vyskupą Joną ir Jurgį Radvilą, į Krokuvą, ryšium su tais gandai, kad popiežius nori suteikti Maskvos valdovui karaliaus vainiką ir kade lenkai tam pritaria. Tačiau, Lietuvos ponų tarybos pasiuntiniai slaptai pareiškė karaliui Žygimantui, kad jie jokiū būdu nepraleis į Maskvą karaliaus vainiko, kurį vežąs popiežiaus atstovas, atvykęs į Vilnių. Jurgis Radvilas, principingas ir atviras karžygis, nesidrovėjo drožti savo karaliui teisybę: „Lenkai kadaise nepraleido karaliaus vainiko Vytautui, dabar gi lengvai jį praleidžia į Maskvą. (Mūsų) Taryba lenkus įtaria prijaučiant caro, o ne Lietuvos didžiojo kunigaikščio vainikavimui. Tuo būdu lieka pažeminta Lietuvos valstybė, kad būtų lengviau ją įjungti į Lenkų karalystę, ko lenkai jau seniai siekia”.

Nurodydami, kad Lietuvos didžioji kunigaikštija yra dinastijos atrama ir kad dinastijai būtų geriau šią valstybę valdyti atskirą, kad lietuviai jau dabar noriai išrinko Žygimanto sūnų Zigmun-

tą Augustą valdovu, o lenkai iki šiol to padaryti nenori, Lietuvos ponų tarybos pasiuntiniai siūlė karaliui išreikalauti iš lenkų vainiką, kurį jie, kadaise vežamą Vytautui, pagrobė. Lietuvos ponų taryba ketino vainikuoti juo karaliaus sūnų. Tada Lietuvos pažeminimo ir įjungimo į Lenkiją planai būtų sužlugdyti visiems laikams, nes karalystės į karalystę įjungimo negali būti. Ką atsakė karalius Jurgiui Radvilui liko nežinoma¹⁴. Nieko neišėjo iš Ponų Tarybos vainikavimo plano. Kita vertus, Habsburgų ir popiežiaus derybos su Maskvos Vosyliumi irgi nuėjo niekais.

Kai Jurgio Radvilo broliai, Vilniaus vyskupas Albertas Vaitiekus (1478-1519) ir Trakų kaštelionas Jonas (1474-1522), tapo Lietuvos senatoriais, Albertas Goštautas matė Radviluose varžovus Goštautų politinei galybei. Jurgiui tapus senatorium, kancleris Goštautas jį laikė savo varžovu. Nebūdamas suktas politikas, Jurgis Radvilas ieškojo kompromiso su galingu Lietuvos kancleriu. Jis nutarė, kad kanclerio Alberto Goštauto sūnus Stanislovas turėtų tapti jo dukters Barbaros vyru. Jis pasiūlė Goštautams palankias sąlygas ir didelį kraitį. Tos vedybos pagerino santykius tarp abiejų patriotiškų lietuviškų šeimų. Stanislovui Goštautui nelaiku mirus, Barbora Radvilaitė tapo jauna našlė. Ji vėliau ištekėjo už karaliaus ir DLK Zigmunto Augusto.

DLK Žygimantas Senasis (J. Matejkos pieš.)

ŠEIMOS POLITIKOS GALVA

Iš tetos Onos ir jos vyro, Lietuvos stalinin-ko Simano Alšėniškio, jiems abiemis mirus 1492 m., Jurgis Radvilas paveldėjo Biržus ir tapo Radvilų Biržų-Dubingių šakos pradininkas. Jo pirmoji žmona Barbora Kiškaitė buvo Gardino seniūno ir didžiojo etmono Stanislovo Kiškos dukra. Iš galingų ir turtingų Kiškų Jurgis per kraitį gavo žemių. Su Barbora Jurgis nesusilaukė vaikų. Jo antroji žmona buvo lenkaitė Barbora Kolianka-Volskytė. Ji buvo Lenkijos Sandomiro kašteliono Mikalojaus Volskio dukra. Jurgio svainis buvo Sochačevo kaštelionas. Su antrąja Barbora, Jurgis turėjo tris vaikus: Mikalojų, vėliau pramintą Ruduoju, Oną, kuri ištekėjo už Lietuvos stalininko, ir Barbarą, kuri vėliau ištekėjo už paskutiniojo Jogailaičio.

Mirus broliui, Lietuvos kancleriui Mikalojui II, Jurgis 1520 m. tapo Radvilų šeimos vadas. Vilniuje dažniausiai gyvendamas, eidamas iš karto kelias svarbias pareigas, jis pasidarė didžiuoju namų garbės atstovu. Visą savo amžių Jurgis Radvilas liko nepalietas protestantizmo idejų. Jo sūnus Mikalojus Rudasis, kaip ir bendravardis pusbrolis Mikalojus Juodasis, tapo uolus protestantų vadas. Tačiau tėvas rodė toleranciją šeimos narių tikybos reikaluose. Į amžiaus galą, Jurgis pasižymėjo dideliu pamaldumu ir asketizmu. Būdamas karštas katalikas, paskutinę gavėnios savaitę jis užsidarydavo Seirijų vienuolyne atgailavimui ir meldimuisi.

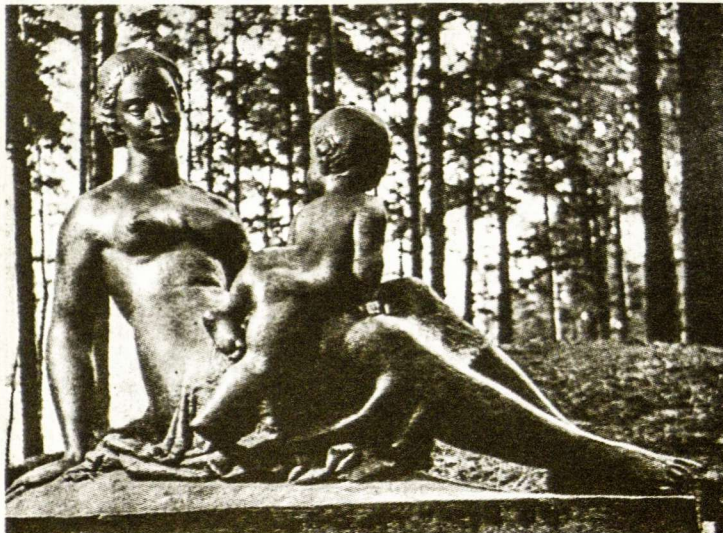
Jurgis mirė 1541 m., pasižymėjęs savo amžiu-

je, kaip ir jo patronas Šv. Jurgis, teisingumu, riteriškumu ir pamaldumu. □

Isnašos:

1. Adolfas Šapoka, Lietuvos istorija, Fellbach, 1950, psl. 261.
2. Početas, lenkiškai poczet: palyda, sargyba, draugovė.
3. Žr. gen. St. Dirmantas, "Triguba sukaktis — Orša", Karys, Nr. 10 (1964 m. gruodis) pp. 298-303.
4. M. Liubavskij, Litovsko-russkij sejm, Maskva, 1901, psl. 264 ir toliau.
5. L. Kolankowski, Zygmunt August W. Ks. Litwy do r. 1548, 1913, p. 130.
6. M. Strykowski, Kronika polska, litewska, žmudzka i wszystkiej Rusi, Varšuva, antras tomas, 1846, psl. 417.
7. Vanda Sruogienė, Lietuvos istorija, Čikaga, 1956, psl. 365.
8. Bronius Dundulis, Lietuvos užsienio politika XVI a. Vilnius, 1971, psl. 70.
9. J. Volfas abejoja, ar Jurgis Radvilas iš viso buvo Kijevo vaivada ar kitoks Kijevo urėdas. Ligšiolei išsamiausia ir gana tiksliai studija apie Lietuvos pareigūnus, urėdus ir dignitorius yra Volfo katalogas — Josef Wolff, *Senatorowie i Dygnitarsze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386-1795*, Krokuva, 1885. Iš to veikalo mes ir užfiksuojuame urėdų užėmimo datas, kadencijas ir t.t. Kaip daugelis didikų, gaudamas naują urėdą Jurgis Radvilas nebūtinai atsisakydavo kitų urėdų.
10. Vilniaus keštelionas nuo 1527 m. kovo 18 d. ar balandžio mėn.
11. Strykowski, Kronika, II, psl. 399. Sakoma, kad Jurgis dar buvo Lydos ir Bielsko valdytojas (dzierzawca Lidzki i Bielicki).
12. Dėl smulkios Mozūrijos istorijos žr. F. A. Kozłowski, *Dzieje mazowsza za panowania księzat*, 1859.
13. Brunonas Bušackis, Radvila Juodasis, Čikaga, 1977, pp. 30-32.
14. B. Dundulis, Lietuvos užsienio politika XVI a., pp. 206-207.

B. Vyšniauskas, Motinystė (Druskininkų kurorte)

MOTINA

ARĖJAS VITKAUSKAS

Ne giružė verkė, ošė, ne šimtai varnų puotą kėlė — užė, virė karužėlė, karšta muštynė, šovė daug, oi daug šautuvėlių ir vis į Varšuvos prakeiktą pusę... Nuo šautuvėlių, nuo karštųjų, kareivėliai rankas deginosi, nuo patrankėlių, nuo didžiagarsių, žemė dejavo — užė, virė kova — muštynėlė piktoji...

Kartu su lengvu parako rūku nuo apkasų kilo ir kilo į dangų bekūnės dvasios jaunųjų kareivėlių, palikdamos žemėj gaudumą kovos draugužiams — kareivėliams ir širdies didelį skaudumėlį senutei žilgalvėlei, kuri savo yščios vaisių augino, mylėjo, ir statų, gražų kareivėlių išauklėjo, drąsų, narsų, už savo teises kovotojų užaugino ir mirtinon kovon prieš piktus ponus išleido...

Užė, virė šautuvėliai kareiviams — broleliams rankas degindami, griaudė, dejavo patrankėlės didžiagarsės, žemelė gąsdindamos, o dvasios bekūnės kareivių pervertus kūnus aplesdamos, kilo į dangų, kilo su parako lengvu rūku pilkuoju, kartu su sužeistųjų draugužių vaitojimais, širdį plėšiančiais...

Mirtis veikė, mirtis naikinimo darbą varė, o gyvybės globėja, pirmos gyvybės davėja — žemelė verkė dejavo...

Taip pat verkė, dejavo ir žmonių gyvybės davėja, jaunos gyvybės auklėtoja — motina, kuri visų žmonių žymiausia turi būti, nes gyvybę jiems duoda, savo skausmais į pasaulį naują žmogų atveda... Verkė, dejavo žemė motinėle...

Dar gaudžiau turėjo verkėti motinos — gyvybės davėjos, nes jos juk žmoniškas širdis — žmoniškas ir kartu motiniškas širdis turi, jos negali skausmų taip greit kaip žemelė užmiršti, nes motina — žmogus, o žemelė — medega negyva...

Ne giružė verkė, ošė, ne juodi varnai auką derėjo — verkė, dejavo motinos — gyvybės davėjos, klausydamos pikto skausmo — muštynėlės garsų, šautuvėlių virimo, patrankėlių griaudimo.

Verkė, dejavo širdys, verkė, dejavo žemelė, kad gyvybės naikintoja — mirtis juodoji, šeldama kerta daug žmonių gyvybių; žemelė verkė dėlto, kad ji yra visos žemiškos gyvybės motina — užlaikytoja, o žmogus — motina verkė dėlto, kad ji duoda žmonėms gyvybę, tiems žmonėms, kurie pasaulį naują kuria, žemės veidą gali permainingai, jei tik to nori. Motina — priešas mirčiai juodajai, ji gyvybės motina yra, tik vergijos naikinimo idealas ir motina liepia užsimiršti, kad ji motina yra...

1922 m., Lietuva

ANTANAS SKIRKA

MOTINA I

Aš perėjau pasaulio plotus usnėtus,
Didmiesčių gatves, vieškelius duobėtus.
Tiesiu į Tavo rankas, o Motina, mano,
Aš pavargęs ir nukamuotas gyvenimo.

Audros gyvenimo vis nešė kaip verpetai,
Bet Tavo atminimo neišdildė metai.
Ak, ta gimtųjų namų šilima
Ir Tavo, Motule, akių palaima.

Ak, mano Brangi Miela Mamyte,
kai supai vygėj mane mažytį,
ar Tu žinojai kas manęs laukia?
Nes Tavo balsas gimtinėj šaukia.
Kur kieme klevas Tavo sodintas,
rūtų darželis Tavo pasėtas
ir ta trobelė nuolat vaidenas,
kur aš jaunystės praleidau dienas.
Ten Tu mūs' plaukus, Motule, glostei,
nuskriaustiems ašaras Tu mums nušluostei.
Dainavai dainas apie Tėvynę,
mokei mylėti Dievą — gimtinę.

Vis prisimenu Tavo kojomis liestą slenkstį namuos
Ir Tavo įkurtą grįčios kertėj židinių pelenuos.
Vis matau Tavo ranką, Motule, laiminančią,
Kai aš jaunas išėjau pasaulio keliu plačiu,
O didis vargas gulė ant Tavo silpnų pečių.

O, Motina iš mano palaimos dienu...

Cabramatta, 1977 m. gegužės 27 d.

XIX laidos kariūnų pėstininkų grupė taktinių pratybų pertraukos metu. Antroje eilėje pats kairysis, laikantis ranką prie veido, yra J. Kamičaitis, žuvęs fronte.

P.L.P. KARO MOKYKLOS XIX LAIDOS 40 SUKAKTUVINIŲ METŲ PROGA

Ar prisimeni, mielas Ginklo Drauge, tą puikų 1938 m. pavasarį ir niekada neužmirštamą gegužės mėn. 6 dieną, tą dieną ir valandą, kai mūsų Tėvynė Lietuva alsavo laisve, o Tu ten, A. Panemunėje, gražiame, žiedais pasipuošusiame Karo Mokyklos sodelyje, priklaupęs žvelgei į Prezidento akis ir laukei momento, kada Jis Tau uždės ant peties kardą, ištars neužmirštamai prasmingus ir įpareigojančius žodžius: “Be reikalo nepakelk, be garbės nenuleisk”, o po to Tau įteiks ir šią simbolinę jėgą. Tu ir aš, mes visi, tada gyvenome jaunystėje, visų mūsų širdys plakė tais pačiais ritmais, o kraujas degė jaunatviška ugnimi; buvome sveiki, kupini jėgos ir ryžto. Tada mes visi kartu kaip vienos šeimos nariai, ir kiekvienas paskirai, prisiekėme prieš savo vėliavą ištikimai dirbti, aukotis ir kovoti, o jeigu bus reikalinga, tai ir mirti, už savąją Žemę,

brangios tautos laisvę ir Lietuvos nepriklausomybę. Mums visiems buvo suteiktos išskirtinės privilegijos ir teisės, o automatiškai mes buvome įjungti į mūsų garbingos kariuomenės eiles įpareigojant dirbti savo kraštui: mokyti ir ugdyti mūsų jaunąją kartą ir ją ruošti Tėvynės gynimui ir tuo pačiu ją saugoti nuo visokių išorinių ir vidinių netikėtumų.

Palikome savo mielą mokyklą, kurioje praleidome beveik 3 metus. Nesuklysiu dakydamas ir teigdamas, kad kiekviename iš mūsų šitas laikotarpis paliko neišdildomas ir niekada nepapamirštamus pėdsakus. Atrodo, kad gražiausios jaunystės dienos yra mokyklinis metas ir jame įgyti pergyvenimai, išpūdžiai ir žinios besiruošiant ateičiai ir gyvenimui. Mokyklinį laikotarpį būtų galima palyginti su gėlių vainiku išpuoštu niekada nevystančiais, amžinai žaliuojančiais žiedais ir perpintu gražiausiais prisiminimais. Vis dėlto, būkime realistai ir negalvokime, kad visas Karo Mokyklos metas vien tik rožė-

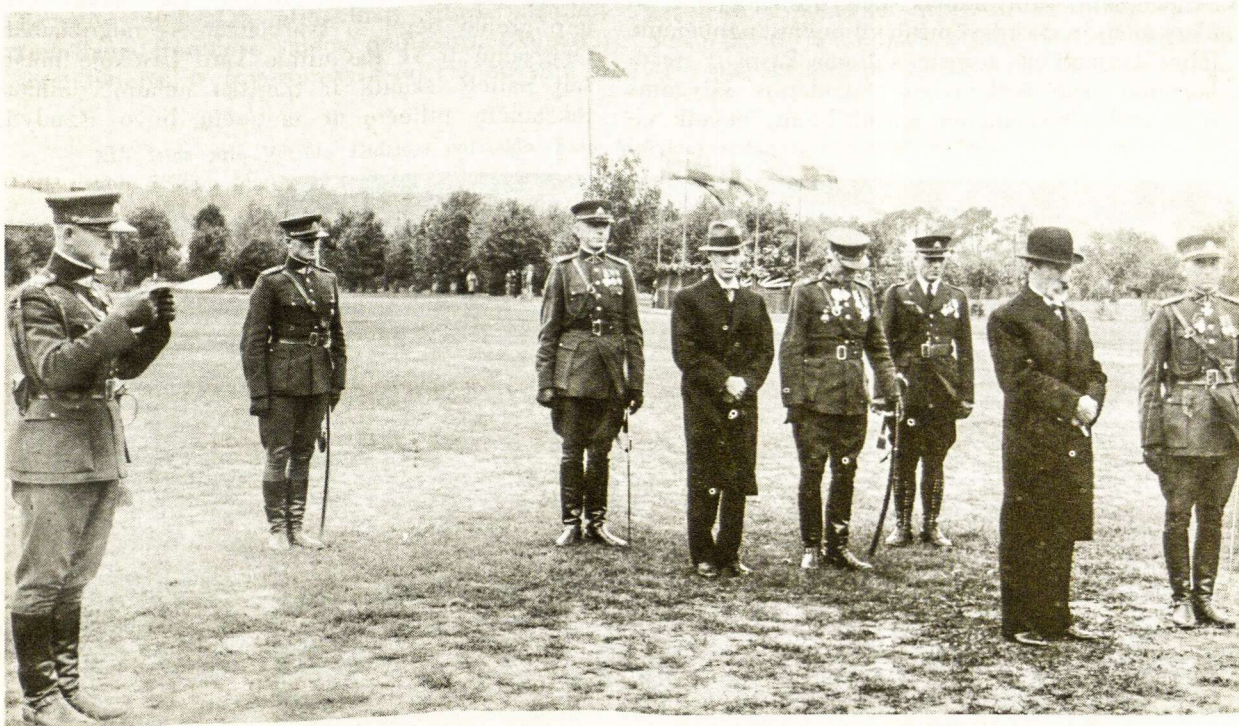
mis buvo apšodintas. Gerai prisimename, kad per tuos tris metus daug ir labai sunkiai dirbome, mokėmės ir ruošėmės ateičiai. Buvo ir tokių nepamirštamų momentų, kai po sunkia priešpie-tinių pratimų ar įtemptų žygių, naktį patruliuo-dami vienoje rankoje turėjome šautuvą, kitoje — egzaminų programą ir knygą, priėjęs prie elektra apšviesto stulpo dar kartą patikrindavai savo ži-nias, kurias rytoj turėsi papasakoti egzaminuojan-čiam lektoriui...

Malonus laidos Bičiuli, norėčiau Jus ir save paklausti, ar pilnutiniai mes įvykdėme savo šven-tą priesaiką savo brangiai Tėvynei? Ir taip ir ne! Tegul istorija ir istorikai apkaltins ar išteisins tuos, nuo kurių vienokio ar kitokio sprendimo priklausė ir mūsų priesaikos ne visiškai įvykdy-mas. Tikėdamasis daugumos Jūsų sutikimo ir pri-tarimo, norėčiau iškelti aiškiai vieną ypatingai išsiskiriantį ir neįvykdytą mūsų įpareigojimą — savo amžinosios sostinės Vilniaus nesusigrąžini-mą mūsų garbingos kariuomenės karinio žygio veiksmu. Šitą apsileidimą vargu ar pateisins istorija, nes, atrodo, kad tuo metu ne tik kad visa mūsų tauta, bet ir mūsų valstybės draugai ir priešai visu 100 procentų buvo įsitikinę, kad

Lietuva savo sumobilizuotos kariuomenės pajėgas tikriausiai panaudos savo sostinės susigrąžinimui ir prisijungimui prie tautinio — valstybinio kūno. Neatrodo, kad vertėtų skleisti pasiteisinimo ar-gumentus, kad tokio karinio žygio ir kariuome-nės panaudojimo pasėkoje būtume susilaukę Ang-lijos ir Prancūzijos ultimatumo. Tokiu savo kariuo-menės žygiu mes nebūtume įvykdę agresijos veiksmo ar okupacinio nusikaltimo, o tik būtume susidariusių aplinkybių pasėkoje susigrąžinę savo sostinę Vilnių. Sostinėje ir visose susigrąžintose ir Lietuvai priklausančiose žemėse būtume grą-žinę tvarką, rimtį, atstatę saugumą, pašalinę bādą ir baimę, o gyventojų tarpe pasitikėjimą savo tik-rąja Motina — Lietuva. Svarbiausia, kad šituo savo istoriniu žygiu būtume parodę klastingam okupantui lenkui, kad lietuvių tauta nepamiršo

Lenkijos padarytos Lietuvai skriaudos, o mūsų garbinga kariuomenė būtų apgynusi savo garbę ir tuo pačiu visiems laikams nebūtų davusi pro-gos draugams ir priešams daryti jai užmetinėj-i-mų, ižeidimų ir šmeižtų. Mano įsitikinimu, tik po šitokio mūsų kariuomenės įvykdyto žygio, mū-sų vyriausybė turėjo paskelbti pasauliui Lietuvos neutralitetą! Visi gerai žinome ir prisimename,

P.L.P. Karo Mokyklos adjutantas, kpt. Jaruševičius, skaito Valstybės Prezidento aktą — įsakymą, kuriuo XIX laidą baigusieji pakeliami į jaun. leitenanto laipsnį. Iš dešinės kairėn: Karo Mokyklos v-kas brig. gen. K. Musteikis, Prezidentas A. Smetona, toliau — viduryje min. pirm. J. Tubelis.

XIX laidos kariūnai Gaižiūnų poligone.

kad ne nuo mūsų tai priklausė, ne mūsų laidos valioje ir galioje buvo tokių veiksmų vykdymas.

Iš kito taško žiūrint, mes savo priesaiką įvykdėme. Susidarius nepalankioms sąlygoms krašte, stipriems nepasotinamiems kaimynams ruošiantis užgrobti mūsų Tėvynę, o vėliau, panaudojus klastą ir apgaulę, okupavę, pavergus ir dar vėliau įjungus į Sov. Sąjungą, o karo metu keičiantis okupacinėms santvarkoms, mes nesusidėjome su okupantais, nepasidavėme jų vilionėms, nenuėjome jiems tarnauti už geresnį siūlomą kąsnį ir nesulaužėme savo ištikimybės. Susidarius sąlygoms ir atsiradus reikiamoms aplinkybėms, beveik vi-

si įsijungėme į aktingą kovą prieš savo Tėvynės raudonąjį ir rudąjį okupantus. Dirbome tai, kas tuo metu dar buvo galima ir įmanoma daryti, nes abudu okupantai buvo pasiruošę smeigti mirtinus dūrius varge ir didžiuliame pavojuje atsidūrusiai pavergtai Tėvynei ir daug kraujo netekusiai tautai.

Nesinorėtų patikėti, kad nuo to nepamirštamo 1938 m. gegužės mėnesio jau prabėgo 40 metų, sunkiau ir įsivaizduoti, kad laikas gali taip greitai bėgti, o svarbiausia — negrįžtamai. Okupacijų ir II Pasaulinio karo pasėkoje mūsų šalį palietė skaudi ir tragiška nelaimė. Šimtai tūkstančių piliečių ir tautiečių buvo išžudyti,

Karo Mokyklos šaudykloje sunk. kulkosvaidžių šaudymo metu.

XIX laidos kariūnai jojimo pamokos metu. Kairysis — Jonas Remeikis, 1940-1941 m. žiemą areštuotas ir okupanto sušaudytas.

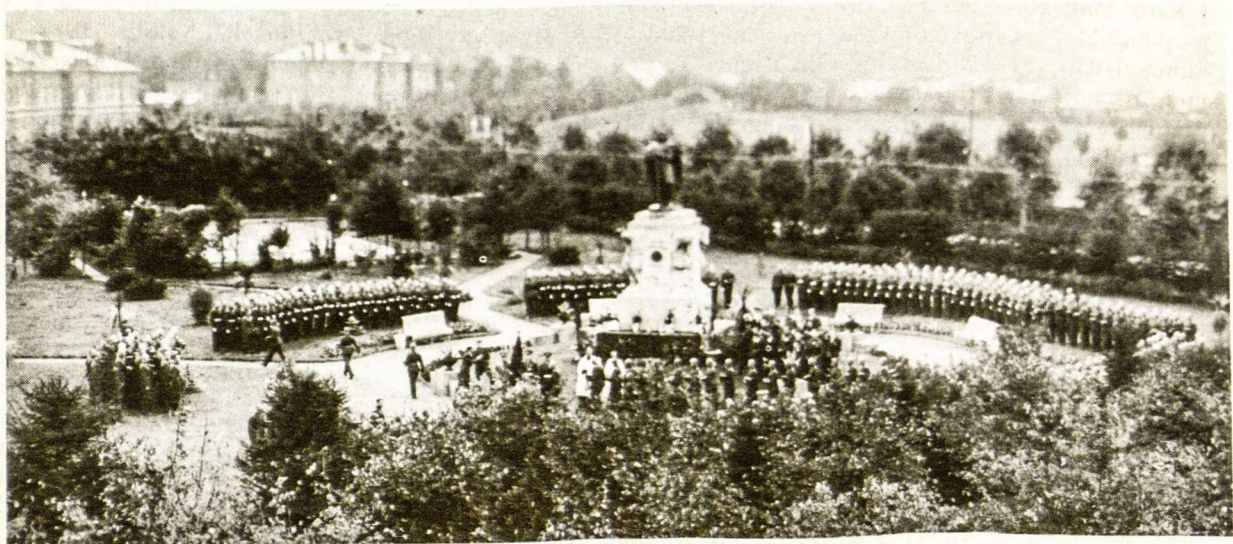
daug tūkstančių sukišti į kalėjimus, ištremti į koncentracijos stovyklas ir kacetus, o polarinėje likiminėje kovoje žuvo dešimtys tūkstančių brangiausio ir puikiausio Lietuvos jaunimo. To žiauraus likimo neišvengė ir dalis laidos karių. Viso to išdavoje mūsų XIX K.M. laida išsisklaidė po visą pasaulį.

Artėjant laidos 40 m. sukakčiai, buvo kilusi mintis suruošti Čikagoje sukaktuvinį susitikimą. Pagrindinis tikslas: prisiminimas brangios Tėvynės, mokyklos, atidavimas gilios pagarbos žuvusiems frontuose laidos draugams, okupantų sušaudytiems ir pagerbimas tragiškai žuvusių ir

mirusių. Antriniu ir labai prasmingu tikslu turėjome: užmegzti ryšį su galinčiais susitikti draugais, lektoriais, bendraminčiais ir atnaujinti dvasinį ryšį su išsiblaškiusiais visame pasaulyje ir esančiais pavergtoje Tėvynėje. Bet... dėl tam tikrų susidariusių aplinkybių, pradėtas darbas buvo sustabdytas ir atšauktas.

Mieli Kolegos, o vis dėlto tokį mūsų XIX laidos 40 m. sukaktuvinį subuvimą mes turėsime, tik su viena maža išimtimi, kad mes negalėsime asmeniškai susitikti, bet visa tai nei pačio tikslo, nei reikalo esmės visiškai nepakeis. Mes paminėjimo neturėsime kokioje nors salėje,

XIX laida prie Vytauto Didžiojo paminklo, Karo Mokyklos sodelyje, priesaikos ir kardų įteikimo apeigoje, 1938 m. gegužės mėn. 6 d.

XIX laidą baigusių karininkų grupė, paskirta tarnybai, į 1 p. D.L.K. Gedimino pulką, prisistatymo pulko vadui metu. Prisistatymas įvyko Gaižiūnų poligone. Iš kairės į dešinę: J. Abraitis, B. Raugas, J. Navakas, V. Stankevičius (tragiškai miręs), K. Kundrotas, V. Zaliaduonis, 1 p. pulko vadas gen. štabo pulk. Gustaitis, A. Raudys, J. Kamičaitis (žuvęs fronte), J. Narijauskas, J. Račys, V. Ramoška, P. Lanauskas ir J. Kučinskas. Pačioje kairėje pusiau matomas yra kpt. Eidimtas, pulko adjutantas.

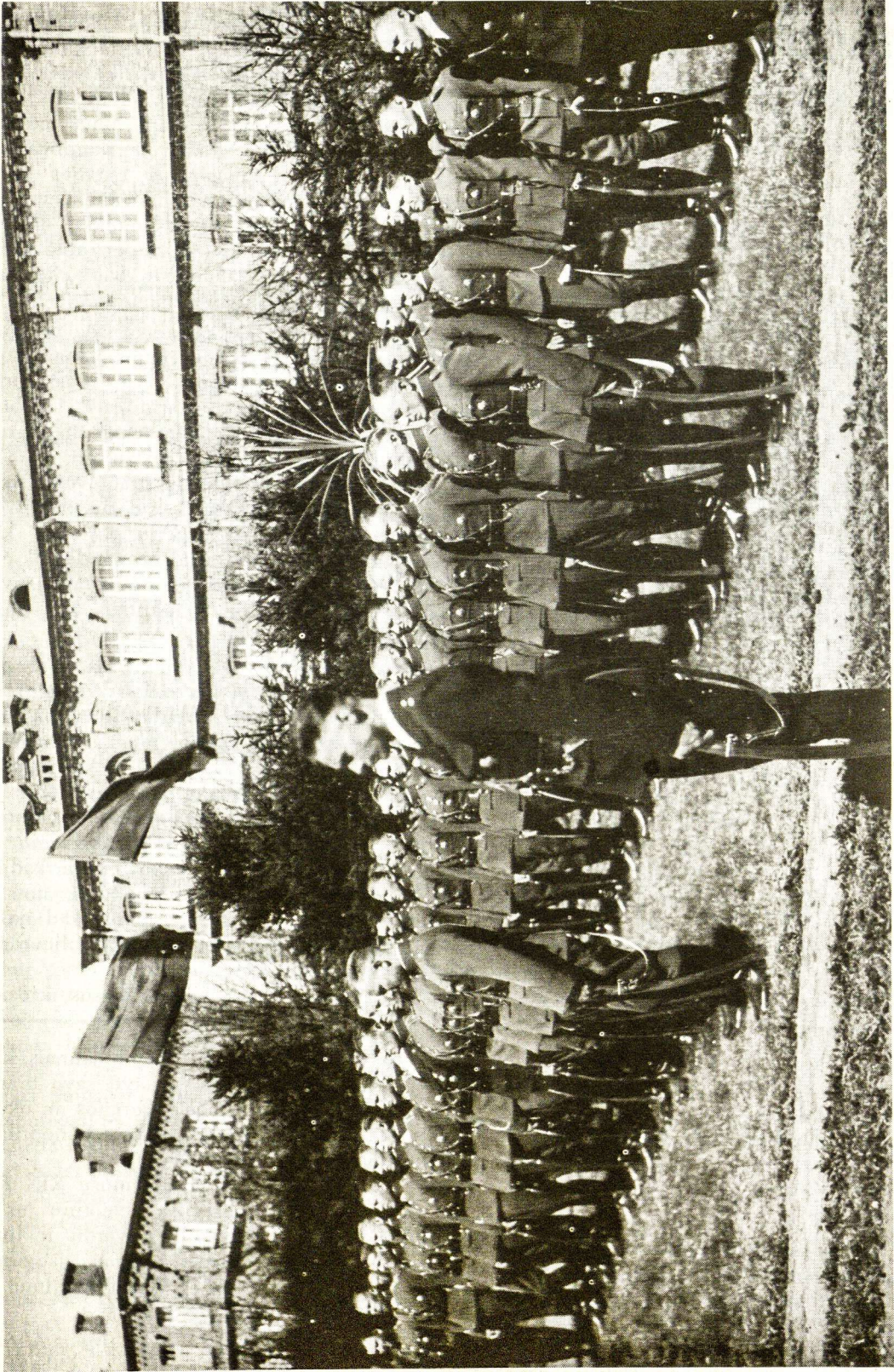
bet savo širdyse. Toks mūsų visų dvasinis susitikimas, daugeliu atžvilgių, bus net prasmingesnis ir pateisinamas, nes visvien visi juk negalėtume susitikti.

Tokį simbolinį — dvasinį paminėjimą padarykime visi ir po 40 m. vėl sugrįžkime į tą pačią vietą, iš kurios prieš 40 m. išvykome. 1978 m. gegužės 6 dieną nusikelkime savo mintimis į Karo Mokyklos sodelį ir prie Vytauto Didžiojo paminklo pakartokime savo priesaiką, pareiškime visišką savo ištikimybę savo Tautai ir Žemei, o mes patys vienas su kitu atnaujinkime draugystę. Čia ir bus mūsų XIX laidos paminėjimas ir jo esmė.

Įdomumo dėliai prisiminkime, kad 1938 m. K.M. mūsų XIX laidos baigusių sąrašas atrodė sekančiai: baigėme Karo Mokyklą ir į j. ltn. laipsnį buvome pakelti 141, du išklause kursą ir baigė K.M., bet į karininko laipsnį nebuvo pakelti, jie buvo išleisti puskarininkių laipsniu, į j. ltn. laipsnį buvo pakelti vėliau. Taigi, viso K.M. XIX laidą baigėme 143. Laida buvo išskirtina, kadangi K. Mokykloje teko mokytis 3 metus (kiek yra žinoma, ir prieš mūsų laidą buvo trimečių laidų). Sakyčiau, tai buvo pirmoji bandomoji K.M. laida su nauja, papildyta ir pagilinta programa ir su visų ginklo rūšių ir spe-

cialybių grupėmis. Išskyrus pėstininkus, kitų ginklo rūšių kursantai, be bendro dėstomų dalykų privalomo kurso, baigė ir savo specialybėms nustatytas programas, o aviatorių grupė atliko dar ir privalomą skraidymo praktiką.

O kaip atrodo mūsų XIX laidos sąrašas šiandien? Pranešu Jūsų žiniai ir pristatau sekančias (gal ir ne visu 100 procentų tiksliai) žinias, kurios po 40 m. sąrašą pakeitė sekančiai: 4 žuvo kautynėse fronte: j. ltn. P. Šniolis 1942 m. Gudijoje, ltn. Z. Krištaponis, kuopos vadas, 1943 m. Ukrainoje, j. ltn. J. Kamičaitis, Latvijoje 1944 m. rudenį ir j. ltn. H. Eidimtas, partizanų vadas, žuvo pokario metais Žemaitijoje; 2 laidos draugai okupanto buvo sušaudyti: j. ltn. J. Reimeikis 1040-1941 m. žiemą Vilniuje, j. ltn. K. Kazėnas 1941 m. birželio mėn. rytų Lietuvoje; 11 laidos draugų žuvo tragiškai: j. ltn. J. Karosas, E. Lisauskas, B. Norkus, K. Putna, Z. Skridulis, V. Stankevičius, A. Stasiukynas, J. Talanskas, Č. Teišerskis, J. Vidūnas ir Pajėda; 14 mirė natūralia mirtimi: j. ltn. B. Abramavičius, N. Binderis, J. Brazdžionis, P. Drabišius, A. Dragūnas, J. Jančys, P. Jučys, S. Martinėnas, K. Petruelis, Alf. Putna, A. Ragauskas — miręs Vorkutoje, J. Vainauskas, J. Virkutis ir K. Zubras. (P.S. Dėl mirusių pozicijos — galėčiau padaryti ir

Dalis Karo Mokyklos XIX laidos 1938 m. gegužės mėn. prie Vytauto Didžiojo paminklo Karo Mokykloje kardy įteikimo apeigose. Atpažinkite save!

ANTROJI BATERIJA

ARTILERISTAS

(Pradžia KARIO Nr. 2)

RYGOJE

Buvo kartą surengta ir bendra rusų ir visų Pabaltijo valstybių karių sportininkų šventė Rygoje. Kaip buvęs aktyvus sportininkas, galvojau, kad gal būsiu paskirtas pulko sporto vadovu, nes likti rikiuotės karininku tokioje rusiškoje netvarkoje nenorėjau. Suorganizavau baterijos sportininkų grupelę, padarėme šokimams takus, šiokių tokių įrankių ir pradėjome treniruotis. Specialaus laiko sportui neturėjome, todėl sportuodavome tik sekmadieniais. Vieną sekmadienį atėjęs pulko NKVD j. ltn. Girdvainis, buvęs Lietuvos kariuomenės viršila, ir, radęs mus sportuojančius pasakė, kad 2 baterija tvarkoj. Tas pagyrimas man patiko, nes atsvėrė kai kuriuos baterijos "nusižengimus", kaip rožančiaus istoriją, partijos sekretoriaus kritiką ir kt.

Į sudarytą korpo lengvosios atletikos komandą iš 615 korpo art. pulko patekau, rodos, tik aš vienas. Komandai vadovavo kpt. Vabalas, visiems žinomas sportininkas, Belgijoje baigęs specialią sporto instruktorių mokyklą. Jis dažnai rusus kritikuodavo, dėl to, matyti, rusai jį ir išvežė į Sibirą. Važiuojant į Rygą traukiniu, viename kupe sėdėjome 4 lietuviai karininkai ir 2 ruseliai. Būdami jauni, tarp savęs juokavome, o tie du ruseliai sėdėjo, kaip musę prariję, nes tur būt, vienas antru nepasitikėjo.

Rygoje buvome apgyvendinti vienos latvių kareivinės. Rungtynės turėjo įvykti tik už poros dienų. Galvojome, kad būsime tarytum kokiam karantine, tačiau, mūsų nuostabai, galėjome laisvai vaikščioti po miestą. Norėjome pamatyti

Brolių kapus, todėl sutiktų latvių vokiškai klausėme, kaip į juos patekti, o viena simpatinga latvaitė pasisiūlė net pati mus ten palydėti. Galvojau, kad Brolių kapai bus koks didelis kapinynas, tačiau iš tikrųjų tų kapų buvo ne tiek daug, tik viskas buvo gražiai ir skoningai sutvarkyta. Tai buvo žuvusių už Latvijos laisvę karių simboliškas pagerbimas. Latvaitė gerai kalbėjo vokiškai ir mums viską smulkiai aiškino, o vėliau pradėjo gana atvirai kalbėti apie latvių okupaciją. Ir Latvijos komunistų daugumą, anot jos, sudarė ne latvių tautybės žmonės.

Vieną vakarą grupelė karininkų išėjome miesto apžiūrėti, nors iš tikrųjų mums labiau rūpėjo pasikalbėti su žmonėmis. Prie mūsų pristatė vienas jaunas latvis karininkas. Jis buvo patriotiškai nusiteikęs ir laukė vokiečių ir rusų karo. Užėjome į krautuves pasižiūrėti ir šį tą nusipirkti. Vienoje nedidelėje krautuvėje, radęs tik du pardavėjus, pasakiau, kad jų krautuvėse dar yra daug prekių. Vienas jų paklausė, kaip yra pas mus. Aš jam atsakiau, kad anksčiau prekių buvo pakankamai, bet dabar jos išnyko. Jis atsakė, kad ir pas juos netrukus taip bus, nes rusai turi daug pinigų.

Pagaliau atėjo ir pati olimpijada. Galvojau, kad rusai pasirodys visoje savo didybėje, bet pamačiau, kad tik vienas rutulio stūmikas buvo neblogas sportininkas, gražiai nuaugęs ir neblogai pasitreniravęs. Teko matyti ir basų sportininkų ir vietoj sportinių kelnaičių dėvinčių paprastas apatines kelnaites. Bendras tos olimpijados lygis tiek sportiniu, tiek organizaciniu atžvilgiu buvo silpnas. Tik tiek buvo gera, kad keletą dienų galėjau laisvai pakvėpuoti, nes tos nuolatinės viršininkų rusų pastabos, kad nešvaru, kad netvarka, kad nėra drausmės, buvo įkyrėjusios iki gyvo kaulo.

Kartą, vienam karininkui paklausus, kada tos

klaidą; jeigu būtų apsirakta, labai atsiprašau.)

Pagal aritmetinį apskaičiavimą gyvų turėtų būti 112. Šiandieninis laidos gyvųjų sąrašas atrodo sekančiai: J. A. Valstybėse gyvena 26, Lietuvoje — 18, Kanadoje — 4, Australijoje — 2, Anglijoje — 1, Sibire — 1 ir adresai nežinomi — 60.

Laikas bėga ir bėga, mes senstame, o mūsų laidos gyvųjų sąrašas trumpėja. Tokia jau žmogaus dalia, atrodo, taip ir turi būti: vieni ateina, kiti iškeliauja... Natūralu, kad po 40 m. fiziškai atrodome senesni, dalinai esame pavargę, bet jaučiu, kad visi savo dvasiniu nusiteikimu, jaus-

mais, norais ir troškimais pasilikome jaunais, kiekvienas iš mūsų trokštame pamatyti savo brangią ir mielą Tėvynę, sulaužiusią vergijos ir okupacijos rėžius ir prisikėlusią laisvam ir nepriklausomam gyvenimui.

Baigdamas šias savo mintis mūsų XIX K.M. laidos 40 m. sukakties proga, sveikinu jus visus savo, o kiekvieną ir Jūsų vardu ir linkiu kiekvienam ir Jūsų šeimos nariams, ištvermės, ryžto, geriausios sveikatos ir vilties tikėjimui laiminga mūsų Tėvų Žemės ateitimi.

Jūsų,

Jonas Abraitis
Čikaga, Ill.

visos apžiūros ir pastabos pasibaigsiančios, politrukas atsakęs, kad jos niekada nesibaigs, nes atleidus drausmę, nebūsią jokios pažangos. Neįpratusiam prie tokios tvarkos, atrodė nesuprantama, kaip tas nuolat ujamas žmogus galės ginti tą savo dainomis taip išgarbintą šalį.

RAUDONASIS PERAUKLĖJIMAS

Kartą karininkų ramovėje ltn. Mikaitis, kaip buvo pratęs, nusivilko milinę ir nusisegęs diržą su pistoletu, pasikabino. Vienas politrukas, pasivogęs pistoletą, nunešė pulko komisariui. Ltn. Mikaitis, neradęs pistoletu, pakėlė triukšmą. Jam buvo pasakyta, kad jo pistoletas yra pas pulko komisarą. Komisaras tą vargšą leitenantą griežtai įspėjo, kad ginklo niekuomet negalima niekur palikti. Tai gražus pavyzdys kaip karininkas turi nepasitikėti kitu karininku.

Buvo kalbama, kad ltn. Laužikas, pritrūkęs kantrybės visą laiką skaityti tik Stalino konstituciją, atsinešė į pulko štabą Hitlerio "Mein Kampf". Už tai jį politrukai kaip širšės apipuo- lė, bet vėliau jis repatriavo į Vokietiją.

Vieną kartą politiniai vadovai pranešė, kad atėjęs laikas mokytis plačiosios tėvynės dainų. Mokytoju būti pasisūlė pats Michalčėnka. Specialaus laiko tam nebuvo skirta, todėl dainų pamokos vykdavo laisvalaikiu, dažniausiai po vakarinio patikrinimo. Toks kareivių ir karininkų varginimas buvo sąmoningai daromas, nes išsvargin- tas žmogus viskam pasidaro apatiškas. Reikalų buvo be galo, o ir popierizmas žydėjo, todėl beveik kiekvieną dieną tekdavo išbūti raštinėje iki patikrinimo, o kartais ir net žymiai vėliau. Vieną vakarą, tuojau po patikrinimo, Michalčėnka nusivedė kareivius į Lenino šventyklą dainų mokyti. Sugrūdęs kareivius į palyginti nedidelį Lenino kampelį, kaip silkes į statinę, pradėjo dainų pamokas. Būdamas raštinėje, išgirdau, kad toje konservatorijoje kažin kas netvarkoj, skambėjo ne tos plačios tėvynės dainos, bet tarytum jautukų bliovimas. Eidamas į Lenino kampelį, galvojau, kad vėl būsiu sabotažu apkaltintas. Atėjęs pamačiau tą Michalčėnką įnirtusį ir net apsiputojusį iš pykčio, išverstomis akimis ir sugniaužtais kumščiais grasinantį, kad jis visus sutvarkysiąs. Susispaudę kareiviai labai rimtai klausėsi jo barnių, bet vėliau taip pat bliovė kaip jaučiai. Pamačiau, kad čia juokų nėra ir kad reikalas turi būti sutvarkytas. Pradžioje, nuraminau patį chorvedį ir kreipiausi į kareivius, paaiškin- damas, kad esu su dainų pamokomis susipažinęs, nes man pačiam 4 metus teko mokytis muzikos, o vėliau tiek pat metu dainuoti chore, todėl

ir juos galiu pamokyti dainuoti. Paaiškinau, kad, norint gražiai dainuoti, reikia susipažinti su muzikos teorija, pav. kaip atidaryti burną, kaip kvėpuoti ir kaip balsą valdyti. Kalbėjau jiems tyčia, norėdamas atvėsinti jų įtemptus nervus. Paskui pasakiau, kad jie yra kariuomenėje, todėl turi stengtis viską greitai išmokti; vietoj reikalingų 4 valandų pasistenkite išmokti per 2 valandas, tuomet ir jums patiems bus geriau, nes turėsite daugiau laisvo laiko. Taip pat ir chorvedį pamokiau, kad mokant dainų, reikia žiūrėti, kad vyrai teisingai dainuotų, bet ne šauktų. Tuo ir užsibaigė audra Lenino šventovėje.

Kelioms savaitėms praėjus, įvyko rusiškų dainų konkursas. Kiekviena baterija turėjo pulko aikštėje pražygiuoti pro pulko vadą, komisarą, pulko vado padėjėją ir pulko komunistų partijos sekretorių Smolenskį, galingesnę už patį pulko vadą ir gal dar kitus. Tą dieną mano baterija buvo sargybos tarnyboje ne tik pulko rajone, bet ir prie artilerijos sandėlių, o aš pats buvau pulko budėtoju. Ta proga, noriu pažymėti, kad ruseliai ir sargybų tarnyboje padarė naujų išradimų. Lietuvos kariuomenėje sargybų tarnyba buvo pradėdama tuoj po pietų, todėl baigę tarnybą kitą dieną sargybų tarnyba turėdavo pusę dienos laisvos, o rusai įsakė sargybų tarnybą pradėti po dienos užsiėmimų, vadinasi, kareivis, praleidęs dieną užsiėmimuose, naktį turėjo eiti sargybą iki kitos dienos vakaro, todėl laiko poilsui beveik ir nelikdavo. Dainų konkursui iš visos baterijos išsirikiavo tik apie 30 kareivių, nors jų baterijoje buvo apie 100. Vyrus įspėjau, kad gražiai pasirodytų, jog mūsų baterija nėra ištižusi. Gražiai pražygiavome, ir dainos maloniai skambėjo. Visa svita pripažino, kad mano baterija laimėjo pirmą vietą, ir dėl to jaučiau didelę gėdą.

Taip laikas ir bėgo, pajvairinamas tai mažesnių tai didesnių įvykių. Visokios socialistinės lenktynės vedė iš kantrybės ne tik kareivius, bet ir karininkus. Artėjo spalio revoliucijos šventė, kuriai visi daliniai rūpestingai ruošėsi, o politrukai stačiai iš kailio nėrėsi, mat, jie bijojo, kad kas nors neįvykdytų kokio sabotažo. Vieną vakarą pulkas išsirikiavo žygiui į parado repeticijos vietą ir apie 10 val. vakaro iš Šnipiškių kareivinių pajudėjo tilto per Nerį kryptimi. Tuo metu per tiltą ritosi rusų sunkieji tankai, kurių tik vienas iš karto galėjo važiuoti per tiltą, nes tankai buvo labai sunkūs. Pulkas sustojo ir laukė, kol tankai pravažiuos. Prie pat tilto, gatvių kryžkelėje stovėjo rusų lengvasis tankas savo patrankėlės vamzdį atkreipęs į mus.

Užklausiu savo padėjėją ltn. Skuridiną, ką šis tankas čia veikia. Jis atsakęs, kad mūsų daliniai dar nauji, todėl, kad nepradėtume išdykauoti, tos auklės ir saugu mus.

Prieš einant į patį parada, teko griežtai kareivius tikrinti, kad niekas neturėtų šovinių. Karininkų pistoletai taip pat buvo be šovinių. Politrukai bijojo, kad vienas šovinis gali sunaikinti visą Sovietų Sąjungą. Rusų tankams praslinkus, pajudėjo ir mūsų pulkas pro jį saugantį rusų lengvą tanką, kurio įgula buvo pasiruošusi paleisti į mus šūvius. Pakelėje visur stovėjo rusų sargybiniai, aiškstėje nebuvo nei vieno žmogaus, tik aplinkui sargybos. Panašiose aplinkybėse vyko ir pats tikrasis paradas, tik jo galėjo žiūrėti ir kiek katiušų. Tokioje armijoje nebuvo jokio pasitikėjimo vienu kitais. Nepasitikėjimu surakintas karys netenka savarankiškumo ir iniciatyvos bei sveikos galvosenos. Dėl to karo pradžioje vokiečiai piaustė jų armijas į gabalus ir naikino.

Neatsimenu kurį mėnesį turėjo būti rinkimai. Politrukai vėl iš kailio nėrėsi su paskaitomis, rajono puošimu ir pan. Didžiuliai radijo ir patefono ruporai tiesiog draskė ausis visame kareivinių rajone skelbdami linksmą žinią, kad štai ateina didelė laisvė ir kad kariai galės demokratiškiausiu būdu rinkti geriausią iš geriausių valdžią. Pagaliau atėjo ir ta išgarbinta diena. Prieš balsavimo dieną, vakare, pradėjau pulko budėtojo tarnybą. Nakties metu reikėjo ypač stropiai budėti, kad tie mūsų žaliūnai kokių pokštų neiškrėstų. Be budinčio karininko dar budėdavo ir politrukas, bet, jei politiniai vadovai numatydavo, kad kuris nors dalinys yra nepatikimas, tai jį dar apstatydavo apacialiomis "auklėmis". Jau po vidurnakčio sėdėjau savo raštinėje ir snūduriavau, bet, staiga, išgirdau rajone didžiausią triukšmą. Pagalvojau, kad kurie nors bernučėliai bus sugalvoję kokią velniavą. Pasirodė, kad žvalgomąjo diviziono komjaunuoliai, kurių ten buvo nemaža, sugalvojo pirmieji su muzika ateiti prie balsavimo patalpų ir užimti pirmąsias vietas. Vienas jų turėjo kokią triūbą ir ją prelpino visą laiką, kitas daužė būgną, o dar kiti kokius cimbolus. Tas jų "orkestras" ir sudarė man rūpesčio. Taip tie komunistėliai nuo 2 val. ryto išvargo iki 8 val. ryto, kol prasidėjo balsavimas.

Balsavimo dieną visas pulko rajonas buvo patruliuojamas sustiprintos rusų sargybos, bet turiu pasakyti, kad kareivinių rajonas nakties metu iš lauko buvo saugomas rusų patrulių. Balsavimo patalpose stovėjo didelis stalas, už kurio sė-

dėjo balsavimo komisija, šalia kurios stovėjo šautuvu ginkluotas ir šalmuotas rusas raudonarmietis keistos veido išraiškos. Atrodė, kad ši tarnyba jam labai nemaloni. Už stalo ant sienos gerai matomoje vietoje kabėjo plakatas su užrašu "Tik liaudies priešai nebalsuoja. Mirtis liaudies priešams!" Ant stalo stovėjo balsavimo urna, o šalia jos didelė krūva balsavimo lapelių. Į salę įleisdavo tik po vieną balsuotoją. Komisija, patikrinsi pavardę sąrašė, įteikdavo balsavimo lapelį, kuris tuoj pat turėjo būti įmestas į urną. Niekas nekreipė dėmesio, kas toje kortelėje parašyta, nes daugelis jautė, kad karas su Vokietija vis tiek bus, todėl prieštaravimas būtų betikslis.

Ši komedija pasibaigė lengvai, bet su priešais raudonajai armijai buvo ir keblumų. Komisarai ir politrukai ruošė kareivius tam dideliu įvykiui, kad kiekvienas su džiaugsmu galės prisijungti prie pasaulyje galingiausios armijos, ginančios ir saugančios darbininkų interesus. Karininkai taip pat neišsisuko nuo politinių paskaitų. Lektoriai atvažiuodavo iš Rygos ir net iš pačios Rusijos. Kai kurie jų buvo gerokai išsilavinę, mokėjo po kelias kalbas ir sugebėjo gerai meluoti. Atsimenu vieną, kuris įrodinėjo, kad Vokietija kiliantį karą tikrai pralaimės, nes ji neturinti idėjos. Vokiečiai tik trokšta pavergti pasaulį nacių naudai, o komunizmo kova su kapitalizmu esanti visai kas kita, nes tai esanti tarptautinė idėja. Norėdami išvengti karų, visų šalių proletarai turėtų susijungti ir kurti žemės rojų, bet tas komisaras užmiršo pridurti, kad kitų šalių proletarai yra reikalingi tik savo kraštų vyriausybėms nuversti ir padėti rusiško imperializmo komisarams užimti laisvas vietas, ir vėliau naikinti tų "išlaisvintų" tautų kultūrą ir žmones.

Kad Hitlerio klika, neturėdama vienijančios idėjos, pralaimėjo karą, jau aišku, bet lygiai yra aišku, kad ir rusiškas imperializmas, prisidengęs visų proletarų "vienybė", taip pat žlugs.

Politrukai, aiškindami apie tą didelę laisvę ir privilegiją būti didžiosios tėvynės nariais, dažnai susidurdavo su kareivių atsparumu. Kartą Sergienkovas, nepavykus kareivių įtikinti apie žemės ūkio reformas, privesiančias kraštą prie džiaugsmingo gyvenimo, davė man pakalbėti apie naujų rekvizicijų naudingumą kraštui. Pasijutau labai kvailoje būklėje, nes turėjau įrodinėti tai, kuo pats niekada netikėjau, nes rusų užkrautos pyliavos buvo tokios didelės, kad niekas negalėjo jų išpildyti. Klasėje kalbėjau, kad kraštui bus nauda, kad stiprinsime didžiąją socialistinę tė-

vybę, kad tada būsime stiprūs ir galėsime džiaugtis. Kareiviai rimtai klausėsi ir nustebę žiūrėjo į mane. Tada aš pats iš savo kalbos linksmiai nusijuokiau ir, kiek pagalvojęs, pradėjau vyrams dėstyti teisybę, kad Sovietų Sąjungoje yra sovchozų ir kolchozų ir kad tokia sistema buvo įvesta žmonių gyvenimui pagerinti, o mūsų ūkininkams uždėtos rekvizicijos yra ekonominės politikos veiksnys žmonėms paraginti jungtis į kolchozus. Lietuvoje tų kolchozų dar nėra, bet yra raginimas, kad ūkininkai į juos jungtųsi. Kolchozams įsikūrus, nebus jokio reikalo paskaitoms apie rekvizicijų naudingumą kraštui. Ir dar pridūriau, kad vyriausybė nori savo kraštui gero, todėl, ką ji daro, tas yra gera. Jaučiu, kad ta mano paskaita buvo atpasakota politrukui Sergienkovui, bet jis man dėl to niekada nepriekaištavo.

Kareiviai politrukams iškeldavo labai gudrių klausimų, į kuriuos politrukai nevisada sugebėdavo atsakyti. Pav., vienas kareivis užklausė, kodėl sunku įvažiuoti į Rusiją ir išvažiuoti iš jos, jei ten toks geras gyvenimas? Matydamas, kad jis nevisada pajėgia kareivius įtikinti, tas Sibiro malkakirtis pradėjo kibti prie manęs. Girdi, aš nerodąs iniciatyvos išaiškinti gerąsias komunizmo puses. Aš jam gal ir per griežtai atkirtau, kad esu rikiuotės karininkas ir mano pareiga yra paruošti kareivius kautynėms, o tavo, kaip politinio vadovo pareiga yra apšviesti juos politiškai. Jis man nieko neatsakė, tik smarkiai susiraukė. Vėliau, kartą jis man net Sibiro grasino, bet mane labai palaikė kareiviai, o komunistėliai šnipai apie tai painformuodavo ir savo politruką.

Kartą atėjęs iš diviziono kareivis pranešė, kad diviziono vadas ir komisaras nori su manim pasikalbėti. Nuėjęs prisistačiau, o komisaras, mane pasisodinęs užklausė, ar aš norįs tarnauti kariuomenėje, jei nenorįs, tai jie mane paleisį. Man staiga šovė mintis atsakyti, kad noriu tarnauti, nes išėjus iš kariuomenės jie tuojau mane areštuos ir ko gero, išgrūs į Sibirą. Tada jis vėl manęs paklausė, kodėl nerodau politinio aktyvumo ir kodėl atrodau viskuo nepatenkintas? Į šį klausimą atsakyti medžiagos turėjau daug — politinio aktyvumo nerodau, nes to dalyko gerai nežinau, o būdamas rikiuotės karininku ir sportininku, apie tuos dalykus daug žinau. Pasisakiau, kad noriu išmokti rusų kalbos, o paskui galėsiu studijuoti ir politinius mokslus. Dėl nepasitenkinimo atsakiau, kad kartą komisaras su manim pasielgė neteisėtai, nes kareivių akivaizdoje padarė man pastabą ir mane pajuokė. Taip tas nemalonus pasimatymas pasibaigė. Kartais pagal-

voju, kad mane nuo Sibiro bus išgelbėjęs tas NKVD ltn. Girdvainis, radęs mane su kareiviais sportuojantį ir už tai pagyręs.

PRIESAIKA

Dar prieš priesaiką keli baterijos kareiviai pradėjo atvirai ginčytis su politruku tvirtindami, kad jie yra vieną priesaiką jau davę, todėl dabar laužyti tą priesaiką ir duoti kitą būtų negarbinga, nes tada jiems bus lengva ir šią antrąją priesaiką sulaužyti. Politrukas už tai labai niršo ir man vėl priminė, kad už karių politinį paruošimą aš esąs atsakingas, nes jis esąs tik mano padėjėjas politiniam auklėjimui. Esą jei tie kareiviai atsisakys prisiekti, būsia visi baterijai blogai.

Netrukus pasišaukiau tuos "neklaužadas" kareivius ir ilgai su jais kalbėjau. Bet vienas žemaitis buvo ypač užsispyręs ir negalėjau suprasti, ar iš tikrųjų jis toks yra, o gal tik nori mane, Sergienkovo pamokytas, pagauti. Tam kareiviui pasakiau, kad dabar pasaulyje vyksta dideli pasikeitimai, ir visi prisiderina prie aplinkybių, bet tu nenori to padaryti ir dėl to gali susilaukti labai liūdnų pasekmių, iš kurių nei aš, nei politrukas nesugebėsime tave ištraukti. Aš, kaip baterijos vadas, esu atsakingas už baterijos paruošimą priesaikai, bet jei pats vienas nori priešintis, tai vienas ir atsakysi. Tada, kiek pagalvojęs, jis pasisakė prisieksiąs.

Kitą rytą pasakiau Sergienkovui, kad baterija yra paruošta priesaikai, ir to Sibiro malkų kirtėjo veidas, staiga, nušvito. Po priesaikos mano santykiai su politruku žymiai pagerėjo. Ir kareivių sąlygos kiek palengvėjo, nes politrukai jau nebeplovė taip uoliai jiems smegenų.

Kartą turėjau paskirti tris kareivius kažin kokiems darbams kur kitur. Po kelių savaičių grįžo tik du. Užklaustas politrukas, kas atsitiko su trečiuoju, aiškaus atsakymo nedavė, bet karui prasidėjus tą kareivį sutikau Vilniuje, grįžusį iš kalėjimo atgal į 2 bateriją. Kareivis papasakojo, kad jie dirbo kažin kokiam pastate, kur ir nakvojo. Vieną naktį jis su kitais kareiviais atėjusį jų tikrinti politruką primušė ir išmetė iš antro ar trečio aukšto. Tas politrukas šioje žemėje daugiau jau nešvietė lietuvių karių. Įtariamuosius smarkiai tardė, žiauriai mušė, vandenyje laikė, bet nė vienas kaltu neprisipažino.

Padėtis blogėjo: šautuvai piramidėse stovėjo prirakinti, kareivių daiktai dažnai būdavo tikrinami, nes bijojo, kad kareiviai nelaikytų pas save šovinių.

Noriu paminėti dar vieną įvykį su bateri-

ŽYGIS Į DEGULIUS

KAZYS ALGENIS

Degulių dvaro centras, savininkas grafas Plateris, buvo kaip tik ant demarkacijos linijos, o jo laukų plotai ir dideli miškai buvo abiejose demarkacijos linijos pusėse, ir mūsų ir lenkų. 1920 metų žiemą mūsų Utenos komendantūros kareiviai važiuodavo parsivežti malkų iš Degulių dvaro miškų. Dvaro savininkas, sulenkėjęs grafas Plateris, savo miškų apsaugai buvo pasikvietęs apie 10 lenkų kareivių gyventi jo dvare ir kad už tai apsaugotų jo miškus. Sužinoję tai, lietuvių kareiviai Utenoje nutarė tą sargybą išvaikyti. Vieną žiemos šeštadienį, dienos metu išžvalgius dvarą ir lenkų sargybas, vakare susidarė apie 30 savanorių ir naktį išžygiavo į Degulius. Priartėjus prie dvaro, savanoriai išsiskleidė į grandinę per 5-10 žingsnių vienas nuo kito ir pradėjo supti dvarą. Kaip nesistengė kareiviai tyliai vykdyti įsakymą, bet lipant per tvorą pradėjo braškėti. Šuo išgirdęs pradėjo loti. Namų prieangyje pasirodė lenkų karei-

viai, prasidėjo abipusis šaudymas. Lenkai išbėgiojo į savo pusę, į Pakalnius. Apieškojus namus kareivių nerasta, o tik jų vartotų valdiškų daiktų. Ry tą, grįžtant iš žygio, buvo parsivežtas į Uteną ir pats grafas Plateris, sužeistas į galvą. Sekmadienį rytą, ligoninėj perrišus žaizdą, buvo paleistas namo.

Šis žygis plačiai nuskambėjo, o grafo skundas pasiekė net Tautų Sąjungą. Daugiau neteko girdėti, kad grafas savo apsaugai dvare laikytų lenkų kareivius.

PRIE DEMARKACIJOS LINIJOS

Kartą mūsų kareiviai parsivarė belaisvius, 5 lenkų kareivius, paimtus ant demarkacijos linijos. Tuo tarpu, jie laikinai buvo laikomi komendantūros daboklėje. Būdamas komendantūros raštininku, nuėjau pas juos paklausinėti. Vienas iš tų belaisvių pasirodė mokąs lietuviškai kalbėti. Jis sakė, kad esąs kilęs iš kokio tai dvaro Vilniaus krašte. Su dideliu entuziazmu pradėjau jam aiškinti, kad lietuviai dabar kariauja norėdami sudaryti savo valstybę, kad gyvenimas pagerėtų, dvarų žemės bus išdalintos saviem lietuviams, kad Lietuvoj gyvenimas bus geresnis

jos komunistų partijos sekretoriumi eil. Muleriu. Kaip ir visoje Rusijoje, taip ir Lietuvoje, komunistus okupavus, visi turėjo pirkti paskolos lakštus. Tai buvo savotiškas plėšikavimas, bet eil. Muleriui buvo gera proga praktiškai parodyti, kaip galima padėti galingai ir gerai liaudies valdžiai. Tačiau šiuo atveju jis didelio entuziazmo nerodė ir atėjęs pas mane prieš algas išmokant prašė, kad aš jam iš algos neišskaityčiau už paskolos lakštus. Esą jo tėvas yra neturtingas, todėl jis turįs jam padėti. Aš jam paaiškinau, kad, neišskaitydamas jam, duosiu progą ir kitiems kareiviams atsikabinėti nuo tų paskolos lakštų pirkimo. Tačiau Muleris vis spyrėsi, kad padaryčiau jam išimtį. Tada supykęs pasakiau, kad jis, būdamas komunistų partijos narys, turi rodyti kitiems kariams pavyzdį. Bet jis manė, kad, būdamas komunistų partijos sekretoriumi, gali įsakyti ir baterijos vadui.

VARĖNOS POLIGONAS

Atėjęs pavasaris atnešė žinių, kad turėsime vykti į Varėnos poligoną. Ta žinia mane pradžiugino, nes galvojau, kad ten bus galima ramiau pagyventi. Tačiau, labai apsirikau. Ruošiantis į poligoną nieko svarbesnio neįvyko, tik karininkams išdavė rusiškas uniformas. Darė jie tai

dėl to, kad karo metu nebūtų galima atskirti ruso nuo lietuvio. Pavasariop rusai jau rimtai tikėjo, kad rusų ir vokiečių karas yra neišvengiamas. Vokiečiams pradėjus karo žygį į Graikiją, pulko komunistų partijos sekretorius jaun. politrukas Smolenskis per paskaitą aiškino, kad vokiečiai per daug savo frontus išplėtė ir dėl to karinių jėgų balansas išsilygino. Esą dabar tenka laukti, kad vokiečiai kapituliuosią, o raudonoji armija eisianti vaduoti vokiečių liaudies. Kalbėjo jis ir apie žymią vokiečių komunistų veikėją Klara Zechlin ir neva apie 6 mil. vokiečių komunistų jėgą. Tačiau, vokiečiams pavyko greitai Graikiją užimti ir nebuvo reikalo jiems kapituliuoti.

Vieną ankstyvą rytą, visi gerai nusiteikę, pajudėjome į Varėnos poligoną. Žygio metu politiniai vadovai vėl organizavo sieninių laikraščių iškabinimą poilsio metu, socialistines lenktynes ir pan.. Turėjau įsigijęs baidarę, todėl ją vežiau ant šieno vežimo į poligoną, nes galvojau savaitgaliais ežere pasiirstyti. Pulko komisaras ir pulko vado padėjėjas, tikrindami vorą, tai pastebėjo ir buvo patenkinti, kad galvoju apie pramogas, o ne apie kokius sabotazus.

(Bus daugiau)

Kazys Algenis, Lietuvos kariuomenėje, 1920 m. Trumpų atsiminimų autorius, š.m. gegužės mėn., mini savo 80 m. amžiaus gimtadienį.

negu Lenkijoje ir t.t. ir t.t. Jis spyrėsi, sakė, kad ir pas juos tas pats bus daroma.

Kai kitą rytą visiems belaisviams buvo leis-

ta grįžti pas savuosius, kartu išvyko ir manasis vilnietis. Praėjus keliom dienom, jis vienas ir su šautuvu atvyko pas mus. Buvo išsiųstas į Kauną, į belaisvių stovyklą, ir kaip toliau jam ten sekėsi — neteko girdėti.

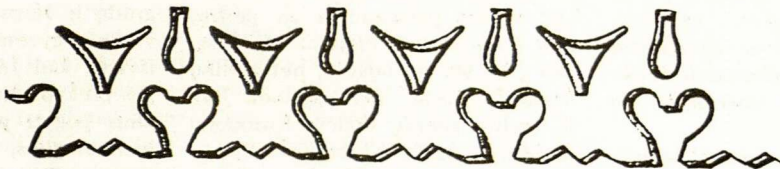
Lenkai, matyt, nebuvo aukštos nuomonės apie lietuvių karišką budrumą. Kartą atėjo į Anykščių policijos būstinę lenkų kareivis, kaip jis tada sakėsi, esąs “paznančikas” ir pasiprašė nakvynės Besišnekučiuodamas atkreipė kitų dėmesį, kad jis labiausiai įdomaujasi čia pat esamu siaurojo geležinkelio mediniu tiltu per Šventąją. Padarius kratą, pas jį buvo rasta pasirengimai tiltą sunaikinti. 9 pėst. pulko karo lauko teismas nubaudė jį mirties bausme ir jis buvo sušaudytas.

Po kiek laiko per Tautų Sąjungą atėjo motinos pasiteiravimas, ar čia, kartais, nėra žinomas jos sūnus Bronislaw Krzyżanowski.

Dabar nežinau kieno parėdymu demarkacijos linija ties Utena buvo koreguota ir Molėtų valsčius buvo priskirtas į Lietuvų pusę. Praėjus kiek laiko, iš čia buvo šaukiami į kariuomenę naujokai. Į Molėtų naujokų šaukimo komisiją nuvyko komendantas kpt. Galkevičius, apskr. viršininkas Vaišnys ir apskr. gyd. Svilas. Po darbo koks tai dvarininkas pakvietė komisiją vaišėms. Nuvyko komendantas ir apskr. viršininkas. Gydytojas atsiprašė, negalįs būti. Sugrįžę iš vaišių, labai smarkiai susirgo vidurių šiltine — komendantas ir apskr. viršininkas. Ant rytojaus, komendantūros pasiūsti raiti kareiviai, vadinami žandais — jau neberado to dvarininko, jis buvo išvažiuojęs į Vilnių.

Po kelių dienų kpt. Galkevičius mirė, o apskr. viršininkas, ilgai ir labai sunkiai sirgęs, visgi išliko gyvas. Apskr. gydytojas nesirgo.

Vėliau, gyd. Svilas, išvažiuojęs medžioklėn, per neatsargumą persišovė medžiokline šautuvu, o dar vėliau, per pirmą bolševikų okupaciją, buvo išvežtas į Sovietų vergiją.

NETIKROVĖS DEBESYS

II

Apgraištomis perbėgęs „gerosios pamotės“ Kanados bėdas ir netikrovės debesis — infliaciją, bedarbę, vyriausybės nesugebėjimą tvarkyti vis blogėjančius ekonominius reikalus ir t.t., grįžtu prie pačios paskutinės sensacijos, tai rusų šnipų (KGB) išaiškinimo Kanadoje, kurie norėjo infiltruoti Kanados raitąją policiją — RCMP ir kurios papirkimui rusai jau buvo išleidę 30,500 dol.

Trylikai rusų šnipų, kurių dauguma buvo jų ambasados Ottawoje tarnautojai, buvo pranešta, kad jie yra nepageidaujami Kanadoje, o dalis iš jų jau išvyko, ir, kaip matėsi televizijoje, labai apsikrovę dekadentiško ir supuvusio kapitalizmo gėrybėmis. Tai yra pats didžiausias rusų šnipinėjimo išaiškinimas nuo 1945 metų, kai rusų ambasados šifro tarnautojas Ottawoje, Igor Guzenko, atidengė kanadiečiams visą atominių šnipų tinklą. Guzenko, pakeista pavarde, vyriausybės šelpiamas ir saugojamas, tebegyvenęs Kanadoje, pareiškė, kad ir dabar čia yra nemažiau 500 šnipų iš komunistinių kraštų. Jo nuomone, Kanada yra sovietams raktas į visokių rūšių informaciją dėl jos glaudžių santykių su JAV ir todėl, kad ji yra NATO narė, o karo atveju jos pramonės gamybos pajėgumas greitai gali būti nukreiptas karo reikalams. Toronto dienraštis „Globe & Mail“ rašo, kad dabar išvaryti sovietų šnipai yra tik „ledo kalno viršūnė“, o nemažiau 40-50 visokių rūšių agentų veikia sovietų prekybos atstovybėje. Kanados užsienių reikalų ministeris Jamieson dėl šio skandalo atidėjo savo kelionę Sovietų Sąjungon ir dar įspėjo, kad už kiekvieną atsikeršijimą, t.y., už kiekvieno kanadiečio dirbančio Kanados ambasadoje Maskvoj išvarymą, būsia atsiilyginta tuo pačiu.

Visų spaudoje buvusių ir tebeinančių straipsnių, net jų pavadinimų neįmanoma aprašyti, bet reiktų paminėti kelis įspūdingesnius. Štai, ra-

šoma, kad nuo 1958 metų Kubos laivais, sovietų ir Prancūzijos žvalgybų suorganizuotu tinklu, į Kvebeko provinciją buvo įvežta už 4.5 milijono dolerių ginklų ir spėjama, kad nemažiau 300 sovietų parengtų Kubos agentų jau yra Montrealyje, kur jie, aišku, yra pasirengę „padėti“ Kvebeko provincijai atsiskirti nuo Kanados. Daug triukšmo sukėlė federaliniam parlamente konservatorių partijos atstovas T. Cossit, paskelbdamas visą eilę Kanadoje sovietų kontroliuojamų bendrovių, kurių pinigais yra kurstomi neramumai, padedama teroristams ir t.t. Aišku, kad viskas buvo paneigta, o spaudoje jau pasirodė šio atstovo karikatūros su užpakalyje stoviniu garsiojo komunistų medžiotojo, mirusio JAV senatoriaus McCarty šešėliu.

Gi sovietų žinių agentūra Tass paskelbė, kad visa šnipų istorija yra „detente“ priešų prasimanymas ir provokacija, siekianti Kanados ir Sovietų Sąjungos santykių sugadinimo. Nors apie komunistinių valstybių šnipų išaiškinimą laisvame pasaulyje dažnokai matome spaudoje, o visai neseniai JAV už šnipinėjimą išvijo Vietnamo ambasadorių Jungtinėse Tautose, bet juokinga, kad sovietų spauda visą laiką daug rašo bei niekina JAV imperalizmą ir JAV žvalgybos (CIA ir FBI) „nusikaltimus“, paimdami medžiagą net iš amerikiečių rašytų feljetonų. Net tokios „Tiesos“ antraštės, kaip „JAV imperializmo pamintos žmogaus teisės“, „Durklo ir pinigų maišo įstatymai“, „JAV žvalgyba — reakcingiausių sluoksnių įrankis“ ir pan., jau daug ką pasako, o sovietinės karikatūros vaizduoja vakariečius, mušančius bedarbius, JAV Laisvės statula pavaizduota su peiliu, nuo kurio varva kraujas... Atrodytų, kad JAV yra ne laisvės, bet žudikų kraštas! „Tiesa“ net paduoda JAV žvalgybos agentų skaičių Europoje: Belgijoje — 3200, Vakarų Vokietijoje — 7350, Italijoje — 3722, Ispanijoje — 1270 ir Portugalijoje — 458 agentai, o visur daugumoje šie „agentai“

yra aukštieji valstybės pareigūnai, ministrai, žurnalistai ar karininkai! Niekas nežino kiek JAV turi agentų pasaulyje, bet tai yra būtinas bei girtinas atsargumas. JAV yra didžiulis kraštas, kuris turi sekti, kad nebūtų užpultas iš pasalių, o Sovietų Sąjunga savo šnipais yra ap-
raizgiusi visą pasaulį ir kiekvienas jos tarnautojas yra įpareigotas šnipinėti.

Pagarsėjusios knygos „KGB“ autorius John Barron sako, kad JAV yra tikras užsienio, o ypač komunistinių kraštų, šnipams rojus, kurių gali būti net keliolika tūkstančių. Didelę pagalbą komunistų šnipai gauna iš amerikiečių radikalų ir kairiųjų liberalų propagandos, išvelkančios viešumon daugumoje sufabrikuotus kaltinimus bei sensacijas apie JAV CIA ir FBI įstaigas. Sovietų Sąjungai padeda ir JAV biznierių — kapitalistai, kuriuos paskatino tik komunistams naudinga „detente“. Vien tik nuo 1972 m. sovietai gavo iš Vakarų valstybių už 40 milijonų dolerių visokių gėrybių, už tai mokėdami tik 6% palūkanų. Didžiausias amerikiečių kvailumo ir naivumo pavyzdys, yra pastatymas prie Kamos upės (600 km. į rytus nuo Maskvos) 5 milijonus dolerių kaštavusio didžiausio pasaulyje sunkvežimių fabriko, galinčio per metus pagaminti 250,000 sunkių sunkvežimių ir ketvirtadalį milijono dyzelio motorų, kuriais jau dabar aprūpinta sovietų armija Rytų Vokietijoje. Štai ir 1980 metais Maskvoje įvykstančiai olimpiadai žymią paruošimų dalį perima Vakarų Vokietijos, Švedijos, Suomijos, Prancūzijos ir JAV firmos. Sovietai kviečia ir vakariečių rangovus dėl ekonominių išteklių stokos bei patyrimo ir nenoro atsilikti nuo vakariečių, ruošusių panašias olimpiadas.

Štai, skaitau, kad tik 1978 m. sovietai iš JAV pirks 15 milijonų tonų grūdų ir Harwardo universiteto sovietinio gyvenimo tyrinėtojų centro išvada, kad JAV — Sovietų Sąjungos prekyba tarnauja tik sovietų kėslams įsigyti pažangios amerikiečių technologijos, kuri padėtų pakelti smunkančią produkciją, įsisavinti jos pažangą bei pritaikyti kariniams ginklams. Buvęs Kanados ministeris

p-kas John Diefenbaker pareiškė susirūpinimą sovietų šnipų veikla, kuri privers suprasti esamą pavojingą padėtį, nes išaiškintieji šnipai yra tik maža jų dalelė, veikiančių Kanadoje. Toliau jis apgailestavo demokratiškų valstybių mažėjimą, kurios dabar sudaro tik 20% viso pasaulio. Sovietų Sąjunga darosi pirmaujanti visame pasaulyje ir jos tik Atlanto branduolinis pajėgumas yra 2 1/2 karto stipresnis už vakariečių. Sovietų laivynas viešpatauja Viduržemio jūroje ir turi reikšmingą įtaką Indijos vandenynė. Vakarai esą pavojingoje padėtyje.

Sovietų Sąjungos garsioji KGB, anksčiau vadinama Čeka, GPU, NKVD, kuriai vadovauja Juri Andropovas, vienas įtakingiausių ir baime sukeliančių raudonoje imperijoje po L. Brežnevo, turi "tik" 300,000 pasienio karių ir muitininkų, o savo agentų skaičiumi užsienyje, penkis kartus pralenkia JAV ir Vakarų Europos valstybes sudėjus kartu. KGB metinis biudžetas yra apie 10 bilijonų dolerių, o JAV visų žvalgybų agentūrų biudžetas yra tik 7 bilijonai. Geriausios KGB prieglaudos yra sovietų ambasados užsienyje ir Jugtinės Tautos. JAV kongresas ir Teisingumo departamentas nukreipia savo geriausias jėgas ir pastangas surišti rankas CIA, FBI ir kitoms sekimo tarnyboms, o tuo laiku šio gražaus krašto priešai dirba išsijuosę. Nelemtoji "detente" apdūmė amerikiečiams akis, kurie lyg tai nenori matyti svetimų agentų skverbimosi, nenori gintis nuo tų, kurie pasišventę sunaikinti jų laisvę. Nesunku atspėti, kad Sovietų Sąjunga apraizgusi šnipų tinklais visą laisvąjį pasaulį, padedama komunistų partijų, įvairių neprotinių ar aklų radikalų ir kairiųjų liberalų, finansuojama pelną gaudančių kapitalistų, nėra atsisakiusi ir niekada neatsisakys nuo savo pagrindinio tikslo — užvaldyti visą pasaulį ir tam ruošia bei stiprina savo karines jėgas, kurių persvarą bei pranašumą palyginus su vakariečiais, dažnai įspėja ir eiliniai žmonės. Laisvąjį pasaulį, o ypač tuos, kurie pažįsta komunizmą, gerokai baugina spaudoje pasirodantieji spėliojimai (ar faktai) apie naujuosius

sovietų išradimus bei ginklus, kurie galėtų parklupdyti ir priversti vakariečius, o pirmoje eilėje JAV, pasiduoti Krekliui, be kovos paklojant ginklus.

"Nepr. Lietuvoje", Reuterio patiektomis žiniomis, rašoma, kad rusai, pagal buv. Edisono asistento jugoslavų Nicola Tesla utopijas, turi išradę mirties spindulį, kurio dar neturi Vakarai ir jau esą padaryti 8 bandymai. Aukštas Ottawos pareigūnas Andrew Michrowsky tvirtina, kad rusai jau turi mašiną, kuri galinti net tolimiausiuose pasaulio užkampiuose sukelti uraganų stiprumo vėjus, sausrą, liūtų, potvynius, ar net žemės drebėjimus, o jam pritaria ir Watson Scott, Kanados ryšių v-bos direktorius, patvirtindamas, kad spinduliuojančios radijo bangos iš Sov. Sąjungos buvę neįtikėtino stiprumo ir nustelbdavusios radijo veikimą visame pasaulyje. JAV sveikatos tyrimo ekspertas dr. Andrea Pucharich sutinka su dr. A. Michrowsky išvedžiojimais, dar spėdamas, kad jau dabar rusai gali kontroliuoti dirbtines oro permainas visame pasaulyje, o tai reiškia, labiausiai grėsmingą ateities įvykių raidą mūsų planetoje. A. Michrowsky net nurodo, kad pats stipriausias siūstuvas esąs Rygoje, o kitas, silpnesnis, prie Gomelio. Iš Rygos siūstuvo rusai jau bandė paskleisti ir labai žemo dažnumo elektromagnetines bangas, kurios labai veikia į žmonių psichologiją, kvėpavimo ir psichomotorines funkcijas.

"Tėviškės Žiburiuose" (1977.XII.22) R. Buragaitė-Šidlauskienė savo straipsnyje "Modernieji dabarties ginklai" rašo, kad jau dabar Sov. Sąjunga daro bandymus su didelio pajėgumo radijo trukdytojais, kurių tikslas yra suardyti radijo komunikaciją visame žemės rutulyje. Tų trukdytojų signalai yra tokie pajėgūs, jog gali suardyti žemiau radaro skrendančių lėktuvų ir raketų radijo susisiekimą, o taip pat komercinių ir karo lėktuvų komunikaciją. Nuo 1976 m. vidurio JAV federalinė komunikacijos komisija gavo tūkstančius skundų, dėl susisiekimą trukdančių radijo signalų, ir didžiausių telefono ir telegrafo bendro-

vių, iš Vakarų Europos valstybių ir net iš Australijos. Visi skundai buvo pasiūsta patiems rusams, o šie trukdymo signalai ateina iš rytinio Baltijos jūros pakraščio. Esą, juokinga pagalvoti, rašo R.B.Š., kad tebevykstant tarp amerikiečių ir SALT deryboms ir JAV Kongrusui tebesiginčijant, ar reikia gaminti žemiau radaro skrendančias raketas, rusai jau bando ginklus tokioms raketoms nukreipti, ar trukdyti radijo kontrolę, tuo paversdami seniena ant braižymo lentų tebegulinčias JAV raketas! Visi žinome, rašo toliau, kad sovietai pralenkia visą laisvą pasaulį tikta revoliucijomis, špionazu, vergų stovyklomis, masiniais kankinimais ir žudynėmis. Štai, pernai rudenį pakilę sovietų astronautai nesugebėjo susijungti su kitu erdvėlaiviu nei po bendrų JAV — Sovietų Sąjungos manevrų erdvėje, kur amerikiečiai astronautai mokė rusus, kaip sujungti erdvėlaivius. Yra žinoma, kad sovietinė technika daro bandymus su spinduliniais ginklais (laser) ir kad Sov. Sąjungoj gaminti skaitytuvai (kompiuteriai) palyginus su JAV, yra menki, tačiau ir šioje srityje naivūs ir neprotingi amerikiečiai padeda rusams. Štai faktas, kad amerikiečių pagamintas 40 tonų magnetas "Cyber 76", kaštavęs 13 milijonų dolerių, kurio pardavimas rusams buvo laikinai JAV Kongreso suatadytas, jau išgabentas į prie Maskvos esantį "Aukštos temperatūros institutą", kad rusai "padėtų" šį magnetą išbandyti. Dabar rusai jau montuoja "Cyberį" į savo skaitytuvus, kurie bus panaudoti klimato pakeitimams apskaičiuoti.

Nors 1977 m. pavasarį JAV sekretorius Cyrus Vance Ženevoje pasirašė sutartį, draudžiančią klimato pakeitimą naudoti kariniams reikálams, ar šiaip nedraugiškiems tikslams, rusai daro šioje srityje bandymus ir, reikia spėti, yra pralenkę amerikiečius, o padarytų išradimų pasekmės, anot MIT dr. Henry G. Houghton, yra beisios net pagalvoti.

(Bus daugiau)

Jurgis Gediminėnas

1978 Užgavėnės
Š. Ontario užkampis
Kanada

TOLIMIEJI RYTAI IR EUROPA

B. B.

Pastaruoju laiku pasaulinė jėgų pusiausvyrą keičiasi labai staigiai. Kyla klausimas ar USA gali toliau duoti Europai vilčių išsilaukyti Vakarų valstybių pavėsyje, nes amerikiečių globalinė strategija atsidūrė akligatvyje. Intensyvūs bandymai ieškoti atsvaros prieš rusus Tolimuose Rytuose, nedavė reikiamų išdavy. Rusai sustėjo sudaryti strateginę apsaugą prieš Tolimųjų Rytų grėsmę, kai vakariečiai tebedelsia sudaryti sąlygas rimtesnei jėgai, kuri būtų balansas valstybėm Europoje, (po II Pas. karo nebuvo lepdžiama japonams atstatyti laivyną, tik ribotas žemės ir oro jėgų atstatymas, perleidimas avanpostų pietrytinėse Azijos srityse ir kit. Svarus japonams partneris, kiniečiai, buvo palikti jų pačių likimui). Maskva, izoliuodama amerikiečių interesus Tolimuose Rytuose, pati intensyviai tvirtinosi rytinėje Azijoje. Nuo 1976 m. pradžios amerikiečiai savo strategines jėgas Tolimuose Rytuose susilpnino vienu trečdaliu, kaip tuo tarpu rusai — dramatiškai padidino savąsias Indijos ir Ramiojo vandenynų srityse. Bendrai aptariant — Euro-Azijos srityje, rusų-amerikiečių karinis pajėgumas keičiasi — kur rusų jėgos didinamos, ten amerikiečių mažinamos (Helverson — Soviet Naval Presence).

Trijų paskutinių dešimtmečių bėgyje, amerikiečių bandymas išsilaukyti pasaulinio policininko vaidmenyje, šiuo metu baigia išnykti, jų vieton stipriai veržiasi rusai. Kaip istoriniais laikais, taip ir dabar, rusai savai ekspansijai, atramos taško ieškojo Azijoje, kur yra du trečdaliai viso USSR užimamo ploto. Pavyzdžiui, II Pas. karo metu rusus išgelbėjo kariniai rezervai iš Azijos (P. Carell — Scorched Earth). Rusų valstybės ryškesnis formavimasis prasidėjo atsispyrus grėsmei iš Azijos, kai 1389 m. pavyko sumušti mongolus prie Kulikovo (mongolams nepavyko laimėti, nes lietuvių pagalba chanui Mamajui, pavėlavo. Jie radę nugalėtus mongolus, pasitraukė. Dupuy — The Encyclopedie of Military History, 351 psl.).

Nuo Petro Didžiojo laikų iki šiai dienai, buvo dedamos rusų pastangos įsitvirtinti Azijoje, tikslu turėti patikimą užnugarį, kuris šiuo metu sudaro rūpesčių, stiprėjant Kinijai (kiniečiai turi strateginių bombonešių, tolumo našumo branduolinės energijos užtaisų raketų, kurios siektų visus rusų pramonės centrus, palyginamai geras žemės jėgas ir gal būt svarbiausia, idėjiniai apjungtą tautą).

Po 1969 metų kovo mėn. ginkluoto susidūrimo šiauriniame Kinijos pasienyje, Brežnevas ypatingai išryškino užtikrinto saugumo Azijos rytuose reikalą. Jam į pagalbą atėjo amerikiečiai, atitraukdami karines jėgas iš Vietnamo, panaikindami laivyno bazines Indijos vandenyno srityje (išskyrus neįrengtą bazę Mauritius saloje, į rytus nuo Madagaskaro). Maskvai buvo rūoesčių, kai 1972 m. Niksonas susitiko su Mao ir vėliau 1975 m. gruodžio mėn. — Fordas. Tačiau, po Mao mirties, atrodo reikalai pakrypo Maskvos naudai, nes Kinija šiuo metu nepajėgia tęsti konsolidacijos, kurią sėkmingai pradėjo Mao. Nežiūrint viso to, iki rusai laikys okupavę šiaurinę Japonijos dalį ir šiaurinius Kinijos plotus, rusų pastangos įsitvirtinti Azijoje nebus užtikrintos. Bent artimoje ateityje, Maskvai nepavyks užsitikrinti teritorinių laimėjimų Azijoje, kaip yra pavykę Europoj, Helsinkio konferencijoje. Priešingai, įtampa tarp Maskvos ir Pekingo tęsis ir toliau su galimu didėjimu; yra tendencijų prisidėjimo prie šios įtampos ir iš Tokyo pusės. Paminėta smulkmena, tirint svarios įtakos, tai dominavimo varžybos — kiniečiai laiko rusus Europos galybę, bet ne Azijos, kuri pastaroji turi priklausyti kiniečiams. Kiniečiai nepakenčia rusų pastangų ideologiniai dominuoti pasaulyje. Iš kitos pusės, toje srityje nenori pripažinti kiniečių lygiu partneriu pasauliniam komunistiniam judėjime. J. Wallace US News, January 1977).

Rusų pastangos sudaryti bendrą Azijos valstybių apsaugos paktą (panašiai, kaip Vakaruose — Varšuvos), įtraukiant japonus su kiniečiais suprantama ir indus, nesėkmingai dedamos jau ilgas laikas. Nežiūrint

eilės pasienio susidūrimų, rusų pirminės pastangos yra prisivilioti kiniečius prisidengiant šūkiu bendron kovon prieš imperialistus. Kiniečiai nors ir būdami daug silpnėni už rusus technologiškai, turėdami atsilikusį ginklavimą, karinių jėgų parengimą, neišsivysčiusią industriją, žemą ekonominį lygį, Mao išjudinti, visai nenori pripažinti rusų dominavimo, laikydami save pajėgesniais žmonių mase ir savitu — tautiniu ir rasiniu charakteriu. Taip pat japonai — gilių tautinių ir rasinių tradicijų tauta, tuo labiau negali pakęsti rusų ir dar okupantų, dominavimo. Prie šio reikia pastebėti, kad rusai negali sudaryti svarbesnių ginklo rūšių dalinių iš Azijos tautų naujokų, dėl jų silpno rusų kalbos mokėjimo ir nepatikimo nusistatymo rusų atžvilgiu. Tokių priskaitoma apie 60%. kaip žinom, dėl nepasitikėjimo, iš Europos, ne rusų tautybių naujokai apmokymui siunčiami Azijon, azijatai siunčiami Europon, arba skiriami išskirstytai į neatsakingus pėstininkų dalinius.

Kad ir nepalankiom sąlygom, be laivyno bazių vakariniam Pacifike, rusai turi eilę bazių Indijos vandenyno srityje, kuriomis supa kiniečius ir japonus iš pietryčių pusės. Šale to, politiniai rusai siekia pakeisti SEATO (South East Asia Treaty Organization), neutralizuoti ASPAC (asian and Pacific Council), panaikinti ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) ir suardyti amerikiečių Pacifiko doktriną.

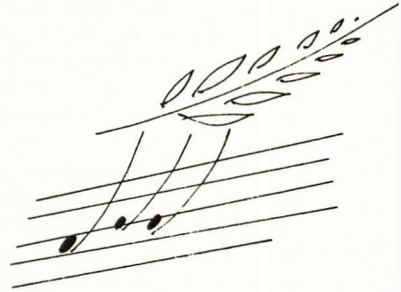
Šiuo metu rusų interesai Azijoje yra nemažiau svarbūs kaip Europoje ar Viduriniuose Rytuose (A. Biegel, Collective Security), nes amerikiečių interesas yra sustabdyti rusų pastangas įtaigoti kiniečius, sukliudyti sino — sovietinę sąjungą, ypatingai, po Mao laikotarpio; apriboti rusų politinę — karinę įtaką vakarų Europoje, Viduriniuose Rytuose ir visame, taip vadinamam, trečiajame pasaulyje; padidinti rusų Azijos — Europos dviejų frontų dilemą, didinant Vakaruose apsaugos reikalavimus Maskvos sąskaiton; apsisaugot nuo Maskvos įtakos amerikiečių — japonų gerų santykių palai-

(Nukelta į virš. 3 psl.)

Baltimorės lietuvių dainos draugija

Morkus Šimkus

(Pradžia KARIO 4 Nr.)

Metropolitan Operos solistės Anna Kaskas koncertas įvyko 1946 m. sausio 20 d.

Savos kūrybos veikalai. Antrosios metinės dainų ir muzikos šventės proga, 1933 m. sausio 22 d., buvo suvaidinta vieno veiksmo fantazija — Baltimorės Lietuvių Dainos Choras Lietuvoje. Veikalą sukūrė Julė Rastenienė. Dainas parinko L. Geležiūtė. Scena — miškas Lietuvoje. Laikas — vasaros sekmadienio pavakarė. Veikiančios ypatos: uogautojos — Leonora Stankevičienė, Julė Rastenienė, Ona Lukaševičienė, Marijona Milinaitienė. Maikis — Br. Karpavičius, Jonas — Viktoras Bendaravičius, Marytė — Julė Rastenienė; Dainos choras.

Dainos: Po gojelį vaikštinėjom, iš Eglės — M. Petrauskas, Važiavau dieną — S. Šimkus, Pasisėjau žalią rūtą — N.N., Anksti ar vėlai, iš Išeivis — S. Šimkus. Atsisveikinimas su Tėvyne, iš Išeivis — S. Šimkus, Saulelė raudona — M. Petrauskas.

Dainos chorui vadovavo L. Geležiūtė, Dainos simfonijai — K. Šlekis.

Kaimo Kabaretas suvaidinta 1933 m. gegužės 21 d. Veikiančios ypatos: Metas, Žemaičių pirklys — Matas Rutkus; Kurcinys, Dzūkijos pirklys — Jonas Norkus; Fon Britkė, Klaipėdos pirklys — Bronius Karpavičius; Binka, Panevėžio pirklys — Viktoras Bendaravičius; Palangos Juzė — Leonora Stankevičienė; Raseinių Magdė — Ona Lukaševičienė; Seserys vyragaudės — Marijone Geležiūtė, Margareta Valatkiūtė,

Teodora Skabinskiūtė, Edna Brokiūtė, Marijona Bladžiūnaitė. Šokikė iš Amerikos — Katarina Rakauskaitė; Anastazija Skialataitytė — Elena Vasiliauskaitė; Olga Raskamarskaja — Elena Leonavičiūtė; Vabalninkų balerina — Juozapina Račkauskaitė; šokikas iš Amerikos — Jack Mc Kenna. Armonikos artistai: Margareta Simaitytė, Jonas Simaitis. Fleitos artistė — Elena Simaitytė. Merginų kvartetas: Albina Kvederiūtė, Emma Mačiūtė, Panfelija Dulskiūtė, Ona Bulotyūtė. Vyrų kvartetas: Vincas Trapoška, Petras Malinauskas, Leonardas Narbutas, Vincas Bendaravičius. Čigonų kvartetas: Viktoras Bendaravičius, Matas Rutkus, Juozas Greiberis, Klemensas Andreikus. Choras — Baltimorės lietuvių Dainos draugijos. Chorui vadovavo Lelija Geležiūtė. Muzika — Baltimorės lietuvių Dainos draugijos orkestras. Orkestrui vadovavo Kazys Šlekis. Scenos vadovas — Tamas Marcinavičius. Veikalas — Nado Rastenio.

1933 m. valdyba: adv. W. F. Laukaitis — pirm., Simas Levanavičius — vicepirm., Julė Rastenienė — nutarimų raštininkė, Elena Vasiliauskaitė — išdininkė, K. Matuliauskas — turto raštininkas.

Karštos Lūpos — vieno veiksmo muzikališka komedija. Parašė Nadas Rastenis 1936 m. gruodžio 18 d. Suvaidinta 1937 m. balandžio 18 d. Veikėjai: Uršulė Milašiūtė, jauna lietuvaite, sopranas — Elena Leonavičienė; Onytė, jos maža sesutė — Elena Juškauskaitė; Paulina, jų motina — Ona Lukaševičienė.

čienė; Jurgis Kardelis, Amerikos karo laivyno kapitonas, tenoras — Klementas Andreikus. Amerikos karo laivyno jūreiviai: Tadas Kinduryš, II tenoras — Jurgis Markelionis; Raulas Šerėnas, I bosas — Petras Tribulskis; Baltrus Čibiras, II bosas — Juozas Bakerskis. Motiejus Brukštus, nesenas Amerikoj augęs vaikas — Bernardas B. Leikus; Jokūbas, pasiturintis grinoriškas senbernis — Jonas Smalenskas; Agota Dailydytė, suaugusi mergina, altas — Elena Stankevičiūtė. Jaunos "golddigerkos": Suzė — Albina Kvederaitė, Olga — Marijona Geležiūtė. Antanas, lietuviškas veikėjas — Juozas Skorka; Pilypas Maknys, nuo lietuvių atsimetėlis — Martynas Raila; Kazys Storulis, lietuviškas Amerikos policistas — Matas Rutkus; Mikutis, nedidelis berniokas — Martynas Raila II. Jaunimas, vaikų grupė, choras, muzikantai. Vieta: Amerikos lietuvių piknikinė šokių salė pamiškėje ir prie vandens. Laikas — vasaros dienos pavakariai. Muzikos vedėja — Lelija Geležiūtė-Bakerskienė. Režisorius — veikalo autorius adv. N. Rastenis.

Kūrinyje įpintos dainos. Karštos lūpos, žodžiai N. Rastenio; muzika L. Geležiūtės-Bakerskienės; dai-

nuoja Uršė ir kapitonas Kardelis. Visi ratu, vaikų daina ir žaislas; žodžiai N. Rastenio; muzika L. Geležiūtės-Bakerskienės. Mes padainuosim, St. Šimkaus — Dainos choras, Oi tu karvelėli, M. Petrausko — vaikų grupė; Ar aš tau sese nesakiau, A. Vanagaičio — Uršė ir Agota; Mano laivas, M. Petrausko — Baltarus; Parsivedžiau Merguželę, M. Petrausko — Dainos choras; Leiskit į tėvynę, A. Vanagaičio — Dainos choras; Girioj, V. Weber — Dainos choras; Kokia šalta rankutė, Puccini — kapitonas Kardelis; Ulonai, A. Vanagaičio — jūreiviai ir Dainos choras; We saw the sea, I. Berlin (angliškai) — jūreiviai; Kur namas mūs, M. Petrausko — Dainos choras.

KARŠTOS LŪPOS

*Vieną naktį, gražių jaukių,
Per dausas mėnulis plaukė;
Mėlynoje padangėje
Žvaigždės lakstė ir mirgėjo
Ir vėjelio išūpuotas
Ežere mus supė luotas.*

*Gelės skleidė saldų kvapą
Ir mažyčio uodo snapą*

1931 m. vasario 16 d. Baltimorėje. Iš kairės: adv. Nadas Rastenis, prof. Mykolas Biržiška, William F. Broening — Baltimorės miesto burmistras, adv. William F. Laukaitis.

*Panaktinė serenada
Sau tokį momentą rado
Kad bangose lengvo vėjo
Ji švelniai visai skambėjo.*

*Koks tai buvo smagumėlis
Kai siūbuojantis laivelis
Mudu supė ir liūliavo
O gamta su burtais savo,
Šlamesiais ramaus beržyno,
Mudu meilėję paskandino.*

*O, žavingas mano mielas!
Susiliejo mūsų sielos
Ir viename akimirksnyje
Aš virpėjau jo glėbyje.
Tas laivelis tuščias supas
Ak, tos brangios karštos lūpos!*

Kuomet kapitonas dainuoja šią dainą, 4 punktas sekantis:

*O, žavinga skaisčiaakė!
Jos žvilgsniai man širdį siekė.
Ir viename akimirksnyje
Pajutau aš ją glėbyje.
Tas laivelis tuščias supas
Ak, tos brangios karštos lūpos!*

Vaikų dainas ir šokis — *VISI RATU*

*Ir aš ir tu visi ratu
Dainuokime kartu;
Giedra diena, linksma diena —
Te skamba mūsų daina.
Dabar mūsų aukso dienos,
Tegul skamba mūsų dainos.*

*Žali laukai, žali miškai,
Žieduoti mūsų takai;
Dainuojam mes tėvų dainas,
Malonias ir žavias.
Dabar mūsų aukso dienos,
Tegul skamba mūsų dainos.*

*Ateis naktis, reiks eit namo,
Ten laukia mūsų mama;
Sparnai tamsos viską užklos —
Visi vaikai miegos.
Dabar mūsų aukso ...*

Operetės. Išeivis, komp. St. Šimkaus trijų veiksmų operetė. Suvaidinta 1932 m. gegužės 8 d. metinių sukaktuvių proga. Skelbime rašoma: Išeivis yra viena gražiausių lietuviškų operečių. Tame veikale labai gyvai yra atvaizduojama Lietuvos ir jos išeivių gyvenimas. Šonus ardančių juokų, širdį veriančių nuotykių, sielą liečiančių melodojų ir mintį sparnuojančių muzikos aidų toje operetėje iki valiai.

Vaidintojai: Jonas, jaunas kaimietis — Vikt. Bendaravičius; Jomo motina — L. Stankevičienė; Ievutė, Jono sužiedotinė — Alena Mažintaitė; Antanas, Jono draugas — Č. Linka; Amerikonas — J. Skorka; Žydas — M. Raila; Vadas — Juozas Klevička; Maikis, palaidūnas, įnamis Amerikoje — Br. Karpavičius; Guzienė — O. Lukaševičienė; Raulienė — M. Geležiuotė; Barškaliėnė — M. Jurkšaitė; Guzas — Č. Linka; Mariutė — J. Rastenienė; Pirmas burdingierius — A. Palovis; Antras burdingierius — Juozas Pučkorius; Barbora — E. Vasiliauskaitė; Trys Amerikos lietuvaitės: P. Dulskiūtė, O. Mačiūtė, Albina Kvederiūtė. Šauliai, kareiviai ir t.t. Dirigentė — L. Geležiuotė. Režisierius — Tamas Marcinkevičius.

Šio pastatymo metu Dainos simfoniją sudarė: pirmas smuikas — Kazys Šlekys, Antanas Pečiukaitis, Edvardas Matusevičius; antras smuikas — Vincas Vaitkus, Antanas Bulota; klarnetas — Vincas Kriaučiūnas; saksafonas — Vaclovas Naravas, Viktoras Varnelis; trimitas — Edvardas Bakerskis, trombonas — E. Bosley; pianas — Jeanette Di Paula, Ola Šataičiūtė.

Čigonai, komp. St. Šimkaus operetė. Suvaidinta 1935 m. gegužės 19 d., tuo paminėta keturių metų sukaktis.

Gegužinė Lietuvoje, K. S. Karpiaus vieno veiksmo operetė, suvaidinta 1936 m. lapkričio 29 d.

Programos trečiame puslapyje "Dainos" Mylėtoja rašo:

*Aš linkiu, kad mūsų malonus jaunimas
Savo bočių dainų didingai dainuotų!
Kad tarp mūsų tarptų meilė, sutikimas —
Kad "Daina" per amžius tvermingai gyvuotų!*

Sekančiame puslapyje:

MŪSŲ DAINOS

*Dainos dvasių atgaivima,
Dainos širdį glamonėja;
Jų aidai mintis dabina
Ir kratingę sužavėja.*

*Tegul skamba mūsų dainos,
Jų garsai plačiai teplaukia;
Mūsų dainos kuklios, žvainos
Lietuvis visur jų laukia.*

*Nors toli mes nuo Tėvynės,
Nors svetur mus audros plaka;
Lietuvis nenusimings,
Kol jam dainos puošia taką.*

J.S. Galinaitis

(Bus daugiau)

PULKO DIDVYRIS

ANTANAS GRINIUS

Didvyrio titulas užsitarnaujamas įvairiais būdais: karo žygiuose, ypatingu atsižymėjimu ir kitokiais iškilimais. Jonas Pilipas (taip jį vadina, nes tikrosios pavardės neprisimenu) tų įpatumų gal nė vieno neturėjo. Bet, vis tiek, jis tapo pulko didvyriu ir labai paprastai.

Jonas Pilipas buvo gusarų pulko laiškanesys. Jis pulko korespondenciją nunešdavo į paštą ir iš ten, priklausančią pulkui korespondenciją — laiškus ir laikraščius, paimdavo ir atnešęs pulkaną ją išnešiodavo. Vieną gražią dieną, vasaros metu, Jonas Pilipas jautėsi pavargęs ir atsisėdo ant suoliuko pailsėti Kauno miesto sode. Jam ten sėdint, kur buvęs, kur nebuvęs, ant to paties suoliuko atsisėdo ir jam nepažįstamas pilietis. Žinoma, esant dviese užsimezgė tarp jų ir kalba. Nepažįstamas pilietis buvo labai mandagus ir malonus. Buvo ten kalbama apie orą, karių gyvenimą ir gusarus. Jis gyrė gusarus ir jų turimas gražias uniformas. Jo manymu gusarai yra vieni iš šauniausių Lietuvos kariuomenės karių. Nepažįstamas pilietis kažko apsidairė ir, nematydamas arti esančių žmonių, pusbalsiu kreipėsi į Joną Pilipą:

— Gusare, turiu vieną prašymą, tik nežinau ar tu galėsi jį išpildyti? Norėčiau kur nors gauti granatą. Ar tu negalėtum man ją parūpinti ir atnešti? Aš tau gerai atlyginsiu.

Užklaustas tokiu klausimu Jonas Pilipas sumišo ir ant greitųjų nežinojo ką atsakyti. Kiek pagalvojęs sako:

— Gerai, aš pasiteirausiu ir jums rytoj apie tai pranešiu.

Grįžęs į pulką ir išnešiojęs pulko korespondenciją, Jonas Pilipas eina pas eskadrono vachmistrą ir apie įvykį jam raportuoja:

— Tamsta vachmistre, šiandien miesto sode sutiktas nepažįstamas pilietis prašė mane, kad aš jam parūpinčiau ir atneščiau granatą. Už granatą žadėjo gerai sumokėti.

— Gerai, — sako vachmistras. — Aš tą įvykį pranešiu eskadrono vadui. Mes gausime nuo jo tolesnių nurodymų.

Eskadrono vadas gavęs tokį pranešimą, irgi neapsisprendžia ką su juo daryti. Vyksta pas pulko vadą ir apie įvykį raportuoja:

— Tamsta pulkininke mano eskadrono gusaras — pulko laiškanesys vieno nepažįstamo piliečio buvo sutiktas Kauno miesto sode ir paprašytas parūpinti jam granatą.

Pulko vadas kiek pagalvojęs sako:

— Gerai, instruktuokite gusarą Joną Pilipą, kad jis susitikęs tą pilietį jam prižadėtų prašomą granatą parūpinti ir atnešti. Perdavimo vietą tegul numato irgi miesto sodą.

Grįžęs eskadrono vadas pasišaukė gusarą Joną Pilipą ir davė tokius nurodymus:

— Gusare, sutikęs tą pilietį prižadėk jam parūpinti ir nunešti prašomą granatą. Granatai perduoti vietą parink miesto sode. Gal būt geriausia tiktų miesto sode esanti išvietė. Supratai?

— Supratau, tamsta kapitone!

— Vykdyk!

Rytojaus dieną gusaras Jonas Pilipas miesto sode vėl sutinka vakarykštį pilietį. Šis ir klausia jo:

— Kaip, ar galėsi parūpinti ir man atnešti granatą?

— Taip, galėsiu, — atsako Jonas Pilipas. — Rytoj aš jums ją atnešiu ir kad niekas nematytų, ją jums perduosiu miesto sodo išvietėje.

— Sutarta?

— Sutarta, — atsako nepažįstamas pilietis.

Grįžęs pulkan gusaras Jonas Pilipas apie savo susitarimą pranešė savo viršininkams. Pulko vado parėdymu jis gavo iš pulko sandėlio granatą ir — palydovą, civiliniai aprengtą pulko karininką.

Ant rytojaus gusaras Jonas Pilipas vyksta į miestą ir savo portfelyje neša granatą, o civiliniai apsirengęs karininkas, nepastebimai, kaip niekur nieko, seka iš paskos ir rengiasi sugauti granatos pirkėją, gal būt šnipą. Jiems pasiekus miesto sodą, gusaras Jonas Pilipas įėjęs į miesto sode esančią išvietę, rado ir jo laukiantį pilietį.

Gusaras Jonas Pilipas apsidairo ir nieko įtartino nepastebėjęs, ima iš portfelio granatą ir ją duoda nepažįstamam piliečiui. Tuo pačiu momentu įeina civiliniai apsirengęs karininkas ir sugauna granatos pirkėją. Pilietis areštuojamas. Kas buvo su juo padaryta, žinių neturiu. Tačiau, gusaras Jonas Pilipas šiuo savo žygiu pulko vadovybės buvo įvertintas kaip karžygis-didvyris. Pulko vado įsakymu buvo pagirtas, pakeltas į grandinio laipsnį ir apdovanotas.

Vėliau paaiškėjo ir šios granatos pirkėjas. Pasirodo, nebuvo jis koks nors šnipas ir nesirengė su šia granata ką nors užmušti, ar susprogdinti. Jis tik buvo prisiekęs žuvautojas, norėjęs su granata žuvų pasigauti, mesti ją ežeran ar kūdron ir sprogimu apkvaišinti žuvis, kurias paskiau nuo vandens paviršiaus susirinkti ir skania žuviena pasivaišinti. □

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

MOTINOS DIENAI

KUN. ALF. BABONAS

Mes lietuviai mylime savo motinas, todėl jas ir gerbiame. Gegužės mėnuo yra pats gražiausias metų laikas, kai po žiemos šalčių atgijusi gamta pasipuošia naujais žiedais. Todėl Romos katalikų bažnyčia parinko šį mėnesį pagerbti dangiškąją Dievo Motiną Mariją. Tuo pačiu ir mes nors vieną šio mėnesio dieną skiriame savo žemiškųjų motinų garbei. Lietuvoje 1929 m. kovo 24 d. organizacijų atstovų buvo nutarta Motinos Dieną švęsti ir rengti minėjimus pirmą gegužės mėnesio sekmadienį. Amerikoje Motinos Diena yra švenčiama antrąjį gegužės mėnesio sekmadienį. Gyvendami šiame krašte ir mes turime taikytis prie vietinių papročių.

Pagerbdami motinas, poetai sudėjo joms eiles, muzikai skyrė savo kūrinius, menininkai tapė paveikslus. Tačiau šiais moderniais laikais nemaža yra tokių motinų, kurios žudo savo dar negimusius kūdikius ir daugiau yra tokių, kurios yra nevertos motinos vardo.

Šioje Motinos Dienoje verta kalbėti tik apie tokias, kurios yra vertos mūsų pagarbos ir tikrai nusipelno to vardo "Motina".

Gal būt, daug kam teko girdėti tokį išsireiškimą, — motina yra šeimos vergas. Ji nuo pat ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro lyg vergas kantriai dirba, o jos darbų galo nesimato. O tas kartojasi diena iš dienos, tačiau kiekviena motina nustebtų išgirdusi tokį išsireiškimą ir į tai atsakyti: "Aš tai darau iš meilės".

Motinos dienoje pagerbdami motina, kiekvienas prisimename savo gyvas ar mirusias motinas ir reiškiamo joms savo padėką. Dovana, kurią mes norime įteikti, turi išreikšti joms mūsų meilę, nes tik tada ji įgauna prasmę. Nesvarbu dovanos dydis, bet kas slepiasi po dovana, tas sudaro vertę motinos akyse.

Tautos formuojasi ant motinos kelių, taip kartą išsireiškė Bismarkas. Nežiūrint to, kad žmo-

giškos gyvybės pradžioje, pagal Šv. Raštą randame Tėvą, tačiau žmogiškoji gyvybė ne iš jo lyg kokios neišsemiamos versmės pradeda savo egzistenciją, bet iš gimdančios motinos šauksmo ir kada spaudžia prie savęs ką tik gimusį naują kūrinį. Tėvas nejautė savyje pamažu vykstančio pasikeitimo ir plakančios kitos mažos širdelės, jis nepereina per kančios ugnį. Jis yra tik tėvas.

Jei pažvelgsime į garsiųjų žmonių istoriją, joje pastebėsime, kad dauguma iš jų, tai ką atsiekė didingo pasaulyje, priskiria savo motinoms.

Šv. Tėvas Paulius VI priėmė vienos audiencijos metu šiaurinės Italijos vienos draugijos moteris ir kalbėdamas joms pasakė: "Aš negaliu susilaikyti nepasakęs keleta žodžių toms, kurios atvyko iš Brescia, iš tos brangios vietos, kur aš gimiau ir augau. Mano motina priklausė jūsų draugijai ir joje veikė iki savo gyvenimo pabaigos". Čia popiežius nutilo, daugiau nieko nesakė, tik apsiašarojo. Jis žinojo, kad šiandien jis yra popiežius savo motinos nuopelnais.

Motinos meilė neieško savęs, ji viską atleidžia, ji yra kantri bei pastovi, todėl seniau Lietuvoje motinos palaiminimas buvo branginamas. Vaikai, važiuodami į mokyklą, kariuomenę, prieš jungtuves, ar motinai mirštant, prašydavo jos palaiminimo.

Šiais, taip vadinamais, moterų išsivadavimo laikais, moterys turi nepamiršti kokios joms yra garbingos motinystės pareigos ir daugiau dėmesio skirti toms pareigoms, kurioms jų pačių prigimtis jas pašaukė. Gera motina niekada nepaslėps savo meilės vaikams, Ji aiškiai jiems pasakys, kad juos myli ir yra pasiruošusi paaugoti viską dėl jų. Gal kartais motinos nežino, kokią didelę įtaką jos palieka savo vaikuose. Vieną kartą pasakoja vienas katalikų kunigas tokį įvykį: "Meldžiausi bačnyčioje atsiklaupęs prie grotelio, štai, atėjo vienas garsus ir išsilavinęs pa-

rapijietis, atsiklaupė prie manęs ir vos girdimai kalbėjo "Sveika Marija" maldą. Aš pastebėjau, kad tos pačios klaidos kartojasi, neiškentęs priėjau ir sakau: 'Kaip jūs toks susipratęs ir mokytas žmogus darote panašias klaidas?' Jis giliai atsidusęs tarė: 'Kunige, žinau, kad darau klaidas, bet taip mano mane išmokė ir kitaip negaliu', pasakęs nutilo". Abu tyliai padavė vienas kitam ranką ir iš širdies ją paspaudė, nes kunigui buvo aišku, ką reiškia motinos įtaka savo vaikui.

Gal būt daug kas iš mūsų sutinkame jas dažnai, kiti gal būt tos laimės neturime, nes jos iškeliavo nesugrįžtamai, tačiau ji bus mums visada brangi ir miela, kur ji bebūtų. Ir kaip gražiai šis pavasario laikas derinasi su Motinos Diena. Ir kaip artimi jie yra vienas kitam, kaip pavasarį šilumos atgaivinta gamta atgyja po žie-

mos audrų ir keliasi naujam gyvenimui, taip pat ir motina su meile ir pasiaukojimu duoda pradžių naujai gyvybei. Net gražiausi mūsų žodžiai yra perskurdūs išreikšti mūsų padėką visą mylinčiai motinos širdžiai. Ji yra mūsų gyvenimo pavasaris. Jos įtaką mes jaučiame per visą savo gyvenimą.

Deja, šiandieną ne viena motina lieja graudžias skausmo ašaras, laukdama sugrįžtančio savo išklydusio sūnaus ar dukters. Gal būt kada nors jos ašaros neliks veltui išlietos. Dievas išgirs jos širdies šauksmą ir sugrąžins juos ant tiesaus kelio.

Dėkojame jai už viską, gyvybę, meilę, kad išmokė pažinti gyvenimo vertybes, įdiegė meilę mūsų tėvynei, kurios visi jos sūnūs ir dukterys laukiame prisikeliant naujam, laisvam gyvenimui. □

ŽUVĖDRA

O M O T I N . . .

*Motin, raudonskruostė, žavioji,
Penkių kaip žirnių sūnelių.
Motin, kilmingoji, penkių qžuolų!
O, sopulingoji, kur jie, tie penki kapai
Žole želia?*

*Kur tu pati?
Šeimyninėj ir seklyčioj svetimi,
O tavo veido gilių raukšlę
Tik pakelės beržai teglostė.
Tik jie vieni ir į užpustytas tundras
Išlydėjo,
Kur ir savo nepakeliamą kryžių
Pasidėjai.*

*O Motin... garbingoji Motin,
Kuri lietuvio širdy akmeniu
Bažnytkaimio aikštėj tebestovi!
Sausu žvilgsniu, vogčiom, atsirinkdama
Savo brangiausių turtą — sūnelį
Iš sustingusių basų kojų,
Nes ir to paskutinio veidą neatpažįstamat
Sudarkė granata,
Tėvynės likimo skirta.*

*Tu lūpas užspaudus skarelės kampu
Kaip rymojus be garso, taip ir teberymoji,
O sopulingoji,
Kad tos lūpos neišduotų, neišsakytų
Penkių kalavijų širdin suvartytų.*

Jurgis Juodis — Lietuva Brangi (aliejus)

PIRMASIS DARBAS AMERIKOJE

ALFONSAS MIKULSKIS

Dvi savaites be pasekmių šlifavęs Klevelando gatves, kiekvienoje įmonėje prašęs „any job“, labai nustebau, kai jauna sekretorė nuvedė mane pas patį įmonės prezidentą ir pristatė, kaip sėnais, gerais laikais. Jis džentelmeniškai manęs klausinėjo kas esu, iš kur, ir kokia mano profesija. Dėl profesijos ilgai rangiausi, nesakiau, nes aiškiai matėsi, kad šioje įmonėje muziko nereikia, nes muziką atstojo mašinų ūžimas. Pagaliau pastebėjęs, kad jis pradeda į mane įtartinai žiūrėti, pasakiau, kad esu muzikas. Paklausė, kodėl neieškau darbo kaip muzikas. Atvirai pasakiau, kad esu atsivežęs visą muzikinį ansamblių, ir joks muzikinis darbas — muzikos dėstymas su ansamblio repeticijomis bei išvykomis nesiderina ir teks dirbti bet koks darbas, kad turėčiau laisvus vakarus ir savaitgalius repeticijoms ir koncertams. Mano paaiškinimus jis nuširdžiai priėmė su pastaba, kad tai esąs didelis pasiaukojimas ir pasakė, kad darbą duos tik laikinai, darbas nebus labai geras. Tuoju telefonu pasikvietė vieno departamento „formaną“, kuris nusivežė keltuvu į savo departamentą, į skurdžią raštinę ir ėmė aiškinti ką aš turėsiu dirbti. Bet iš mano išgaštingos veido išraiškos suprato, kad aš nieko nesuprantu, nes jo kalba buvo specifinių, negirdėtų terminų ir nežinomų įrankių pavadinimų marmalynė. Jis pradare duris ir šūktelėjo:

— Toni, ateik, čia yra „jūr landsman“, jis bus trokeris, pasakyk jam ką jis čia turės dirbti.

Toni — mažiukas, senyvas, praplikęs, su Hitlerio ūseliais, simpatingos lietuviškos išvaizdos žmogutis, tuoju man paukšt per petį, — tu lietuvis? Aišku, kad kalba dzūkas. Sakau: — taip. „Well, tu čia būsi trokeris“. Giliai atsikvėpė ir labai sistematiškai, didžiausiu tikslumu, kaip iš kulkosvaidžio ėmė pilti: „Tu jūzysi troką, transferį ir peletą. Bosas tau duos orderį, tu paimsi troką, uždrapsi ap, nupušysi į eleveiterį ir nusilifysi daunstėrs. Tenai — daunstėrs yra stakrūmis, ant liodžių pysiai stako supailiuoti pagal saizų ir stailų. Matau — esi mokytas, gal kelias žiemas ėjai į škulę, tai matysi ant orderio nomberį. Surask liodę pagal tą nomberį, papušyk troką, uždrapyk, įpušyk į eleveiterį, užliftyk upstėrs ir nupušyk pas tą gajų, kuris jūzina tą staką. Nupušinęs, troką nudrapyk daun, ir vačyk, kad trokas neuždžiomyptų ant šiūšės, bo subrėkys bonus, reikės eiti į hošpitelį, daryt opereišiną, turėsi daug ekspensų, negalėsi eiti

dirbti ir darbą praliūzysi. Be to, vačyk, nesumiksiy nomberio, bo reikės pušyt bek, surasti tikrą nomberį, tas teiks taim. Čia gajai dirba pysvorku, tai laukdamas praliūzys taim, tave kikins.

„Kai gausi orderį į šipingrūmį — daunstėrs — pušyt keisus — bades, paimk troką, surask empty liodę, surask pagal orderį tuos keisus — bades, sulioduok nais, nepamiršk in betvyn ikišt stykus, kad nenusiskrečytų, nes reikės pušyt bek, zendyt, polišuot it pentuot. Šapa praliūzys taim, kostiumeriai supyks, tave menedžeris baderiuos, gali praliūzyt džiabą. Šipingrūmio bosas yra no dem gut, laikina baderiuot. Tai vačyk, nepraliūzyk ir nesumiksiy orderių. Et ol čia yra gajų, kurie laikina baderiuot. Tu jų nekikyk ir nekėryk, sakyk jų ar no gaddem bos, ai dont ker ir go da hell”.

Paaiškinimą — pamokymą boselis aiškiai suprato, Toniui paplojo per petį ir padėjo, o aš nieko nesupratau. Bosas pervedė per savo departamentą ir parodė įrankius bei padėtį. Paaiškėjo, kad dirbsiu karstų įmonės išbaigiamajame departamente. Pradžioje buvo kaip tai neįjauku, bet kai pietų metu pradėjau poilsiui atsidaryti tokį „nuskrečytą“ karstą ir atsigulti poilsiui, pasirodė karste gulėti labai patogų, švelnų, minkštą, kad ir mirti nustojau bijoti.

(Ši įmonė yra buvusios lietuvių parapijos ribose, greta pirmosios lietuvių bažnytėlės, kuri dabar paversta į sandėlį. Čia kadaise dirbo daug lietuvių stailų, kelis iš jų dar radau tebedirbančius, kaip it tą puikų žmogutį, Tonį — Antaną Uselį).

Gavęs darbą drožiu į „Dirvą“ pasigirti ir iš mielos savo Klaipėdos choro primadonos — Emilijos Germanavičiūtės-Rastenienės paprašyti paskolos, nes už savaitės bus pinigų kaip šieno.

Buvo labai karšta, tai nutariau greta „Dirvos“ užėiti į saliuoną alučio stiklu atsigaivinti. Bet kaip su valiuta? Sponsorius kadaise duotą dešimkę senai kiaušiniėmis pravalgėme. O iš penkinės, kurią gavau iš gražios senmergėlės už gerą bučkį SLA piknike, tik keli variokai kišenėje liūdnei beskamba. Bet, dinkt, prisimčiau, kad vakar piknike Pitsburgo lietuvaite — gražuolė už komplimentus į marškinių kišenę įmetė „čvertką“. Čiupt — yra. Įeinu ir, prisėdęs redaguoju sakinį, paprašyti alaus stiklo. Gi prieina senyvas barininkas: „Tai šilta šiendien, atsigiaivinti atėjote, ponas meistras?“ (maestro — nesuprasdavo). Va, mano filologija niekais nuėjo. Susipažinau su čia pat sėdinčia lietuvių senelių pora, nei už alutį mokėti nebereikėjo. Pasilikau ir užbučiuotas kvoteris.

ATSILIEPIMAI APIE DR. KOSTO JURGĖLOS "LITHUANIA: THE OUTPOST OF FREEDOM"

Australijoj leidžiamuose "Tėviškės Aiduose" P.D. rašo: "Lietuva — Laisvės Sargyboje".

Dr. K. Jurgėla, advokatas, istorikas, JAV lietuvių žymusis veikėjas, parašė naują, aktualią knygą anglų kalba. Ją rašė po 1974 m. Helsinkio konferencijos pristatyti amerikiečiams ir angliškai kalbančiam pasauliui Lietuvą, jos istoriją, kultūrą, valstybingumą, viltis ir ateities galimybes, sužadinti prielankumą Lietuvos laisvės troškimams.

Šaulių leidyklos komitetas knygą įžangoje pristato, kaip šauksmą į laisvojo pasaulio sąžinę. Ši knyga aiškina kaip Rusija — caristinė ir bolševikinė — siekia pavergti visas tautas savo imperialistine ginkluota ranka, aiškina lietuvių rezistenciją, sunkią ir drąsią kovą už savo tautos teises, jos laisvę, nepriklausomybę. Rusija, kuri save vadindama Sovietų Sąjunga, kaip iš viso dar gali būti Jungtinių Tautų nare, kai ji visiškai nevykdo Jungtinių Tautų nuostatus, likdama imperialistine, siekdama vis naujų kolonijų, pavergdama daugelį ne rusiškų tautų.

Knyga pradeda rusų veržimusi į Didžiosios Lietuvos Kunigaikštiją, 1794 metų sukilimu. Tada rusai buvo išvaryti iš Vilniaus ir Lietuvos, trumpai lietuviai valdė Liepojos ir Ventpilio uostus. Įpūdingai aprašytas Napoleono žygis, II rusų okupacija, sukilimai, lietuvių tautinis atgimimas, Kražių 1893 m.,

rusų kolonizacija, Lietuvos valstybės atkūrimas ir nepriklausomybės taikos metas; Maskvos-Berlyno slapta sutartis, Lietuvos okupacijos, genocidas, partizanų kovos, bolševikų siautėjimas prieš Lietuvos religinį paveldėjimą, Romo Kalantos auka, Brazinskai, Simokaičiai, lietuvių tautos rezistencija. Tai tik dalis knygoje svarstomų ir aprašomų dalykų.

Ši knyga yra labai naudinga ir, įdomiai pateikta informacija, angliškai kalbančiam pasauliui pristato Lietuvą. Knyga lengvai skaitoma, daug iliustracijų, nuotraukų, gerame kreidiniame popieriuje. Tai graži dovana bet kuriam visuomenės veikėjui, kultūrininkui, politikui.

Autorius dr. Kostas Jurgėla yra Lietuvos skautų įkūrėjas, Petro Jurgėlos, brolis ir jis pats žymus skautų veikėjas, gimęs Amerikoje. 1919 m. atvykęs į Lietuvą dalyvavo Nepriklausomybės kovose savanoriu-kūrėju, apdovanotas Lietuvos kariuomenės ir Amerikos armijos ordinais, Amerikos universitetuose įsigijęs tris mokslo laipsnius. Jis dalyvavo ir Klaipėdos atvadavime. Jis yra Lietuvių Vyčių New Jersey apylinkės pirmininkas, Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos narys. Tad ir ši jo naujoji knyga nėra mėgėjo darbas, bet plačios apimties kultūrininko, politiko, istoriko studija. Knyga dailiai išleista, įrišta. Lietuvos spalvų aplankas, o jos kaina 15 dol.

"The Ukrainian Quarterly" žurnale, vol. 33 No. 4, Winter 1977, leidžiamam angliškai kalbantiems, Aleksandras Plateris rašo:

L.S.S.T. "Simo Kudirkos" kuopos New Yorke, 1977.VI.11 d. įvykęs pristatymas knygos, "Lithuania: Outpost Of Freedom", išleistos Centro Valdybos. Knygą parašė dr. Kostas Jurgėla. Kalba autorius, prezidiume sėdi pirm. Kęstutis Miklas.

"Dr. Konstantinas R. Jurgėla, knygos autorius, yra istorikas ir advokatas, kuris daugelį metų buvo vadovas "Amerikos Balso" lietuvių skyriaus. Jis yra parašęs daug mokslinių istorinių veikalų lietuvių ir anglų kalbomis ir 1948 m. išleidęs anglų kalba Lietuvių Tautos Istoriją ir tuo būdu suteikęs galimybę angliškai kalbantiems pažinti Lietuvos praeitį.

Šis veikalas liečia labai svarbų Lietuvos istorijos aspektą, būtent, Rusų-Lietuvių santykius amžių bėgyje, ypač po 1795 m., kai Lietuva buvo prijungta prie Rusijos imperijos. Pirmieji 20 skyrių (viso knygoj 42 skyriai) nušviečia gyvenimą Lietuvoje rusams valdant, 1795-1915 metų laikotarpį. Kiekvienas skyrius, pradėdamas pirmuoju, pavadintu "Rusai atvyko", nušviečia specifinį gyvenimo Lietuvoje aspektą ar rusų politikos liniją. Autorius nušviečia valstiečių gyvenimo smarkų pablogėjimą, Katalikų Bažnyčios persekiojimus, 1831 ir 1863 metų sukilimus ir lietuvių tautinės sąmonės atbudimą. Po 1963 metų suki-

limo draudimas spausdinti knygas lotyniškam raidėm, įvedant rusišką raidyną. Lietuvių masėms atsisakant skaityti rusišką raidėm lietuviškas knygas, prasi-dėjo 40 metų užtrukusi kova (1864-1904) už spaudos laisvę, kuri prisidėjo prie lietuvių tautinės sąmonės atgimimo.

120 metų užtrukusi carinės Rusijos valdžia Lietuvoj buvo labai žiauri, ypač pagal vakarietišką standartą ir niekas neįpramatė, kad komunistinė valdžia bus nepalyginama žiauresnė. Atvaizdavimas raudonosios valdžios okupuotoj Lietuvoj ukrainiečiui skaitytojui, ar skaitytojui bet kurio komunistų valdomo krašto, bus familiarus. Iš kitos pusės, ši knyga gal atvers akis skaitytojui, praleidusiam visą gyvenimą laisvame krašte, kuriam svetima sovietinės valdžios realybė.

Skyrius "Taikos ir Draugystės Era" vaizduoja nepriklausomos Lietuvos ir Sovietų Sąjungos santykius nuo 1918 iki 1940 metų. Ši taikos ir draugiškumo laikotarpį pakeitė Stalino ir Hitlerio susitarimas ir Baltijos kraštų užėmimas, įvykdytas raudonosios armijos dalinių masinės lietuvių deportacijos ir 1941 m. sukilimas prieš sovietus. Knygos daly, nušviečiančioj gyvenimą po II Pasaulinio karo yra skyriai: "Partizaninis karas prieš Sovietų Sąjungą 1944-1958 m.", "Valdančioji kasta", "Žemės Ūkis: gražinta Baudžiava" ir ypatingai detalizuotas skyrius "Kova dėl Tikėjimo". Buvo persekiojami ne vien katalikai, bet ir

protestantai, Jehovos liudininkai ir kiti.

Kaip pats knygos pavadinimas rodo, tebėra, kaip ir šimtmečiais buvo, skirtingas gyvenimas Maskvinėj Rusijoje ir Lietuvoj bei kituose Europos kraštuose: laisvės idėja, kuri nuo Viduramžių įsiviešpatavo kituose kraštuose, niekad neįprigijo Rusijoje, išskyrus tarp mažos grupės suvakarėjusių rusų. Pagrindinis kultūros ir tradicijų skirtumas, plius Rusijos imperialistiniai siekiai yra labai svarbus faktorius praeities ir dabarties Lietuvoj.

"Lithuania: The Outpost Of Freedom" yra svarbus informacijos šaltinis kiekvienam, kuris domisi Lietuvos istorija, lietuvių pažiūra į rusų-lietuvių santykius, ar apie rusų metodus, naudojamus pavergtuose kraštuose, tiek caro tiek komunistų rusų. Knyga naudinga tiems, kurie nori pasipriešinti komunistiniam režimui, arba kovoti už sovietų pavergto krašto laisvę. Dr. K. Jurgėlos gausiai surinktą medžiagą reikia ne tik perskaityti, bet ir pasinaudoti ja kovoje už laisvę prieš opresiją".

Kaip matome LŠST CV išleista dr. K. Jurgėlos knyga "Lithuania: The Outpost Of Freedom" yra gerai įvertinta ir naudinga kovoje už pavergtųjų laisvę, todėl nelaikykime jos dėžėse, bet skleiskime įtakingų amarikiečių tarpe, padovanokime valstybinėms ir universitetų bibliotekoms, tuo būdu atlik-sime savo pareigą, parodysimė tikrąjį sovietinės Rusijos veidą ir jos vadų užmačias.

NEREIKALINGAS KAD

Kad aš būčiau paukšteliu —
Paguodos giesmę tėviškėj čiuilbėčiau
Kad aš būčiau takeliu —
Tautietį į laisvę lydėčiau.

Kad aš būčiau šv. Jurgis —
Galvą raudonajam slibinui
nukirsčiau;

Kad aš būčiau galingas —
Teisėju ruskio pavirščiau.

Vien svajonėmis, aimana, jausmais
Dulkelės nepakelsi, pats į sapną
pavirsi;

Grieždamas dantimis, klaidkiai
šaukdamas
Nei musei galvos nenukirsi!

Gyvenimo kely esi maža dulkelė,
Laikykis, kad vėjas nenupūstų;
Tautos avily esi maža bitelė
(Be bitės nei medaus nebūtų).

Būdamas dulkele išlaikyk savo svorį,
Kad vėjas nenešiotų;
Būdamas bitele nepavirsk širšinėliu,
Kad bitelės tavęs nebijotų.

B. B.

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Šaulių Sąjungos Centro Valdyboje

Jau paaiškėjo praeitais metais paskelbto straipsniams parašyti konkurso rezultatai. Konkurse dalyvavo 7 autoriai. Premijas laimėjusių pavardės buvo paskelbtos balandžio mėn. šiuose puslapiuose.

Romui Kalantai paminklo statymo reikalai, kad ir lėtai, bet užtikrintai eina pirmyn. Ieškoma paminklui tinkama vieta, tariamasi dėl projekto ir lėšų telkimo. Šaulių Sąjungai šiam projektui įvykdyti bus reikalinga plačiosios visuomenės parama.

Romas Kalanta ne pirmas ir ne paskutinis už tautos laisvę žuvęs didvyris. Tačiau jo žuvimo aplinkybės ir plačiai pasklidęs šauksmas "Laisvės Lietuvai" išreiškia visų pavergtųjų lietuvių siekimus, viltį ir Lietuvai laisvės troškimą. Jo mirtis atkreipė dėmesį į už laisvę kovojančią lietuvių tautą.

Gegužės 27 d. Šaulių Namuose

Čikagoj LŠST CV rengia specialų renginį, kurio visas pelnas skiriamas Romo Kalantos paminklo statymui.

LŠST CV Inf.

"DLK Kęstučio" kuopa Racine, Wisc.

Kovo 19 d. įvyko "DLK Kęstučio" šaulių kuopos metinis susirinkimas. Susirinkimą atidarė kuopos pirmininkas š. P. Petrušaitis; padėjo susirinkusiems už apsilankymą, pasveikino Juozus ir pakvietė minutės susikaupimu pagerbti mirusius kuopos šaulius.

Susirinkimo pirmininku buvo pakviestas š. Vytautas Janušonis, o sekretorium — š. Zenonas Lukauskas.

Pranešimus padarė pirmininkas ir kiti valdybos nariai. Suruoštos Joninės; paminėta Lietuvos Ginkluotų Pajėgų atstatymo sukaktis; dalyvauta Wisconsinio Lietuvių dienos ruošime, lankyti ir papuošti mirusiųjų šaulių kapai; finansiniai rentas jaunimo žygis į Vašingtoną ir kiti lietuviškieji reikalai.

Į valdybą išrinkti šauliai — P. Pet-

rušaitis, Z. Lukauskas, M. Tamulėnas, V. Bagdonas ir St. Petrušaitienė. Kandidatai — Ed. Šilingas ir P. Jasionis. Ilgametis valdybos narys š. Vladas Vilcinas, išbuvęs kuopos valdyboje nuo pat jos įsisteigimo 22 metus, dėl sveikatos kandidatuoti atsisakė.

Į kontrolės komisiją išrinkti šauliai — St. Pociulis, Ant. Mikus ir St. Gedgaudas.

Į garbės teismą — P. Kleinotas, Ad. Vadeiša ir Lionė Juškienė.

Susirinkimas paskyrė 100 dol. auką sporto žaidynėms Toronte, kurios įvyksta per Pasaulio Lietuvių Dienas.

Į kuopą įstojo trys jauni nariai — mokytojas Liudas Kūliavas, teisininkas Antanas Milišauskas ir studentas Ramutis Plūtra.

Susirinkimas buvo užbaigtas Lietuvos himnu. Po susirinkimo įvyko bendri užkandžiai, kuriuos paruošė sesės šaulės — St. Petrušaitienė, F. Plūrienė ir Ida Tamulėnienė.

Jurgis Milas

“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinė Čikagoj

Vlado Putvinskio-Pūtvio mirties minėjimas

Kovo 5 d. suėjo 49 metai nuo Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Gerardo Putvinskio-Pūtvio mirties. Mirties 49-jų metinių minėjimą surengė “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinė Čikagoj, savuose Šaulių Namuose. Minėjimą atidarė rinktinės pirmininkas Vladas Išganaitis. Į garbės prezidiumą pakvietė: Šaulių S-gos Centro Valdybos pilm. Karolį Milkovaitį, Moterų vadovę Stasę Cecevičienę, Savanorių S-gos CV pirm. plk. Švedą, Čikagos skyriaus Savanorių pirm. Tamulį, Marquette Parko lietuvių parapijos kleboną ir rinktinės kapelioną kun. Ant. Zakarauską, “Gen. Daukanto” jūrų šaulių kp. pirm. Ed. Vengianską-Vingį ir plk. K. Dabulevičių.

Sugiedojus Lietuvos himną, susikaupimo minute buvo pagerbtas velionis Pūtvis. Rinktinės pirm. trumpu žodžiu apibūdino velionio nuopelnus lietuvių tautai, valstybei ir Šaulių Sąjungai.

Ta proga Šaulių Žvaigždės ordinu apdovanoti: V. Avižius, A. Valys, K. Jakštas ir J. Pranaitis. Šaulių Žvaigždės medaliais: J. Vilčienė, J. Gabrys, J. Blažys, A. Laurinaitis ir J. Miciūnas. Ordinus prisegė ir pažymėjimus įteikė S-gos CV pirm. K. Milkovaitis ir Moterų vadovė Stasė Cecevičienė. Rinktinės kapelionas kun. Ant. Zakarauskas prisaikdino apie 60 naujų narių. Apdovanotuosius ir prisaikdintuosius pasveikino S-gos pirm. K. Milkovaitis.

Visus į minėjimą susirinkusius šaulius sveikino kūrėjų-savanorių s-gos pirm. plk. Švedas ir “Ramovės” vardu Ed. Vengianskas-Vingis.

S-gos CV spaudos skyr. vadovas J. Jasaitis pranešė straipsnių konkurso rezultatus.

Sekė meninė dalis, kurią pravedė šaulių tautinių šokių ansamblio “Vytis” vadovė Jūratė Jasaitytė ir šokių mokytoja V. Smieliauskaitė-Atkinson. Akordeonu šokius palydėjo A. Stelmokas. Ansamblyje yra 30 jaunų šokėjų. Pašoko labai gražiai, grakščiai ir meniškai visą eilę tautinių šokių. Susirinkusieji šokius palydėjo entuziastingais plojimais. Iš Rockfordo atvykusios jaunos sesutės Mikalonytės fletomis labai gražiai pagrojo keleta lietuviškų melodijų. Plojimų nepagailėta ir mielosioms viešnioms.

Pasibaigus meninei programai sekė kuklios vaišės, draugiški pokalbiai ir pabendravimas, užtrukęs apie porą valandų. Dalyvavo arti 300 žmonių.

A. Pleškys

Atsistojimu garbės prazidiumas pagerbia velionį Vl. Putvinskį-Pūtvi. Iš k. į d.: Vl. Išganaitis, Ed. Vengianskas-Vingis, kun. Ant. Zakarauskas, St. Cecevičienė, K. Milkovaitis, plk. J. Švedas, Tamulis ir plk. K. Dabulevičius.

Š.S. mot. v. St. Cecevičienė ir Š.S. v. K. Milkovaitis apdovanojosiems šauliams prisega žymenius.

Tautinių šokių šokėjų grupė grakščiai šoka. Nuotraukos A. Pleškio

Rockfordo fleitininkės Mikalonytės.
Nuotr. A. Pleškio

Pilėnai

“Švyturio” jūrų kp. šauliai balandžio 15 d. buvo nuvykę į savo stovyklavietę Pilėnus, ją aptvarkė ir pagražino: sugrėbstė lapus ir pasodino 10 medelių. Dirbo šie kuopos šauliai: Elena ir Juozas Bražiūnai, Angelė ir Petras Bukšniai, Angelė ir Alfa Šukiai, Antanas Šiurkus ir Vincas Rinkevičius.

Iškilmingas stovyklos atidarymas ir pastatų pašventinimas įvykis birželio 11 d. Bus programa ir vaišės. Vartai bus atidaryti nuo 12 val. Detroito ir apylinkių lietuviai kviečiami tą dieną į stovyklavietę atvykti ir gamtoj praleisti popietę šaulių tarpe.

LŠST Moterų vadovė Stasė Cecevičiėnė, po sunkios operacijos, sveiksta savo namuose. Sirgdama, visą laiką rūpinasi šauliškais reikalais ir nekantriai laukia kada sustiprėjusi vėl galės įsijungti į darbą.

Moterų vadovei Stasei Cecevičiėnei linkim greit pasveikti, nes šauliškų darbų daug ir ji yra labai reikalinga.

A. Grinius

MŪSŲ MIRUSIEJI

Amžinybėn iškeliavo Detroito “Švyturio” jūrų kp. šaulys JUOZAS PAULIKAS

Balandžio 8 d., Detroito Harper ligoninėje, mirė “Švyturio” jūrų šaulių kp. šaulys Juozas Paulikas, 82 metų amžiaus.

Velionis buvo gimęs 1896 m. Darbėnuose, Žemaitijoje. Lietuvoje buvo stambus ūkininkas. Buvo pasiturintis, visiems gerai žinomas, svetingas ir geros širdies. Nežiūrint kas atsilankydavo: kaimynas, pažįstamas ar koks valdininkas — nei vieno neišleisdavo nepavaišinęs.

Karo audra Elena ir Juozą Paulikus išmetė iš gimtojo krašto. Keletą metų praleidę Vokietijoje, 1950 m. atvažiavo į JAV, į Detroitą. Juozas gavo darbą Fordo fabrike ir išdirbo ten iki išsidirbo pensiją.

Juozas buvo malonaus būdo, patenkintas gyvenimu. Buvo šaulys, priklausė šv. Antano parapijai, Gyvojo Rožančiaus d-jai, Dariaus-Girėno Klubui, Lietuvių Namų d-jai ir kitoms organizacijoms.

Sekmadienį, balandžio 9 d., rožinį kopylčioje sukalbėjo Rožinio d-ja, o bal. 10 d., kun. K. Simaičiui vadovaujant, parapijiečiai.

Atsisveikinimo žodį Jolandos Baužienės-Zaparakienės kopylčioj tarė ir artimiesiems užuojautą pareiškė “Švyturio” jūrų šaulių kp. pirm. Alfa Šukys. Maldų, rožinio ir atsisveikinimo metu kp. šauliai ėjo garbės sargybą ir stovėjo kuopos vėliava.

Balandžio 11 d., velionio buvsiame Lietuvoj parapijos klebonui, kun. Pranui Kurui sukalbėjus maldas, buvo nulydėtas į šv. Antano bažnyčią, kur kun. K. Simaitis, kun. P. Kuras ir kun. D. Lengvinas už jo sielą atnašavo šv. mišias. Turiningą ir gražų pamokslą pasakė kun. K. Simaitis. Vargonais grojo J. Sinkus. Mišiose dalyvavo daug žmonių ir į kapus palydėjo daug automobilių. Palaidotas šv. Jadvygos kapinėse. Liko serganti žmona Elena. Teilsisi ramybėje!

Antanas Grinius

“Stasio Butkaus” kp. šaulio

a.a. JURGIO ŠIDAGIO netekus

Detroito Southwestern ligoninėj balandžio 9 d. mirtis pakirto “Stasio Butkaus” kp. šaulį Jurgį Šidagį, vos 59-ių metų amžiaus.

A.a. Jurgis buvo gimęs 1918 m. balandžio 26 d. Panevėžio apskrity, garsiajame Pušalote. Pušalotas caro laikais buvo lietuviybės tvirtovė, o Lietuvos nepriklausomybės laikais — kultūros židinys. Šidagių erdvūs mūro namai subūrė apylinkės senuosius ir jaunuosius lietuvius. Jų namuose vyko posėdžiai, susirinkimai, gegužinės ir vaidinimai. Jų namuose subrendo ir mūsų iškilieji muzikai Alfonsas Mikulskis ir Bronius Budriūnas.

Jurgis tuo laiku reiškėsi kaip išradin-gas jaunas ūkininkas ir darbštus, drausmingas šaulys, nors buvo tik 16 metų amžiaus. Kadangi tėvai į mokslus leido vyresnįjį sūnų Juozą, kuris pasiruošė medicinos gydytojo profesijai, Jurgiui, nors ir jis norėjo mokytis, teko likti ūkininku.

II Pasaulinio karo metu vokiečiai Jurgį paėmė į darbo kuopą. Vokiečiams kapituliuavus, jis pateko į prancūzų nelaisvę. Tos dienos jam paliko labai

blogą įspūdį — prancūzai belaisvių neatjautė, buvo grubūs ir nemandagūs, spiaudė į veidą. Didžiausia Jurgio paguoda — piniginei laikomas šaulio pažymėjimas. Jį didžiudamasis visiems rodė.

Be “Stasio Butkaus” kp. Jurgis priklausė Dariaus ir Girėno Klubui, Lietuvių Namų d-jai, Balfui, SLA 352 kuopai ir kitoms organizacijoms. Buvo jautrus lietuviškiems reikalams. Skautei Lilei Petrauskaitei tragiškai žuvus, Jurgis ją įamžino skautėms padovanodamas vėliavą.

Balandžio 11 d., sukalbėjus rožinį, atsisveikinimo žodį tarė ir giminėms užuojautą pareiškė Balfio 76 skyriaus vardu Rožė Ražauskienė, Pušalotiečių vardu — Jonas Urbonas, Dariau ir Girėno klubo ir Lietuvių Namų d-jos vardu — Justas Pusdešnis. Atsisveikinimą pravedė, apie Jurgio gyvenimą papasakojo ir užuojautą broliui ir artimiesiems pareiškė “Stasio Butkaus” kp. pirmininkas Vincas Tamošiūnas. Prie karsto stovėjo kuopos vėliava.

Balandžio 12 d. Jolandos Zaparakienės laidotuvių kopylčioj kun. K. Simaitis sukalbėjo maldas ir velionio karstas, ilgos automobilij vilkstinės, buvo nulydėtas į Woodmere kapinių kopylčią, kur po maldų buvo sudegintas, kad jo pelenai būtų parvežti į Pušalotą, kur palaidoti jo giminės ir tėveliai. Liko liūdentis brolis dr. Juozas Šidagis su žmona ir kiti giminės.

DABARTINIS ŠAULIŠKUMAS

Dabartinis šauliškumas ieško naujų kelių pasireikšti. Kiek turime žinių, jis tarpsta laisvuose pasaulio kraštuose, kur bent kiek glūdi tautinės sąmonės. Tenka manyti, kad šauliškumas žmogaus sveikajam instinktui taip pat giliai įgimtas, kaip laisvės troškimas. Šauliškumo psichiniame pagrinde glūdi sveikas instinktyvus asmens troškimas pačiam veikliai dalyvauti Tautos laisvės gyvenime. Tas instinktas tik tuo kart bus nereikalingas, jei kada stos tokia tvarka, kai Tautos laisvė amžinai bus užtikrinta.

Šaulio vardas gimė mūsų laikinoje sostinėje, Kaune, Vytauto kalne 1919 metais, krikštą gavo susidurdamas su P.O.W., kovose su Bermontu, Želigovskiu ir vaduodamas M. Lietuvą — Klaipėdą. Sutvirtinimą gaus mūsų tikroje sostinėje Vilniuje, Gedimino kalne, o kuriais metais — parės nuo mūsų visų tautiečių.

S. P.

NEPRIKLAUSOMAI LIETUVAI

VĖJŪNAS — ANDRIUS MIRONAS-NORIMAS

(Premijuotas straipsnis)

Esame įpratę išėivijoje atkurti nepriklausomos Lietuvos buvusias organizacijas. Nusižiūrėdami į Tėvynėje turėtus draugijų ar sambūrių prototipus, turime svetimose valstybėse įsteigę eilę naujų organizacijų, savo esme ir įstatais visiškai tas pačias, kaip ir buvusias Lietuvoje. Turime ir karinių organizacijų — ne tik Karių Veteranų Sąjungą Ramovę, bet ir Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje. Ypač Šaulių Sąjungos steigimosi metu daug kas spaudoje ir privačiai abejojo šios organizacijos reikalingumu svetimame krašte, grįsdami savo nuomonę tuo, jog svetur nebeturime nei savo valstybės, nei vientisinio tautos kamieno ir esame išsibarstę, išsiblaškę ir mums nėra kas ginti nuo čia nesamų priešų.

Šaulių Sąjungos idėja — kovoti dėl tautos laisvės ir laisvę laimėjus saugoti ją. Šaulių šūkis — Nepriklausomai Lietuvai! Įsigilinus į šį šūkį, galime atrasti išteisinimų šaulių organizacijos įsteigimui išėivijoje. Tėvynei esant pavergtai ir okupuotai bei pačiai negalint nusimesti vergijos pančių, kas nors iš šalies privalo pradėti tuos pančius klebinti, jų veržimą vis laisvinti ir padėti tautai visiškai vergiją nusimesti. O ir svetimame krašte šiam tikslui siekti lietuviai patriotai turi labai daug priešų. Ne tik komunistai, pacifistai, bet ir savo pačių tarpe atsirandantieji laisvės kovos trukdytojai.

Svetur savo valstybės neturėdami ir nesiorganizuodami į Tėvynei laisvinti sambūrius, patys save pasmerkiame lėtai, bet tikrai mirčiai. Esame išsibarstę po platųjį pasaulį nuo pat iš Tėvynės pasitraukimo valandos. Patriotinių organizacijų, spaudos, bažnyčios ir meno bei visuomeninės veiklos draugijų dėka buriamesi į savo pažiūroms artimesnius būrelius, kurių beveik visų aukščiausias siekis apibūdinamas Tėvynės laisvinimu, arba daržais ta linkme.

Lietuviai, neturėdami nei savo valstybės, nei teritorijos, nei tautos kamieno, nei kariuomenės, vis dėlto turime kokiomis nors priemonėmis ar kokiais nors ginklais kovoti dėl Lietuvos išlaisvinimo iš sovietinio jungo. Dabar šautuvus, kulkosvaidžius, patrankas ir tankus pakeičia žodis, plunksna, energinga veikla ir masiniai reikalavimai atitinkamoje institucijoje.

Anais nepriklausomos mūsų valstybės kūri-

mosi laikais Lietuvos Šaulių Sąjungos kūrėjai Matas Šalčius ir Vladas Putvinskis rado reikalo įsteigti partizanų-šaulių būrius, tikslu padėti mūsų dar jaunai Lietuvos kariuomenei kovoti su gausiais priešais, ypatingai užfrontėje, karo veiksmų užnugaryje. Įsteigtoji Šaulių Sąjunga jau pačiomis pirmosiomis savo gyvavimo dienomis atliko didžiai svarbų tautai patarnavimą — padėjo likviduoti lenkų “peoviakų” (P.O.W. — Polska Organizacija Wojskowa) ruoštajį perversmą, tikslu nušalinti Lietuvos vyriausybę ir atiduoti krašto valdymą Lenkijai. Nesunku įsivaizduoti, lenkų sukilimo nesulikvidavus, koks būtų mūsų krašto likimas, ir ar iš viso nepriklausoma Lietuva būtų gyvavusi.

Ano meto atrastuose P.O.W. dokumentuose lenkai teisingai savo tikslą, remdamiesi tuo, jog lietuviai, neturėdami pakankamai inteligentijos, negalėsią nepriklausomai valdytis; Lietuvos lenkai esą vadovaujant politikam gyvenimui krašte ir iš viso lietuviai nesą atsparūs nei germanizacijai nei rusifikacijai. Mūsų kariuomenei esant užimtai fronte prieš bolševikus, P.O.W. įvykdė sukilimą, bet jų vadai buvo laiku areštuoti ir šaulių pagalba perversmas buvo likviduotas.

Giliau įžvelgę į anų laikų lenkų sukilėlių pamatavimus, galime rasti analogijos ir šių dienų mūsų išėivijoje. Juk ir dabar mes neturime pakankamai sąmoningų patriotų, norinčių aukotis Tėvynės laisvinimui. Taip pat esame labai neatsparūs nutautėjimui, asimiliuodamiesi gyvenamuose kraštuose net greičiau, kaip kitos mažumos. Neturime bendro ir vieningo fronto prieš nutautinimą, nors jis nėra tiesioginiai akcentuojamas ir parodomas. Nekreipimas dėmesio į vadinamąsias “smulkmenas”, kaip, jaunimo kalbėjimas svetima kalba, spaudoje vartojimas “žargoniskų” žodžių, taikymasis gyvenamojo krašto papročiams, atsisakant savųjų papročių, ir kt., silpnina mūsų atsparumą, lenkia išeiti iš lietuviškojo akiračio ir šlietis prie svetimybų. Vienybės stoka visada buvo, yra ir bus mūsų tautinės sąmonės “Achilo kulnimi”.

Šaulių Sąjungą išėivijoje atkūrusieji — A. Mantautas, M. Kalmantas ir A. Valatkaitis — nepriklausomoje Lietuvoje yra eję atsakingas

pareigas šioje organizacijoje ir įrodė esą giliai sąmoningi tautos patriotai. Jie ir Amerikoje nustatė organizacijai lygiai tuos pačius pagrindus, nes Tėvynės išlaisvinimo idėja likosi juk toji pati, tik fiziškai esame toli nuo savojo krašto. Ir svetimoje žemėje gyvendami, privalome būti pasiruošę prisidėti prie aktyvios mūsų tautos laisvės ir nepriklausomybės valstybei atgavimo kovos. Todėl ir įvestoji Šaulių Sąjungos beveik karinė drausmė ir uniforma primena šauliui jo pareigas likti tiems siekiams visada pasirėngusiu.

Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje idėją su-pratus, bus aiški ir šaulių egzistavimo reikšmė svetur gyvenant. Iš viso, priklausymas etninėms savo tautos organizacijoms yra jau labai reikšmingas, nes kiekvienas asmuo nuolat besijaučiąs savo tautos nariu, o ypatingai šaulys, bus labiau pasiruošęs, eis savo svarbią sargybą ir budės pavojaus atveju.

Lietuvos laisvinimo idėja yra vienintėlis ryšys, jungiąs Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje narius į vieną bendrą ir nuoširdžią šeimą. Svetimuose kraštuose ne visur įmanoma egzistuoti uniformuotoms organizacijoms, nes tai priklauso nuo atskirų valstybių konsteliacijos ir palankumo ar nepalankumo tautinėms mažumoms. Užtat idėjinis akcentas šaulių tarpe privalo būti ne tiek išviršinis, uniforminis, kiek vidinis, sąmonės ir protavimo procesas. Kad ir tapę svetimos šalies piliečiais, turime puoselėti savo meilę tėvų kraštui, tautos papročiams, kultūrai, raštijai ir menui.

Įvairūs šaulių organizacijos renginiai turi turėti tą patį, aukščiausią tikslą — puoselėti lietuvišką kultūrą, lietuvišką žodį, meną ar spaudą. Dainos, knygos, laikraščiai, meno ir scenos rateliai, tautinių šokių sambūriai, įjungti į šaulių veiklos programą, ištrauks jaunesniąją kartą iš nutautimo pavojaus, pratins ją kalbėti, dainuoti, vaidinti ir skaityti lietuviškai, o palengva jiems tai pamilus, ir protauti, mąstyti bei kovoti už visų šių reiškinių išlaikymą. Tada bus prieita ir prie pagrindinės kovos atgauti Tautos laisvę.

Kaip ir kiekvienos šeimos genealogijoje stengiamasi išlaikyti savosios giminės tęstinumą, lygiai taip pat ir kiekvienoje organizacijoje yra problema — kaip ilgiau išlaikyti ją gyvą ir veiklią. Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje vadai taip pat rūpinasi tuo, nes kai kurioms kitoms, net labai patriotinėms organizacijoms, kaip pvz. Lietuvos Karių Veteranų Sąjungai "Ramovė", grėsia išmirimo pavojus. Mat, ramovėnais gali

būti tik *buvę* Lietuvos kariai, o tatai jau surišta su tam tikru amžiumi, nes mūsų kariuomenė nustojo egzistavusi 1940 metais. Metai po metų sendina "Ramovės" narius ir senesniems mirštant, nepasipildo naujais, nes naujų buvusių Lietuvos karių negali priaugti... Šiuo atžvilgiu Lietuvos Šaulių Sąjunga Trentyje yra daug laimingesnė, nes nariais joje gali būti visi abiejų lyčių lietuviai, nevaržomi nei amžium, nei išsimokslinimu, nei praeities priklausymu šiai organizacijai. Vienintelis kriterijus, reikalingas tapti nariu yra — trokšti Lietuvai laisvės! O kasgi labiausia trokšta mūsų kraštui laisvės, jeigu ne lietuviai?

Šauliui turi rūpėti svarbiausias klausimas — ką turime daryti mūsų Tėvynei išlaisvinti? Šiaurinėje Amerikoje, kur susispietė didžiama lietuvių išeivių, esame apsupti vadinamųjų amerikiečių bei kanadiečių tautų. Faktiškai amerikiečius sudaro daugybė tautų. Reikia manyti, kad kiekvieno tokio mišraus amerikiečio širdyje rusena stipresnė ar silpnesnė prisirišimo ir ištikimybės etninei savo kilmei ugnelė, lygiai, kaip ir kiekvieno lietuvių širdyje. Daug amerikiečių tautybių yra kilusios iš pavergtųjų sovietų valstybių, todėl toje tautų mozaikoje nesunku rasti lietuviams užuojautos ir pritarimo, siekiant tautos laisvės atstatymo. Tikint, kad bent 50% amerikiečių ir kanadiečių tautų žino sovietinės vergijos padėtį, reikia manyti, kad visuomenės opinija pavergtųjų tautų atžvilgiu, tuo tarpu yra pasidalijusi maždaug pusiau.

Tačiau, tarptautinius klausimus sprendžia ir lemia ne viešoji opinija, o vyriausybė. Čia jau kitas reikalas, nes ypatingai pastaraisiais laikais abiejų Šiaurės Amerikos valstybių politinė kryptis vis labiau linksta į sovietų pusę. Karinė sovietų grėsmė sudaro šiems kraštams didelių rūpesčių, o karo baimė ir vengimas įsivelti į karo veiksmus nustūmė juos į pasyvią poziciją, nes sovietų propagandos trimitai apkurtino vadovų ausis ir įvarė baimės į jų širdis.

Čia ir glūdi svarbiausioji lietuvių išeivių problema, nes nugalėti baimę savyje kur kas lengviau, kaip priversti būti drąsesniais kitus. O kai baimė apima ne vieną asmenį, o milijonus žmonių, tai kova prieš ją darosi dar sunkesnė. Šiuo metu Amerikos valstybės įgašdintos Sovietų tariama galybe, todėl jos ir girdėti nenori apie pavergtųjų tautų išlaisvinimą... Vis siekiama taikos būdu karo išvengimo, net nesiskaitant kas šiam tikslui aukojama. Dviejų Vokietijų, dviejų Korėjų sudarymas ir karo pabaigimas Vietname — vis tai pasidavimo sovietų agresijai paminklai,

patiems amerikiečiams stengiantis išvengti karo prieš komunistus. Jungtinėse Tautose viską diktuoja sovietai ir išnaudoja amerikiečius finansiškai, patys nemokėdami nario duoklės. Tokius ir panašius prasikaltimus prieš laisvę ir kovą prieš komunistų imperializmą reikia šalinti. Patys komunistai siekia laimėjimo be kovos, todėl jau paskelbė pasauliui, jog Korėjos ir Vietnamo karai būtų nereikalingi.

Bendroji Amerikos visuomenės nuomonė per paskutiniuosius 20 metų labai pakitėjo. Anksčiau komunizmas buvo laikomas grėsme, o dabar jis viešai proteguojamas kaip geresnė valdymosi sistema, kaip laipsniškas perėjimas į socializmo rojų. Čia ir glūdi visų tautybių kapas, nes toks rojus nepripažins jokios tautybės — nei anglo, nei vokiečio ir nei lietuvio — tik savo rojaus “pilietį”, be tautybės, be veido ir be nuovokos. Aišku, galutinėje išvadoje toks pilietis turės kalbėti kuria nors viena kalba, o ši tikriausia bus tik rusų kalba...

Tokia liūdna ateities perspektyva neteikia vilties ir jėgų kovoti už krašto nepriklausomybę ir tautos laisvės atstatymą. Sunku įtikinti apakusias mases. Kokiam tikslui kovoti? Kam eikvoti energiją ir lėšas, jeigu vistiek būsime raudonosios lavos užlieti? Šitaip dabar ne retai kiekvienas pagalvojame.

Čia ir glūdi kiekvieno šaulio pareiga — skleisti ne tik savo narių, bet ir svetimtaučių tarpe tautinių mažumų reikšmę ir jų valstybių nepriklausomumo naudingumą pasaulio tautų santykiavimui. Visi turime stengtis pakeisti šį “bendros koegzistencijos” su sovietais galvojimą, pražūtingą ne tik mums, bet ir visoms kitoms tautybėms. Turime kovoti prieš mūsų tarpe plintančius “detentininkus”, kurie savo “perplautais smegenimis” siekia tautos sunaikinimo ir komunizmo triumfo. Be sugebėjimo šaudyti ir veikti partizaniniame kare, turime mokėti paveikti tokius paklydusius brolius ir seseris, o juos ir vėl į savo tarpą susigrąžinę, bendromis jėgomis laužti jau amerikiečių apakimo frontą.

Lietuvos Šaulių Sąjungos Trentyje veikla neseniai prasidėjo ir kolkas ypatingos propagandos narių verbavimui nėra pravedusi. Kam rūpi tautos laisvės kova su milžinu molinėmis kojomis, su bailių ir šiaudadūšių politikos vadovais svetimtaučių visuomenės ir vyriausybės pareigūnų tarpe, tie turi stoti į šaulių gretas. Visi turime reikalauti laisvės Lietuvai, kad iš jos išsinešdintų bolševikų kariuomenės ir milicijos daliniai ir būtų pravesti visuotiniai laisvi gyventojų balsavimai, nustatant būsimą krašto santvarką.

Visa tai pasiekti turi būti įsteigta tarptautinė priežiūros komisija, be jokių kitų valstybių įtakos balsavimams. Turime įrodinėti, kad sovietinė santvarka žlugdo mūsų tautą ir kraštą, turime iškelti, kad komunizmas yra grėsmė visam pasauliui ir jį reikia sunaikinti lygiai taip, kaip naikinamos pavojingos epidemijos bacilos.

Iki šiol Lietuvos Šaulių Sąjunga Trentyje parodė gyvą veiklą, plėsdama savo vienetus, steigdama naujus. Tuo ji padeda išlaikyti išeivijoje tautinės sąmonės gyvybę, bet to dar negana. Tautos laisvės kovotojų eilės turi didėti ir tobulėti ne tiek kiekybės, bet kokybės atžvilgiu. Kai patriotinės temos darosi visuomenėje nepopuliariomis, kai daugelis laikraštiniųų pasimeta ir eina koja kojoni su “koegzistencininkais”, spausdindami nuodingų minčių, šauliai privalės pakilti virš tų tarpusavio ginčų ir polemikų, o tiesti naują, patriotinės sąmonės kupiną liniją.

Kiekvienas šaulys turi budėti, sekti mūsų visuomeninį, spaudos ir meno gyvenimą ne vien savo malonumui, bet perleisti per savo patriotizmo koštuvą, o suradęs dėmių, šalinti visa, kas kenkia Tėvynės laisvinimo idėjai. Tačiau, kaip drausmingi kariai-partizanai, turi tai atlikti tvarkingai ir organizuotai. Turėdami tokias palankias nariais įstojimo sąlygas į Lietuvos Šaulių Sąjungą Trentyje, visi lietuviai turėtų jungtis po bendra Vyčio Kryžiaus vėliava, tuo įrodydami lietuviškąją galybę vienybėje ir kad vienin-gai veikiant įmanoma kalnus nuversti. Jeigu sieksime, kaip Adomas Mickevičius rašė, “kur vyždis nepasiekia” bendromis jėgomis, tai mes tikrai sugebėsime pakeisti pasaulio ir gyvenamojo krašto bendrą opinią mums palankia linkme ir galutinėje išdavoje laimėti Lietuvai naują nepriklausomybę.

Visa tai rašant lyg ir liepiamąja nuosaka, neprivalu galvoti, kad Lietuvos Šaulių Sąjunga Trentyje nieko nenuveikė šia Tėvynės laisvinimo kryptimi. Liepiamoji nuosaka aprėžia tik maksimalinį tikslą, o kiek iki šiol padaryta ir kiek bus įmanoma padaryti ateityje — niekas tiksliai negalėtų spręsti. Tačiau neginčytina, kad Lietuvos Šaulių Sąjunga Trentyje išvarė jau gilią vagą išeivijos tautinės sąmonės išlaikyme, nes jos gretos kasdien gausėja, o tarpe kitų lietuviškų organizacijų savo energingumu ir veiklumu šauliai įrodė stovį vienoje iš aukščiausiųjų pakopų susitvarkymo ir ideologijos atžvilgiais.

Aišku, kad ne tik narys nariui nelygus, bet ir kiekvienas žmogus kitam žmogui neprilygsta atskirose srityse, todėl kiekvienas šaulys turi siek-

(Nukelta į virš. 3 psl.)

— 1973 metų spalio mėn. kautynių Sinajuje patirtis parodė, kad sulaikyti tankų smūgius, užtenka pėstininkus apginkluoti prieštankinėm raketom. Amerikiečiai mano, kad ateities kare tankai nebus vyraujantis ginklas. Juos pakeis šarvuoti pėstininkų daliniai, su gausiais didelio intensyvumo ginklais, lengvom ir sunkiom prieštankinėm raketom; didesniai ugnies galingumui pridėdant šarvuotą — motorizuotą artileriją. Reikia pažymėti, kad ši amerikiečių galvosena rišama su galimais būsimais karo veiksmais Europoje, kur rusų doktrina nusako telkinių tankų dalinių smūgius, apeinant miestus, nes gatvių kautynės prilygsta įtvirtinimų ėmimui ir lėtina judesį. Todėl, amerikiečių nuomone, pėstininkų neskirti savų tankų apsaugai, bet telkti juos su jų pagalbinėm priemonėm kad sunaikintų pirmoje eilėje puolančius tankus ir juos lydinčius prieš šarvuotus pėstininkus. Sėkmingai gynybai reikia sudaryti stiprius, didesnius pėstininkų vienetus, gal būt kuopos dydžio, gerai apmokytus taktiniai, su ypatingai gerai paruoštais vadais, kurie kautynių lauke sugebėtų pilnutiniai išnaudoti taktines galimybes ir jiems patikėtus ginklus. Be to, kuopos sąstatas propaguojamas kaip pakankamo dydžio kovotojų psichologijai, nes ir apmokymuose ir kareivinių gyvenime vadai ir kovotojai visą laiką tiesioginiai bendrauja, dėl to ir susidaro tarytum viena šeima, arčiau vieniems kitus pažįstant, atsiranda tarpusavys pasitikėjimas, kas kritišku kautynių metu yra labai reikšminga pavieniam kovotojui ir vadams. Pėstininkus remti yra skirta motorizuota artilerija ir tankai. Apmokymui turi būti naudojami tie patys daliniai, tam pačiam psichologiniam motyvui. Iš to iš-

kyla reikalas skirtingos organizacijos taktikos metu, kas yra nesunku padaryti, nes karinės stovyklos dažniausiai būna užimamos didesnių dalinių, kur turėtų tilpti kautynėse numatytų dalinių ir ginklų rūšių sąstatas.

— Gautomis iš žemės satelitų nuotraukų ir kitomis žiniomis, į vakarus nuo Maskvos, rusai turi chemijos-biologijos išradimų ir gamybos fabrikus, kuriuose auginami įvairių užkrečiamų ligų virusus (džiovos, raupų, dizinterijos, geltonojo drugio ir kt.), tarp kitų ir neseniai atrastus trijų rūšių Afrikos drugio (lassa fever, ebola fever, marburg fever), kurie sukelia šimtaprocentinį mirtingumą. Satelitų nuotraukos rodo ant geležinkelio, fabrikų rajone, specialias sistemas, pritaikytas vežioti biologines ir chemines medžiagas. Nežiūrint 1975 metais pasirašytos sutarties tarp rusų, anglų ir amerikiečių negaminti biologinių ir cheminių ginklų, rusų ginkluotos jėgos turi cheminius dalinius (kiekvienas pulkas turi chemijos grupę), ginkluotus 40-ties vamzdžių BM 21 raketų laidytojus, kurie kelių sekundžių bėgyje gali iššauti 500 raketų su

cheminiai-biologiniai užtaisais. Minėtuose fabrikuose daugiausiai ruošiami ginklai su nervų dujomis (tabin, sarin, soman), kurios staigiai užmuša gyvius (suprantama ir žmogų), sunaikindamos nervų centrus; cianidas — paraližuoja širdies veikimą; fosgenas — sunaikina plaučių audinius.

Vakarų sąjungininkų kariuomenės ir gyventojai yra neparuoti nei cheminiam nei biologiniam karui.

— Rusų lėktuvnešis "Kijev", pastatytas 1976 metų viduryje, šiais metais sausio mėn. pradžioje, plaukdamas Viduržemio jūra, ties Maroku, sugedo — neveikė motorai. Jo palydovu buvo rusų kreiseris "Kresta", ginkluotas raketomis. Lėktuvnešis "Kijev" yra 37,000 tonų talpos ir apie 300 metrų ilgio; stovėjimo uostas — Murmanskas.

— Prancūzai pastatė ir išbandė naują naikintuvą "Mirage" 2000, kuris yra "Mirage" III variantas. "Mirage" 2000 delta sparnais, kuriuose įrengti kuro tankai, dviem sprausminiais varikliais, 18 kilometrų aukštyje pasiekia 2.2 garso greičius (MACH), tai yra: garso greitis 222 m/sek. padauginta iš 2.2 yra lygu 732 m/sek. arba 2,600 km/val.; sveria 10 tonų, ginkluotas dviem "Matra" super 530 raketomis ir stambaus kalibro didelio ugnies intensyvumo kulkosvaidžiais. Ginklaviman bus įvestas 1982 metais.

— Švedai pagamino pėstininkams skirtą motociklą, kuris bus naudojamas greitam mažų dalinių permetimui ir ryšiams. 24 a.j. variklis, oru aušinamas, automatine transmisija, sustiprintais rėmais, kad galėtų vežti greta vairuotojo dar vieną kovotoją su pilnu krūviu. Didžiausias greitis — 110 km/val., gali važiuoti miškais ir laukais. Numatoma pagaminti iš viso apie 6000.

— Bulgarij kario menė turėtų rusiškus šalmus pakeitė į savos gamybos, kurie turi daug panašumo į vokiečių ir prieškarinius bulgarų.

— 1943 m. birželio mėn., pirmą kartą istorijoje, vokiečiai iššovė sprausmine

Rusų gamybos T-56 tankai Sinajaus pusiasalyje

Suomių gamybos raketsvaidis iš 40 vamzdžių, 122 mm, 20 km. tolinašos.

raketą V-1, panaudotą Londono bombardavimui. II Pas. karo metu iš raketų gerų išdavų nesulaukta. Apie trisdešimties metų laikotarpyje padarytas didelis šuolis, pritaikant raketas ginklams ir moksliniams tikslams. 1950-60 metais buvo pagamintos balistinės raketos, kurios nustelbė sprausminiais varikliais varomas raketas (balistinės veikia dujų atarankos principu: kuras įpuškiamas į uždarytą cilindro galą, kur degdamas virsta dujom, kurios plėsdamosi į visas puses, stumia uždarytą cilindro galą, o pro atvirą, laisvai išeina lauk, tokiu būdu varo raketą, kurioje yra įtvirtintas cilindras. Sprausminėse degdamas kuras gamina dujas, kurios besiplėsdamos suka turbiną; ant tos pačios ašies pritaisyta kita turbina, kuri besisukdama, panašiai kaip propeleris, traukia orą ir varo stumia raketą). Paskutiniaisiais metais padarius eilę pagerinimų sprausminiams varikliams, su pagalba elektroninių priemonių, balistinės raketos keičiamos vėl į sprausmines. Dabartinės kai kurios amerikiečių raketos naudojamos taktiniams tikslams siekia 2000 mylių — 3200 km/val. greitį. Jų dydis yra apie pusė metro — 20 colių skersmenio ir apie 6.5 metro — 21 pėdas ilgio. Raketos pritaikytos laidyti iš laivų, povandeninių laivų torpedų vamzdžių, tolinaša 1,500 mylių — 2,400 km. Minėtų raketų tolinašos padidimui padėjo pagerintas variklių kuras, sumaniai pritaikytos mechaninės priemonės, sumažinant raketų dydį ir svorį, bet nesumažinus sprogimo galingumo. Elektroninės ir optinės priemonės gali kaitaliooti raketos skridimo kryptį, aukštį — prisitaikant prie žemės

nelygumų. Raketa skrendanti mažam aukštyje (50-100 metrų) išvengia priešo radaro sekimo ir ugnies. Raketos pasiekia taikinius šimtaprocentiniu tikslumu. Didžiausia teigiama naujų raketų pusė, tai kainos, kurios yra per pusę mažesnės už balistinių raketų kainas.

Naujo tipo raketomis, nuo amerikiečių neatsilieka ir rusai, jie turi apie 14 skirtingų paskirčių raketų. Jų strateginės SSX12 siekia apie 3,200 km., taktinės raketos — apie 720 km. Manoma, kad rusų raketos yra mažesnio taiklumo negu amerikiečių.

— Pastaruoju laiku rusai pradėjo gaminti tolimo skridimo jūrų žvalgybos lėktuvus, kurie su savim nešis ir ginklus, pritaikytus kauti povandeninius laivus. Amerikiečiams atsirado reikalas apginkluoti savo povandeninius laivus apsaugai prieš lėktuvus ir helikopterus (kurie naudojami artimai žvalgybai iš laivų ir lėktuvnešių, taip pat ginkluoti raketomis). Planuojama pagaminti garso sekimo aparatus (sonarus), kuriais iš anksto bus galima susekti priešo artėjantį lėktuvą; sukonstruoti raketą, kuri pa-

leista iš pasinėrusio povandeninio laivo, pati surastų taikinį. Tokie įrenginiai šiais metais jau buvo bandomi ir manoma, kad 1980 m. amerikiečių povandeniniai laivai turės netarpinę priešlėktuvinę apsaugą.

AUDROS PASEKMĖS

*Išdykęs dykumos vėjas,
Blaškos, dūksta lyg pašėlęs.
Medžius išvartęs kaip kirtėjas,
Nenurimsta ir šaknis iškėlęs.*

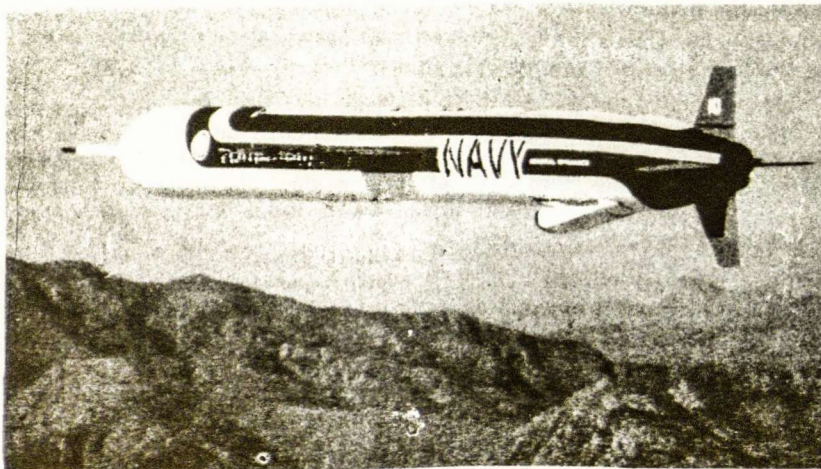
*Pasišiaušęs, kaip pasiutęs šuo,
Bėgioja, laksto po laukus.
Nebeištvėria nė kalnų akmuo,
Pakalnėn rieda įsibėgėjęs.*

*Išvartęs sodus, gėlių darželius,
Kvepiančias alyvas į mirtį palydėjęs,
Talkon pasikviečia perkūną ir
žaiibus,
Didžiuojas miegalius prikėlęs.*

*Dykuma, ilgai snaudus ir tylėjęs,
Staiga, išbunda su perkūno dūžiais.
Didžiuojas nykių praeitį nugalėjęs,
Džiaugiasi ateities galiūnais.*

*Fontanais lietus išsilieja.
Iškyla šilai ir katpėdėlės.
Atgimsta siela ilgai kentėjęs,
Sulaukus atgimimo epopėjos.*

A. RAZUTIS

Automatinė (cruising) raketa pakeliui link taikinio

Minėdamas Klaipėdos atvadavimo 55 m. sukaktį, DRAUGAS sausio 17, 18 ir 19 d.d. išspausdino vieno to atvadavimo dalyvio, Prano Nenortos, įdomyių atsiminimų ir samprotavimų straipsnį, pavadinimą "Sukilimas ar drąsus žygis?" Paminėjęs Klaipėdos krašto nuo Vokietijos atskyrimą pasibaigus I Pasauliniam karui ir jo laikinį valdymą pavedus vadinamoms Santarvės valstybėms, autorius prieina išvados, kad to žemės gabalo likimas pasidarė neaiškus. Nors Santarvės valstybės iš pradžių turėjo tikslą Klaipėdos kraštą perleisti Lietuvai, bet Lenkijai pradėjus reikšti pretenzijų į Klaipėdos uostą ir patiems to krašto vokiečiams siekiant iš jo padaryti Freistatą, Santarvės valstybės neskubėjo šio krašto likimą galutinai išspręsti. Karui pasibaigus Klaipėdos krašto administravimas iš pradžių buvo pavestas Santarvės karinės komisijos, o vėliau Prancūzijos civilinio komisaro priežiūrai. Prancūzijai daug įtakos darė Lenkija, todėl Lietuva jokio palankaus sprendimo iš Santarvės valstybių nesitikėjo sulaukti.

Tuometinė Lietuvos vyriausybė nutarusi ilgiau nedelsti. Klaipėdos krašte buvęs sudarytas Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetas, kurio pirmininku buvo Mažosios Lietuvos patriarchas Martynas Jankus.

Autorius neigia iki šiol įsigalėjusį tvirtinimą, kad Klaipėdos kraštui prie Lietuvos prijungti ten buvęs suorganizuotas vietinių gyventojų sukilimas, kuriam į pagalbą atėjo Lietuvos savanoriai ir šauliai. Esą vietiniai gyventojais Lietuva negalėjusi pasitikėti, nes jų dauguma buvo už Freistatą, o ne už prisijungimą prie Lietuvos. Be to, Lietuvos žvalgybos įstaugos turėjusios žinių, kad Lenkija ruošiasi jėga užimti Klaipėdos kraštą, todėl Lietuvos vyriausybei nebuvo laiko ilgiau laukti — ji turėjo tuč tuojau užbėgti nepalankiems įvykiams už akių. Pagal autorių svarbiausias Klaipėdos krašto prie Lietuvos prijungimo sumanytojas, organizatorius ir vykdytojas buvęs tuometinis Lietuvos ministeris pirm-kas Ernestas Galvanuskas.

Kariniam veiksmams vadovauti buvo ieškota Lietuvos kariuomenės aukštesniųjų karininkų tarpe, bet tokio nesuradus, — matyt, jie vengė didelės atsakomybės persirengus civiliai vadovauti netikro pasisekimo ginkluotam žygiui, — sukilimui vadovauti sutikęs karo valdininkas Jonas Polovinskas, tuo metu dirbęs kariuomenės žvalgybos skyriuje. Sukilimo metu jis pasivadino Jonu Budriu, tačiau faktinai sukilimui vadovavo ne jis, o prie jo sudarytas karininkų štabas. Jonas Budrys buvęs tik ryšininkas tarp Lietuvos vyriausybės ir karininkų štabo.

Straipsnio autorius tarnavo kartu su J. Polovinsku toj pačioj karinėj įstaigoj, todėl ir buvo pakviestas dalyvauti rengiamame žygyje. Pats žygis buvo rengiamas slapta, ir žygio dalyviai tik traikinėje pakeliiu į Klaipėdos kraštą buvo perręngti civiliais rūbais. Žygininkai pajudėjo iš Šančių karinės geležinkelio stoties 1923 m. sausio 9 d. ir tik kelių mėnu metu buvo painformuoti, kad vyksta dalyvauti Klaipėdos sukilime, ir kiekvienam buvo duota netikra pavardė. Vienas traukinio ešelonas vyko į Lauksargius prie Tauragės, o antras, kuriame buvo ir autorius — į Kretingą.

Straipsnio autorius, atrodo, nedalyvavo kariniuose veiksmuose, todėl apie juos ir nekalba, tačiau jo tvirtinimai sugriauna iki šiol įsigalėjusią nuomonę, kad Klaipėdos kraštą atvadavo vietinių gyventojų sukilimas, kuriam į pagalbą atėjo savanorių iš Lietuvos kariuomenės ir šaulių. Autorius pripažįsta Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto nuopelnus, nes jie buvę sukilimo pradininkai, tačiau visas sukilimas buvo parengtas, suorganizuotas ir įvykdytas Lietuvos vyriausybės ir Lietuvos kariuomenės. Todėl jis ir visą šią operaciją yra linkęs vadinti ne sukilimu, o drąsų žygiu.

LENKIJOS ULTIMATUMO UŽKULISIUOSE

1978 m. balandžio 12 d. "Draugas" išspausdino Broniaus Galinio atsiminimus apie kai kurių Vytauto Didžiojo universitetų studentų korporacijų laikyseną Lietuvai įteikto Lenkijos ultimatumo metu.

Ultimatumas buvo įteiktas 1938 m. kovo 17 d. Jį paskelbus, studentų ats. karininkų korporacijos "Ramovės" p-kas J. Venslova ir sekretorius Bronius Mickevičius ėmėsi iniciatyvos sušaukti universiteto korporacijų ir draugijų pirmininkų susirinkimą studentų akcijai ir nusistatymui ultimatumo atžvilgiu aptarti. Pats susirinkimas buvo šaukiamas studentų atstovybės vardu, nes jos sekretorium tuo metu buvo tas pats B. Mickevičius. Autorius straipsnyje išryškina tik dviejų korporacijų — studentų šau-

lių "Sajos" ir ats. karininkų "Ramovės" korporacijų laikyseną. Sajos korporacijos pirmininku tuo metu buvo str. autorius Br. Galinis. Įvykusiame susirinkime Sajos p-kas pasiūlė rezoliuciją, reikalaujančią ministerių kabineto atsistatydinimo. Buvo siūlyta ir aštresnį rezoliucijų, reikalaujančių ir prezidento atsistatydinimo. Diskusijose uoliai reiškęsi ir stud. ateitininkų Gintaro korporacijos p-kas Leonas Prapuolenis, 1941 m. įvykusio Lietuvoje sukilimo vienas vadų. Ramovės p-kas Venslova šiame susirinkime nedalyvavo, todėl Ramovės korporaciją susirinkime atstovavo jos sekretorius B. Mickevičius.

Susirinkimas priėmė Sajos pasiūlytą rezoliuciją, reikalaujančią ministerių kabineto atsistatydinimo. Ją pasirašė visos ideologinės korporacijos, išskyrus Neolithuania ir Filiae Lithuania, ir kitos akademinės draugijos. Buvo išrinkta komisija šiai rezoliucijai įteikti, ir rezoliucija buvo įteikta prezidentūroje. Ramovės ir Saja korporacijos pagal savo prigimtį buvo laikomos vyriausybės rėmėjos, o dauguma kitų korporacijų buvo labiau linkusios į vyriausybės opoziciją, todėl toks jų žygis vyriausybės sluoksniuose sukėlė susirūpinimą.

Rezoliuciją įteikus ir vyriausybei neatsistatydinus, Ramovės korporacija savo sušauktame susirinkime nutarė rezoliuciją pasirašiusį korporacijos sekretorių Mickevičių pašalinti iš korporacijos ir atimti jam spalvas. Tai buvo paskelbta ir pozicinėje spaudoje, nurodant, kad korporacija pareiškusi ištikimybę vyriausybei ir atsiprašiusi prezidentą Antaną Smetoną.

Nejaukiai pasijuto ir Šaulių sąjungos vadas plk. Pranas Saladzius. Jis pareikalavo Sajos pirmininką atšaukti savo parašą po rezoliuciją ir atsiprašyti, bet pirmininkas tai padaryti atsisakė, nes turėjo galvoje, kad tokį jo nusistatymą remis ir visi korporacijos nariai. Narių nusistatymui išaiškinti buvo sušauktas korporacijos susirinkimas, dauguma balsų pasisakęs už rezoliuciją. Tačiau Šaulių sąjungos vadas ir toliau nenurimo: jis pareikalavo Kauno šaulių rinktinės vadą plk. Bobelį, kad jis Sajos korporacijos pirmininką patrauktų į Kariuomenės teismą. Plk. Bobelis bylą kelti Kariuomenės teisme delsė. Pagaliau, 1938 m. kovo 24 vyriausybė atsistatydino ir buvo sudaryta nauja, kun. Vlodo Mirono vadovaujama vyriausybė. Sajos pirmininkui bylos kelimas buvo užmirštas, o iš Ramovės išmestam jos sekretoriui Mickevičiui buvo netrukus grąžintos spalvos ir jis vėl buvo priimtas į korporaciją.

K. J.

Los Angeles Ramovėnų Metinis Susirinkimas

Los Angeles "Ramovėnų" skyriaus metinis susirinkimas įvyko 1978 m. balandžio 16 d., 12 val., sekmadienį, svetainėje "Vila Trakai", 3675 Monon St., Los Angeles.

Skyriaus pirmininkas Vl. Šimoliūnas, atidarydamas susirinkimą ir pasveikinęs narius, paprašė atsistojimu pagerbti mirusius skyriaus narius. Rašytojas Andrius Mironas pakviestas pirmininku ir sekretorium — Pranas Gasparonis. Pirmininkas perskaitė darbotvarkę, o praite susirinkimo protokolą perskaitė K. Motušis. Darbotvarkė ir protokolai buvo priimti be pataisų.

Vl. Šimoliūnas patiekė "Ramovėnų" skyriaus metinę veiklos apžvalgą. Turėta 3 posėdžiai, 2 bendri posėdžiai su birutietėmis, ramovėnais ir šauliais; su ruoštas vienas visų trijų organizacijų bendras parengimas — Kultūrinė popietė. Gautas pelnas 300 dol. pasiūstais spaudai — "Kariui" ir "T. Trimitui" parenti.

Ramovėnai ir teisininkas A. Dapšys palaiko artimus — glaudžius ryšius su gen. St. Raštikiu ir taip pat yra lankomas rašytojas plk. J. Balčiūnas-Švaistas, kuriems palinkėta sveikatos ir daug daug metelių dar gyventi ramovėnų eilėse.

Į skyrių įstojo 2 nauji nariai: inž. Vytautas Vidugiris ir Aleksas Maskoliūnas. Vl. Šimoliūnas perskaitė pasizadėjimo bei priesaikos tekstą ir prisegė inž. Vytautui Vidugirui nario ženklelį. (A. Maskoliūnas į susirinkimą neatvyko)..

Iždininkas J. Venckus patiekė metinę apyskaitą. Revizijos komisijos pirmininkas Mykolas Barauskas perskaitė revizijos aktą, kuris atitiko su iždininko patiektais daviniais.

Prezidiumo pirmininkas A. Mironas, išklauses pareigūnų pranešimus, pagyrė už kruopštų ir sąžiningą pareigų atlikimą, o susirinkimo dalyviai, reikšdami padėką, paplojo.

Buvo pageidauta, kad kasmet, specialiu parengimu, būtų paminėti senesnio amžiaus nariai, pradant 75 m. amžiumi ir kas 5 metai jie pagerbiami. P. Truškauskas jautriai apibūdino senesniųjų pagerbimą, kaip kilnų ir garbingą prisiminimą.

Po to, sekė naujos valdybos rinkimai. Iš pasiūlytų kandidatų į valdybą buvo išrinkti: Vl. Šimoliūnas, J. Venckus, A. Audronis, K. Motušis ir J. Kazakevičius. Osvaldas Žadvydas, "Kario" atstovas, paprašė ramovėnų, šaulių ir kitų organizacijų, ruošiant parengimus bei tautinius minėjimus, pranešti jam datą, nes ir jis noris dalyvauti, kaip "Kario" atstovas,

ir painformuoti visuomenę apie spaudos reikalus. O. Žadvydo iškeltoji mintis buvo priimta su dėmesiu.

J. Andrius pranešė, kad mirusio gen. J. Černiaus paliktus raštus, su jo sūnumi inž. Vytautu Černiumi, pradėjo peržiūrėti ir tvarkyti.

Pranas Gasparonis paprašė atkreipti dėmesį į Lietuvių Kapinių reikalą, nes, esą, mūsų mirusieji yra laidojami įvairiose vietose, jų kapus yra sunku surasti ir juos aplankyti. Siūlė atkreipti dėmesį į vieną iš gražiausių vietovių Los Angeles apylinkėje — "Glendale Forest Lawn Memorial Park" kapines, kur yra rezervuotas sklypas lietuviams ir jau yra nupirkta apie 50 vietų.

Antanas Audronis, savo žodyje, patarė mažiau kreipti dėmesio į visokius parengimus, bet daugiau ruoštis tam momentui, kai reikės Lietuvai vadų, kovotojų ir lėšų.

Petras Sakas, kaip visuomet, taip ir šį kartą priminė, kad mums visiems reiktų mažiau kalbėti, bet daugiau veikti.

Dėka prezidiumo pirmininko kantrumo, galėjo visi išsikalbėti ir išdiskutuoti visus reikalus. Pabaigai, skyriaus pirmininkas Vladas Šimoliūnas padėjo prezidiumo pirmininkui Andriui Mironui už gerai pravestą susirinkimą ir visiems dalyviams už atsilankymą. Po to visus pakvietė prie užkandžių ir kavutės.

J. U.

Neprotinga politika

Blaiviai galvojantis vokiečių, Georg von Studnitz, II Pas. karo metu dirbęs Vokietijos Užsienių Reikalų ministerijos Spaudos ir Informacijos skyriuje, rašė dienoraštį išleistą Weidenfeld and Nicholson, Londone, "While Berlin Burns — Diaries 1943-5". Ten apie Baltijos respublikų vokiečių okupaciją, jis taip rašo: "Jei mes būtume suteikę pilną autonomiją Baltijos valstybėms, Gudijai ir Kaukazo tautoms, šiandien (t.y. II Pas. karo metu) mūsų kariai būtų turėję pilną ir veiksmingą tų tautų paramą. Tuometu daug kas nurodydavo, kad pradėti tokią politiką būtų pageidaujama; tačiau į tuos pasiūlymus nebuvo atkreiptas dėmesys. Vietoj to, Rytai buvo paskelbti kolonija ir vietos gyventojai buvo traktuojami kaip pigi darbo jėga — pastumdėliai. Išdavoje prasidėjo partizaninis judėjimas, kuris mums sudarė daug daugiau vargo, kaip buvo įsivaizduota Rytų žygį pradendant. Mūsų armijos Rusijoje laimėti laurai greitai nuvyto politinių valdytojų, paskirtų administruoti okupuotas žemes, rankose. Sovietų Sąjungos tautų tarpe mes nepasidarėme sau draugų. Karčiausiai mumis nusivylė ukrai-

niečiai. Net ir Baltijos valstybėse mums nepavyko sudaryti draugiškų ryšių su vietiniais gyventojais. Nežmoniškumas, nesugebėjimas ir nesąžiningumas nedavė mums progos laimėti okupuotų kraštų žmonių palankumą ir pagarbą.

Mūsų paskirti valdytojai visiškai nieko nepadare, kad sutaukytų užkariautas tautas su jų likimu. Jie tik parodė, kad jiems trūko pasiruošimo ir išsilavinimo, lygiai kaip ir etikos pagrindų. Neigiamos vokiečių būdo savybės užimtuose Rytų kraštuose pasirodė per daug aiškiai. Todėl Rytus mes praradome politiškai, dar prieš tai, kai kariškai buvome priversti iš ten pasitraukti.

Arėjas Vitkauskas

NEW YORKO SKYRIAUS NAUJA VALDYBA

Metiniame skyriaus susirinkime, balandžio 14 d., buvo išrinkta skyriaus valdyba 1978 metams: pirmininkas — perrinktas dr. Eugenijus Noakas, sek. Leonas Bileris ir ižd. — inž. Jurgis Zabelskis.

KUR JAUNOS DIENOS

*Kilnioji drauge, kur jaunos dienos,
Kur mūsų meilė nedrąsi,
Kur žalios girios, aštrios rugienos,
Kur šaudė kregždės debesų?*

*Kur mūs draugystė ta nekaltoji,
Kur jos žiedeliai, kas atspėsi?
Šalna pakando juos nelėmtoji,
Daugiau jie niekad neb'žydės...*

*Kartu užaugom mūs gražioj gamtoje,
Svajonių sparnais džiaugsmingai
plasnojom,
Meiliai stebėjom vagojant artojų,
Kurio palaimintus vaisius naudojom.*

*Mums buvo lemta greit išsiskirti,
Sudiev skausmingą pasakyt,
Jaunoms galvelėms liūdnai nusiųrti
Ir didį skausmą išlaikyt.*

*Bendrai praleistas laikas nedingsta
Mūsų širdyse ir atminty,
Nors mūs' galvelės vis ir linksta;
Bet mes laimingi toj praieity.*

*Prabėga amžius kaip kine filmas,
Keliuti reikia mums "namo" —
Į kapą eisiu jau nebe pirmas
Ir nebeslėgs širdies "akmuo".*

KUGINIS

Prie Vasario 16-tosios scenovaizdžio: dail. Jurgis Juodis tarp dviejų lietuvių, Gražinos ir Martos. Nuotr. Vytauto Augustino

MIRĖ RAMOVĖNAS VINCAS LAURINAITIS

LKVS "Ramovės" Adelaidės skyrius neteko tauraus ir brangaus savo nario. 1978 m. vasario 1 d., staigiai mirė ramovėnas Vincas Laurinaitis. Vasario 4 d. Šv. Kazimiero bažnyčioje, kun. A. Spurgiui atlaikius gedulingas pamaldas ir pasakius pritaikytą pamokslą, buvo palydėtas gausaus tautiečių būrio ir palaidotas Adelaidės Centennial Parko kapinėse. Prie kapo jautrias atsisveikinimo kalbas pasakė: LKVS "Ramovės" Adelaidės skyriaus vardu K. Taparas, Adelaidės apylinkės Bendruomenės vardu M. Reinke, Adelaidės Lietuvių Sąjungos vardu P. Bielskis, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio vardu V. Stalba ir iš Dzūkijos krašto kaimyniškai V. Dumčius. Palaidojus, laidotuvių dalyviai buvo pakviesti į Lietuvių Namus šermenims, kurias paruošė LKVS "Ramovės" sk. ir ALB Adelaidės moterų sekcija.

Vincas Laurinaitis gimė 1904 m. liepos 15 d., Šukėtų kaime, Paežerėlių vls., Šakių apskr. Baigė vidurinę mokyklą, Karo sanitarijos puskarininkių mokyklą ir studijavo Lietuvos universiteto technikos fakultete. Karinę tarnybą atliko ulonų pulke, į atsargą išėjo sanitarijos viršilos laipsniu. Būdamas atsargoje dir-

bo Kauno miesto savivaldybėje braižytoju.

Priartėjus rusų frontui prie Lietuvos, Vincas pasitraukė Vokietijon, o 1949 m. išemigravo Australijon. Nuolatiniam gyvenimui įsikūrė Adelaidėje. Dirbo vandens tiekimo departamento žinioje, kur už sumanumą buvo pakeltas į formano etatą.

Velionis Vincas buvo nuoširdus, sąžiningas, pareigingas ir darbštus vyras. Daug dirbo lietuviškose organizacijose, ypač LKVS "Ramovės" valdybose ir Adelaidės Lietuvių Sąjungoje. Buvo šios sąjungos amžinasis narys, Adelaidės Lietuvių Žinių korespondentas ir daug prisidėdamas prie lietuviškos kultūrinės veiklos Adelaidėje. Nuliūdime paliko žmoną Stefaniją ir Z. Vabolių šeimą, gyvenančius Adelaidėje. Mes, Adelaidės ramovėnai, liūdime netekę savo garbingo nario, o lietuviškoji bendruomenė — tauraus ir darbštaus lietuviu.

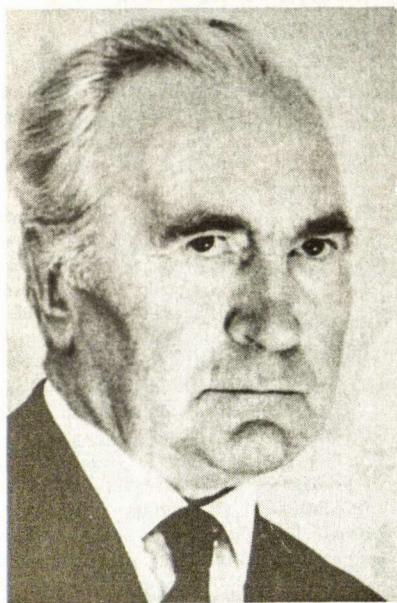
LKVS "Ramovė" Adelaidės Skyr. V-ba

MIRĖ RAMOVĖNAS JUOZAS GUČIUS

Po aštuonių savaitių sunkios ligos, 1978 m. vasario 22 d., Adelaidės Royal ligoninėje, mirė ramovėnas Juozas Gučius. Vasario 25 d. Šv. Kazimiero bažnyčioje kun. A. Spurgiui atlaikius ge-

dulingas pamaldas ir pasakius atsisveikinimo pamokslą, buvo palydėtas neįprastai gausaus tautiečių būrio ir palaidotas Adelaidės Centennial Parko kapinėse. Prie kapo jautrias atsisveikinimo kalbas pasakė: Adelaidės apylinkės Bendruomenės vardu V. Neverauskas, Adelaidės Lietuvių Sąjungos vardu P. Bielskis, LKVS "Ramovės" Adelaidės skyriaus vardu P. Mikužis, Teatro Studijos vardu V. Ratkevičius, Ateitininkų Sendraugių vardu P. Pusdešris ir draugystės vardu V. Petkūnas. Pažymėtina, kad velionis J. Gučius buvo palaidotas savo gimimo dieną, sulaukęs lygiai 75 metų amžiaus. Po laidotuvių, velionio žmona, Antanina Gučiuvienė, laidotuvių dalyvius pakvietė į Lietuvių Namus šermenims.

Juozas Gučius gimė 1903 m. vasario 25 d., Zirnųjų km., Antazavės vls., Zarasų apskr. Lankė gimnazijas, baigė Aukštąją Komercijos mokyklą, studijavo V.D.U. teisės fakultete, to paties universiteto teatro seminare, Valstybės Teatro vaidybos mokykloje, prie Valstybės Teatro baigė A. Sutkaus dramos studiją. Apie 10 metų dirbo Finansų ministerijoje referento pareigose. Bet, jausdamas didelį patraukimą teatraliniam menui, iš ministerijos pasi-

Laisvės Kovų dalyvis
A.A. Juozas Gučius

traukė, pereidamas dirbti į Valstybės radiofoną. Čia ėjo sekretoriaus-administratoriaus ir vyriausio radijo programų redaktoriaus pareigas, kartu dirbdamas ir kaip režisorius iki 1944 metų. Parašė visą eilę radijo vaidinimų: Žemė dreba, Žvarbūtis vėjai panemunėse, Golgota, Povilas Lukšys, Kryžių papėdėje ir daug kitų. Darė vertimus iš svetimų kalbų, pritaikydamas juos radiofonui. Painėtinai: Egmontas, Minna von Barnhelm ir kt. Rašė meno klausimais Lietuvos Aidede, Akademike, Lietuvoje, Vaire ir kitose spaudoje. Būdamas Vokietijoje, suorganizavo menininkų kolektyvą, kuris, be daugelio koncertų, pastatė operą "Sevilijos Kirpėjas" ir vaidinimą "Bumbulis ir Dundulis". Buvo Augustodorfo stovyklos lietuvių grupės vadovu, LRK įgaliotiniu britų zoni ir šios zonos lietuvių tarybos nariu. Vykstant nepriklausomybės kovoms, J. Gučius dar tebebūdamas jaunuoliu gimnazistu, palikęs gimnaziją išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir čia karo tarnybą atliko kaip Laisvės kovų dalyvis.

1951 m. sausio 1 d. Juozas su šeima atvyko Australijon ir nuolatiniam gyvenimui įsikūrė Adelaidėje. Čia, nusipirkęs mieste žemės sklypą, pasistatė savus namus. Baigęs privalomąjį darbo sutartį, susirado fabrike pastovų sandėlio vedėjo darbą, kuriame išdirbo apie penkiolika metų. J. Gučius ir Adelaidėje gyvendamas neužmiršo teatralinio darbo. Jis, atliekamomis nuo darbo va-

landomis, vadovavo Lietuvių Teatro Studijai, pastatydamas apie 14 veikalų ir 24 spektaklius Adelaidėje ir Melbourne. Ši teatro studija pastatė tris veikalus ir anglų kalba. Iš jaunosios kartos paruošė nemažą būrį teatralų, kurie šiuo metu lietuvių bendruomenėje ir už jos ribų gražiai reprezentuojasi. Tautinių švenčių ir minėjimų progomis rašė pritaikytus veikalus ir pats juos skaitė. Lietuvių bendruomenės parengimuose buvo didžiulė meninė parama.

Velionis Juozas buvo nuoširdus, sąžiningas, pareigingas, darbštus, aukštos erudicijos ir kultūros tauri asmenybė. Nuliūdime paliko žmoną Antaniną, seserį Emiliją Kolbienę su dukrele Dalia, gyvenančias JAV, Čikagoje ir Adelaidėje Juozą Binkevičių su šeima.

Mes, Adelaidės ramovėnai, liūdime netekę garbingo, tauraus ir brangaus savo nario, o lietuviškoji bendruomenė — didelio menininko ir plačios teatralinės kultūros darbuotojo.

LKVS "Ramovė" Adelaidės Skyr. V-ba

— — —

Žvilgsnis į P. Genio straipsnį "Kepurė išgelbėjo nuo nelaisvės", straipsnio pataisas

"Karys" Nr. 5, 1977 m., psl. 167, eil. 29. Kaip tai netikėtai, man nesuprantamai, atsirado, įšivėlusį stambi klaida, kuri visą straipsnį menkina, būtent: "... Tačiau, XI.22 d. 7-to pėst. pulko vadas jau žinojo apie įvykius Druskininkuose..."

Mano straipsnyje buvo parašyta: "...IX.22 d. 7-to pėst. pulko vadas tebebuvo Vilniuje, o IX iš 23 į 24 d. 7-to pėst. pulko vadas jau žinojo apie įvykius Druskininkuose..."

Šiuo kart prašau padaryti straipsnio pataisą šitaip: IX.23 d. pavakaryje, ar ankstyvam vakare, rinktinės viršininkas mjr. Rėklaitis, sužinojęs apie įvykius Druskininkuose, iš Porzece stoties pranešė 7-to pėst. pulko vadui Varėnoje: "Šiandien Druskininkų Nemuno tiltu lenkų kariuomenė, stipriomis jėgomis peržengė Nemuną ir eina Porzece link*) Savaime suprantama, kad 7-to pėst. pulko vadas apie šį įvykį tuojau pranešė I-mos divizijos vadui ir I-mo pėst. p. vadui.

Tame pačiame puslapyje P. Genio teigimas: "... Jokių žinių apie lenkus neturėjau..." Tvirtinimas abejotinas. "...bet žinojau, kad Nočioj stovi mūsų pulko mažoji gurguolė ir pulko orkestras. Tačiau atvykęs, gurguolės ir orkestro neberadau..." (Karys, Nr. 1, 1963 m., psl. 9). Be to ir kuopos apsaugos fronto nustatymas, rodo, kad vis tik

turėta žinių apie priešą, bet jos buvo neįvertintos ir apie jas nieko nesakoma.

*) 7/2 kuopos vadas vyr. ltn. Chamanskis savo straipsnyje "Mano atsiminimai iš karo su lenkais 1920 m. rugs. mėn. 23-24 d.", taip pasisakė: "Vakare dar nesutemus, apie 16 valandą (Manau, kad tai buvo kiek vėliau — p.I.I.V.) į Porečės (Porzece) stotį atėjo plentu iš Druskininkų 2 p. pulko 3 bataliono vadas su keletu karininkų ir pranešė rinktinės viršininkui (mjr. Reklaičiui — p.I.I.V.) apie tai, kad dar dieną lenkai puolė ties Druskininkais 2 p. pulko 3 batalioną, privertė jį pasitraukti, perėjo Nemuną ir stipriomis jėgomis eina Porečės link ("Karo Archyvas", psl. 285).

V. Menauskas
Lund, Švedija

LAIŠKAI KARIUI

Dėl Šv. Kazimiero kulto

Lietuvių tauta, apart trumpo Nepriklausomybės laikotarpio, buvo svetimųjų spaudžiama, neturėjo laisvės išsiplėsti, pasirinkti sau tautinį kelią ir savitą kultūrinį vystymąsi. Kunigaikščių laikais lietuviams visad buvo mažumoms, slavų bajorijos nustelbti ir užguiti. Kunigaikščių dvaruose ir kanceliarijose dominavo gudų, vėliau lenkų kalba ir raštas. Pagal K. Pakštą, net Vytauto laikais, kai DLK ribos siekė Juodąją jūrą, toje didelėje valstybėje buvo tik du milijonai gyventojų, kurių tarpe etninių lietuvių nebuvo nei pusės milijono.

Jogaila, tapęs Lenkijos karalium, lenkų dvasininkų pagalba apkrikštijo lietuvius katalikais, įvedė į Bažnyčią lenkų kalbą ir sulenkino Lietuvos gudišką bajoriją. Kad sutvirtintų lietuvių katalikų tikėjimą, primetė Lietuvai šventąjį patroną. Plečiantis Lietuvoje reformacijai karalius Zigmantas, su Vilniaus vyskupu Albertu ir visa kapitula, prašė popiežiaus Leono X paskelbti Kazimierą šventuoju, bet tada popiežius dar neskelbė. Vėliau atvykus jėzuitams kovoti su protestantais, reikėjo efektyvesnių priemonių pasipriešinti reformacijos plitimui ir tada karaliai Kazimiero kandidatūra į šventuosius vel iškilo. 1601 m. karalius Zigmantas Vaza, pats jėzuitų auklėtas, kreipėsi į popiežių Klemensą VIII ir šis 1602 m. paskelbė Kazimierą šventuoju, o popiežius Urbanas 1636 m. paskelbė jį Lietuvos globėju.

Kitose tautose šventieji patronai yra

Vyr. ltn. Alfonsas Sasnauskas, Rusnės rajono, Klaipėdos krašte, pasienio policijos viršininkas. 1940 m. kartu su šeima ištremtas į Sibirą, žuvo Vorkutos vergų darbo stovykloje. (Nuotrauką ir žinias patiekė K. Petrauskas, Čikagoje).

kilę iš pačios tautos. Jie yra kuo nors tautai nusipelnę, ar tai buvę pirmieji karaliai, sutvirtinę savo valstybes ir įvedę krikščionybę, kaip vengrų Šv. Steponas, čekų Šv. Vaclovas, arba Airijos Šv. Patrikas, sutvirtinęs krikščionybę, kuri Airijai reiškė naujos civilizacijos pradžią. Šv. Kazimieras lietuvių tautai nieku ypatingu nenusipelnė, išskyrus, kad buvo labai religingas ir pamaudus.

Penkioliktame šimtetyje lenkai, vykdydami savo imperialistinius planus, norėjo pasodinti lenkų dvasioje išauklėtą (Krokuvoje) karalaitį Kazimierą į Vengrų sostą, kuris, mirus Vladislavui Posthumui buvo laisvas (spėjama, kad jis, 21 m. amžiaus, buvo nunuodytas). 1470 m. lenkai išsiuntė 12 metų amžiaus Kazimierą su 12,000 kariuomene užimti Vengrijos sostą, bet vengrai, su popiežiaus pritarimu, pasipriešino ir išrinko sau tautinį karalių, Motiejų Korviną, kuris daug nusipelnė Vengrijai.

Nepavykus lenkams Vengriją ir neturint kur to jauno karalaičio dėti, siuntinėjo jį į Lietuvą politiniais tikslais. Paskutiniaus savo gyvenimo metais Šv. Kazimieras, sirgdamas džiova, praleido Vilniuje kaip karaliaus vietininkas, bet jis valstybės pareigomis nesirūpino, daug laiko skirdamas maldoms.

Jo kultas Lietuvoje prigijo ir tas šventasis pasidarė populiarus tikintiesiems, jis garbinamas kaip ir kiti populiarūs šventieji — Petras, Jonas, Antanas.

Tas šventųjų garbinimas kartais su-

teikia tikintiesiems dvasinę paguodą, bet kartais priveda prie fantazavimo. Štai, dail. J. Juodis, skraidančių žirgų menininkas, apie Šv. Kazimierą prirašė net dviejuose laikraščiuose "L.L." Nr. 5 ir "Karyje" Nr. 3. Ten skaitome: "...kur Aukščiausio leista jam nužengti iš dangaus ant balto žirgo, riterio šarvuose ir pagelbėti saviems tėvynainiams 1518 m. persikelti per patvinusią Dauguvą upę prie Polocko ir sumušti žymiai didesnę maskviečių kariuomenę".

Jis dar pridėjo: tai žino tik tie, kurie turi ir skaito enciklopediją.

Apie Šv. Kazimierą LE dr. P. Rėklaitis prirašė net 10 puslapių, tuo tarpu kaip istorikas Z. Ivinskis apie karalių Kazimierą (šventojo tėvą) teparašė tik 5 psl. Dail. J. Juodžio nustebimui galima pranešti, kad LE (Rėklaitis) vis tik Polocko stebuklo nepatvirtino. Paminėjo tik, kad to stebuklo autentiškumas niekada nebuvo tiriamas.

P. Lelis
Toronto, Canada

Gerbiamas Redaktorium,

Kažkas nepatenkintas šiame žurnale išspausdinta pasaka ar padavimu "Vandenė" — Jono Naviko.

Aš visada mėgau pasakas ar padavimus. Mėgstu juos ir dabar.

Mielai mes žiūrime visokį "šlamštą" televizijoje. Ir vis dėlto, dėl to rodomo šlamšto ant nieko nepykstame.

Gal "Vandenė" nepasizymi labai gražiu stiliumi, gražia ir taisyklinga lietu-

vių kalba. Gal per maža kreipiama atydos (dėmesio) į gramatiką ar sintaksę.

Tuos dalykus, mano nuomone, gali ištaisyti ir patys žurnalo leidėjai.

Daug dar blogiau, kad šių dienų rašiniai yra pilni svetimžodžių. Jei jau kas nori pasirodyti "mokytas", gali to svetimžodžio reikšmę parašyti skliausteliuose. Ne visi skaitantieji moka visas kalbas. Tai dažnai sulaiko nuo spaudos užsiakymo.

"Vandenė", rodos tuo nepasizymi. Daug kur linksniuojami užvardijimai. Manau, kad ta taisyklė dar nepasikeitė.

Viso geriausio,

B. Strikaitytė
Brockton, Mass.

Tik laukiniai nei laikraščių, nei žurnalų neskaito

Kitados Lietuvoje buvo premijuotas toks obalsis: "Laukiniai žmonės laikraščių neskaito". Gi plečiantis švietimui, didėjant intelektualų skaičiui, sparčiai augo pareikalavimas įvairių knygų bei periodinės spaudos. Gi ūkininkų tarpe buvo labai populiarus jiems skirtas "Ūkininko Patarėjas", "Jaunasis Ūkininkas" ir kt.

Politinės partijos turėjo savo interesus spaudą, o taip pat ir įvairios organizacijos, pav. ateitininkai, šauliai ir pan.

Dėl savo patrauklaus ir įdomaus turinio, kaip "Kuprinės pabiros" ir pan., žurnalas Karys buvo labai populiarus ne tik karių-šaulių tarpe, bet ir šiaip

dauguma lietuvių žurnalą *Karys* labai mėgo, o ypač atsargon išėję kariai jį mielai prenumeravo ir skaitė. Ir visai nenuostabu, kad ir išėivijoje *Karį* daug kas mėgsta ir jį remia. Tik dėka stiprios finansinės paramos, kuri ir gaunama, bet daugumoje, iš buvusių lietuvių karių-šaulių, šis žurnalas gali tobulėti ir didėti, kai tuo tarpu, nekurie laikraščiai jau vos, vos išsilaiko. Dauguma *Kario* skaitytojų labai nudžiugo kai išgirdo, kad *Karys* bus padidintas, kad jame tilps ir grožinės literatūros. Bet visur pasitaiko įvairių prajovų, tad taip atsitiko ir šiuo atveju. Prieš kurį laiką "T. Žiburiuose" tūlas J. Bušauskas pareiškė, kad jam nepatinka rašiniai apie žydų-lietuvių santykius ir jis prašo atei-tyje jam jau to laikraščio nebesiųsti.

Gi *Karyje* Nr. 1, 1978, torontiškis P. Lelis rašo, kad jei *Karys* taps literatūrinio žurnalu, tai jis pats ir dauguma kitų atsisakys žurnalą prenumeravę. Bet dėl vienos kitos gražios novelės, ar tai gražaus eilėraščio, žurnalas *Karys* nepasikeis savo paskirtimi, o tik taps įdomesniu — patrauklesniu, o tuo tarpu ir dar stambesniu.

Tik pagarbiai tenka nulenkti galvą žum. *Karys* redakcijos ir administracijos personalui už taip gražų darbą ir pasiaukojimą lietuviškam reikalui. O kad kaipurie taps laukiniais, *Kario* neprenumeruos, tai dangus su žeme dėl to nesusimaišys.

L. A.

Didžiai gerbiamas Redaktoriau,

Labai atsiprašau, kad negaliu "Kariui" paaukoti, nes esu pensininkas ir sergantis, bet su "Kariu" nenoriu atsiskirti, tai siunčiu už prenumeratą.

Su pagarba,

S. Reutas
Montreal, Canada

Malonu skaityti "Kari". Tai man visuomet laukiamas, geriausias ir mieliausias svečias.

"Kari" skaičiau būdamas Kauno Karo Policijos karių gretose. Jį skaitau būdamas veteranu, ir linkiu, kad "Karys" lankytojus visus geros valios, susipratusius tautiečius ir tautietes.

Janis Dagilis
Vancouver, B.C.
Canada

"Kariui" paremti siunčiu mano mažą aukelę, 10 dol. Pats esu jau tokioj senių prieglaudoj, bet "Kari" skaityti mėgstu ir jį man atneša mano geras kaimynas, N. Reikalas.

Viso Jums geriausio ir sėkmės linki,
Vladas Skirmuntas
Kenosha, Wisc.

PLATINTOJŲ DĖMESIUI

Nuo š.m. birželio-liepos **KARIO** Nr. pavienio egzemplioriaus kaina nustatoma \$1.50.

ADMINISTRACIJA

Gerb. Redaktoriau,

A.A. ltn. Kazimierui Pleniui mirus, negalėjęs pasiųsti gėlių prie karsto, jo atminimui aiunčiu piniginę perlaidą 20 dol., "Kariui" paremti.

Širdingiausių užuojautą reiškiu šeimai, artimiesiems ir draugams.

Lieka nuliūdęs ginklo ir specialios, P.L.P. Karo Mokyklos, kadro karininkų laidos draugas,

V. Jegelevičius
Toronto, Canada

Mielas Lietuvos "Kary"!

Sveikinu tave dar apsiginklavusiu keturiais puslapiais. Linkiu dar daugiau puslapių padauginti. Jeigu prisieitų, kaip Lietuvai 1940 m. birželio mėn., šauk mus Lietuvos atsargos karius, į pagalbą. nes mes esame prisiekę ginti Lietuvą ir kario garbę.

Nenorėčiau tikėti, kad mes pamiršome tą priesaiką, kurią įvykdė Juozas Lukša ir tūkstančiai prisiekusių Lietuvos karių. Jie žuvo su ginklu rankose. Mielas "Kary", tavo rankose yra plunksna, rašyk, kad nebūtų melo iš kaž kokių neiškių gaivalų, kurie žemina iki žemiausio laipsnio mus Lietuvos karius savo melu.

Su pagarba,

Jonas Bušauskas
St. Catharines, Canada

P.S. Pratešdamas "Kario" prenumeratą 1979 m., įdedu 50 Kanados dolerių. Kas atlieka iš 50 dol., prašau siųsti "Kari" tiems, kas neišgali užsiprenumeruoti. Jeigu tokių nebūtų, prašau priimti kaip auką "Kariui".

Dėl laikraščio patobulinimo

Šiaip jau yra Viešpaties patvarkyta, kad laikas nestovi, bet vis eina pirmyn. Keičiantis laikui, keičiasi ir visas gyvenimas. Jeigu karių laikraštis ligi šiol tarnavo vien kariaus — neabejotinai, buvo klaida, kurią redakcija norėjo atitaisyti, bet, deja, atsiranda asmenų, priešingų laikraščio patobulinimui. Diena dieneon buvę kariai miršta, bet kad karių laikraštis nemirtų, jis turi diena dieneon jaunimu papildyti skaitančiųjų ir rašančiųjų eiles.

Ruošdami karius, mokėm būti padoriais žmonėmis, sąmoningais piliečiais, gerais tautiečiais ir tik po to, prityrusiais kariais, ginti kraštui nuo priešų. Taip ruošiami asmenys ir kitoms specialybėms.

Kaip laikraštis, taip ir kitos mokslo įstaigos nėra pažinimo fabrikai, bet atmosfera, kurioje auge, tobulėja ir veikia sąmoningas bendruomenės narys.

Būtų skaudu, kad nesrovinis, brangus lietuviškas "Karys". nueitų į kapus drauge su neišvengiamai mirstančiu lietuviu kariu.

B. Bačičūnas
Canada. Simcoe, On.,

"Tremties Trimito" redaktori

Didž. gerb. Sese,

Prieš 4 savaites aš pasiunčiau "Kariui" mažą korespondenciją, patalpinti Jūsų skyriuje, apie St. Petersburg "Romo Kalantos" kuopos veiklą ir įvykius naujų rinkimus.

Tačiau tame rašinėlyje yra įvykusi ši klaida: Sesė Natalija Navickienė rašinėlyje pažymėta revizijos komisijos nare, tačiau ji turėtų būti valdybos narė. Gi į revizijos sąstatą turėtų būti įrašytas nariu P. Kraujelis, kuris nebuvo visai įrašytas. Malonėkite atitaisyti.

Įdedu čia ketvertą dolerių, kuriuos prašau perduoti "Kario" administracijai kaip auką.

A. Šmigelskis
St. Petersburg Beach, Fla.

AUKOJO KARIUI:

Balandis, 1978

\$600.00:

Mikoliūnai, Aleksandra ir Antanas,
Euclid, OH

\$40.00:

Petkevičius A., N. Washington, PA

\$33.00:

Bušauskas J., St. Catharines, Can.

\$25.00:

LŠST DLK Gedimino š. kp., Delhi, Can.

\$20.00:

Jegelevičius V., Toronto, Can.

A.A. ltn. K. Plenio atminimui pagerbti

Tolimieji Rytai iš 197 psl.
kyme; sudaryti sąlygas, kad rusai
daugiau būtų užimti prieš Vakarus
Europoje ir Tolimus Rytus, tuo bū-
du atitolintų galimybę sudaryti sino
— sovietų sąjungą.

Rusų savisaugos planui Azijoje,
šiuo metu pritaria Mongolijos liau-
dies respublika ir Iranas. Indija,
Vietnamas ir Afganistanas rusų blo-
ko Azijoje reikalu yra skeptiški. Ar
rusams pavyks kada nors sudaryti
Azijos savisaugos bloką, panašų į
Varšuvos, šiuo metu galima spėti
neigiamai, tačiau rusai ir toliau dės
dideles pastangas tai atsiekti, nes
be saugaus užnugario Azijoje, kaip
žinom iš netilimos II Pas. karo pa-
tirties, rusai nebandys agresyvių
veiksmų vakaruose (A. Gebhardt,
The Soviet System in Collective
Security in Asia). Vakarų valstybių
esminiu dėmesiu paliks ir toliau
Tolimų Rytų politinė padėtis, toly-
giai kaip ir Europoje.

\$10.00:

Gruodis J., Monticello, NY
Kalytis Vl., Great Neck, NY
Noakas Eug., Fresh Meadows, NY
Pragulbickas J., Rev. Elizabeth, NJ
Skirmuntas Vl., Kenosha, WI
Vitkus Myk., Bay Harbor, FL

\$8.00:

Jakubonis Z., St. Catharines, Can.

\$7.00:

Šiugžda J., Brooklyn, NY

\$5.00:

Grikavičius J., San Pedro, CA
Juras Jadvyga, Chicago, IL
Jurkūnas J., Chicago, IL
Michalaukas R., Toronto, Can.
Nenortas V., Hartford, CT
Sirgėdas Kazimiera, Rich. Hill, NY
Strokas J., Chicago, IL
Valkavičius V., Chicago, IL

\$3.00:

Rimas Z., Brooklyn, NY

\$2.00:

Girdzevičius I., S.S. Marie, Can.
Merkelis Stp., Baltimore, MD
Petrauskas A., Dearborn, MI
White J.B., Avon Park, FL

\$1.40:

Zakarauskas J., Australia

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Nepriklausomai Lietuvai iš 210 psl.
ti tobulumo patriotizmo ir Tėvynės meilės lenk-
tynėse. Esant narių dvasiai stipriai, bus tvirta
ir visa organizacija.

Nepakanka šauliui verkti, dejuoti ir ilgėtis
paliktos Tėvynės laukų, nors lietuviškos dainos,
ypač partizanų sukurtos, yra vasada liūdnos ir
kupinos ilgesio. Bet nieko neveikti šaulys ne-
gali. Jis turi veikti. Net ir Vytauto Staneikos
partizaniškoji daina apie tai, kad pavergtą Tėvy-
nę matydamas, nė vienas negali būti neveiklus:

*Kaip gali tylėti, kada žemė šaukia,
Akmenys vaitoja tėviškės miške?..*

Kaip gali šypsotis, užsidėjęs kaukę,

Kada brolių rankos tiesias į tave...

Yra žmonių, svajojančių apie Tėvynės išlais-
vinimą taip skausmingai ir realiai, jog regi lais-
vės Lietuvai vizijas. Tokie žmonės giliai tiki
Lietuvos atgimimu. Jeigu visi giliai tikėsime tau-
tos gajumu, dirbsime negailėdami jėgų ir lėšų,
tai visų mūsų Lietuvos laisvės vizija taps tikro-
ve! Tik įsigilinkime į šaulišką šūkį — Nepri-
klausomai Lietuvai! — ir visa Šaulių Sąjungos
idėja pasidarys aiški. □□

**GEN. POVILO PLECHAVIČIAUS MONOGRAFIJOS LEIDIMĄ
PARĖMĖ:**

\$200.00:

Sofija Plechavičius

\$150.00:

Lietuvos Šaulių S-ga Tremtyje,
Centro Valdyba

\$100.00:

L.K.V.S. "Ramovė", Cleveland
Skyrius
K. Mažonas

\$50.00:

Kotrina ir Leonardas Garbaliuskai
Irena ir Jurgis Okuniai
Gražina Sullivan-Plechavičiūtė

\$30.00:

D.L.K. Birutės d-jos, Chicago Sk.

\$25.00:

L.Š.S.T. "Klaipėda" Jūrų Š. Kp.
Peter Gabrys
Vladas Mieželis
Vacius Prižgintas
Jurgis G. Stankūnas

\$20.00:

Algimantas Gureckas
Aloizas Valušis

\$12.00:

Vladas Dautas

\$10.00:

Antanas Žiukas

*Aukojusiems KARYS nuoširdžiai
dėkoja!*

DĖMESIO SKAITYTOJAI!

Žemiau išvardinti prenumeratoriai prašomi atsiskaityti už 1978 m. (\$1000) (žemiau nurodytą numerį — kodą rasite įrašyta žurnalo voko adrese, dešiniau puslapyje).

A — 08	A — 50	A — 98	E — 08	G — 07	C — 01	C — 38	C — 73	C — 109	C — 140
A — 12	A — 51	A — 99	E — 11		C — 04	C — 55	C — 77	C — 122	C — 144
A — 25	A — 58	A — 113	E — 14		C — 10	C — 56	C — 81	C — 126	C — 147
A — 28	A — 81		E — 17		C — 12	C — 58	C — 89	C — 129	C — 149
					C — 13	C — 61	C — 90	C — 131	C — 161
					C — 24	C — 64	C — 97	C — 136	C — 171
					C — 26	C — 72	C — 99	C — 139	C — 189
									C — 198

CA — 05	CA — 24	CT — 01	CT — 36	IL — 02	IL — 60	IL — 126	IL — 195	IL — 304	MA — 04
CA — 07	CA — 35	CT — 04	CT — 38	IL — 04	IL — 63	IL — 132	IL — 204	IL — 308	MA — 06
CA — 09	4A — 42	CT — 05	CT — 50	IL — 06	IL — 72	IL — 139	IL — 211	IL — 310	MA — 33
CA — 15	CA — 48	CT — 11	CT — 51	IL — 23	IL — 98	IL — 140	IL — 230	IL — 313	MA — 42
CA — 19	CA — 54	CT — 14	CT — 55	IL — 28	IL — 100	IL — 141	IL — 235	IL — 319	MA — 50
CA — 22		CT — 22		IL — 30	IL — 102	IL — 145	IL — 263	IL — 320	MA — 56
				IL — 31	IL — 104	IL — 155	IL — 273	IL — 321	MA — 58
				IL — 35	IL — 110	IL — 162	IL — 280	IL — 324	MA — 62
				IL — 37	IL — 112	IL — 170	IL — 289	IL — 326	MA — 63
				IL — 53	IL — 113	IL — 184	IL — 290	IL — 327	
							IL — 301	IL — 343	

MD — 01	MI — 01	MI — 46	MI — 64	NY — 04	NY — 47	NY — 78	OH — 17	OH — 52
MD — 08	MI — 02	MI — 48	MI — 72	NY — 05	NY — 48	NY — 81	OH — 19	OH — 53
MD — 11	MI — 09	MI — 50	MI — 73	NY — 13	NY — 49	NY — 85	OH — 29	OH — 58
MD — 13	MI — 11	MI — 53	MI — 74	NY — 17	NY — 51	NY — 96	OH — 33	OH — 63
MD — 16	MI — 17	MI — 56	MI — 77	NY — 18	NY — 59	NY — 98	OH — 35	OH — 69
	MI — 32	MI — 59	MI — 80	NY — 31	NY — 65	NY — 101	OH — 40	OH — 73
	MI — 38	MI — 63	MI — 81	NY — 34	NY — 66	NY — 104	OH — 42	OH — 79
						NY — 107		

NJ — 02	FL — 07	WI — 01	AR — 03	NB — 09
NJ — 17	FL — 08	WI — 02		
NJ — 22	FL — 10	WI — 03	AZ — 04	NC — 12
NJ — 32	FL — 27	WI — 07		
NJ — 36			DC — 01	VA — 24
NJ — 38				WA — 08

Žemiau išvardinti prenumeratoriai prašomi atsiskaityti už 1978 m. II pusmetį (\$5.00):

A — 32	G — 12	C — 59	C — 86	CA — 64	IL — 17	IL — 217	MA — 36	OH — 10
A — 45	G — 41	C — 76	C — 102		IL — 39	IL — 283	MA — 51	OH — 11
A — 109	F — 05	C — 82	C — 148	CT — 06	IL — 130	IL — 284		OH — 32
			C — 190	CT — 07	IL — 142	IL — 298	MI — 12	OH — 41
				CT — 34	IL — 188	IL — 303	MI — 27	OH — 50
NY — 01	NY — 32	NJ — 07			IL — 210	IL — 307	MI — 68	
NY — 20	NY — 60	NJ — 28			IL — 213			
NY — 22	NY — 94	NJ — 30						
NY — 29	NY — 97							
NY — 30								
				NB — 20	AR — 23			

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.